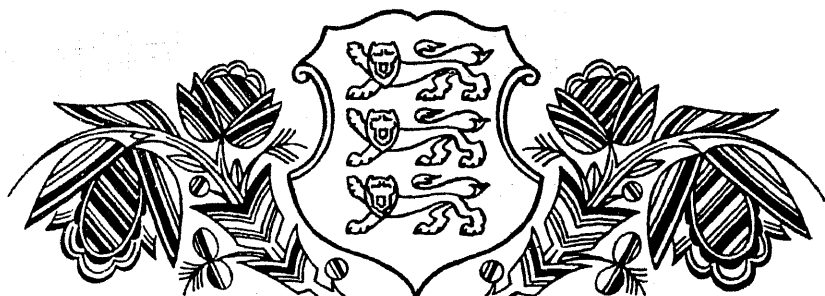


hr. Jaan Rist  
Wiljandi  
Jakobsoni 47



# EESTI KOOL

## PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 2

Veebruar 1937

III aasta

### SISU:

- A. Jaakson:** Iseseisvuse päevaks.  
**A. Seppel:** Kasvatusküsimused algkooli internaadis.  
**K. Albr:** Sooja eine korraldamisest maa-alkkoolis.  
**A. Parijõgi:** Õpilastetöökoormusest Tartu algkoolides.  
**J. Roos:** Lüürika käsitlusest koolis.  
**J. Lang:** Muretsegem noortele neile sobivat võõrkeelset lugemismaterjali.  
**A. Raudkats:** Kuidas teostada kehalist kasvatust koolis, kus puudub võimla.  
Ajakiri „Eesti Kirjandus“ 30-aastane.  
**A. Janson:** Tallinna Linna Pedagoogiline Muuseum 15-aastane.  
**K. Allik:** Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated.  
**P. Vaarask:** Inglisekeele sõnavara uurimise alalt.  
**A. Looring:** Elav Teadus — 1936.  
**A. Päril:** Fr. W. Foerster — Kool ja iseloom. Mitmesugust.

TALLINN

HARIDUSMINISTEERIUMI VÄLJAANNE

## Ilmusid

Fr. W. Foerster

# Kool ja iseloom

## **Koolielu kõlbluspedagoogilisi probleeme.**

Teos käsitleb kooli seisukohalt küsimusi nagu eluideaal, sugu-  
poolte ühiskasvatus, töökool, koolivale, poliitiline kasvatus, õpi-  
laste enesetapmised, seksuaal- ja sõnakuulmise pedagoogika, dist-  
sipliiniprobleem ja kõlblusõpetuse meetodika. Raamat on esma-  
joones kasulik õpetajale, kuid väga huvipakkuv ka iga täiskas-  
vanud inimesele.

Tõlk. E. OISSAR. Redig. J. KÄIS. Hind 3 kr., köites 50 s. kallim.

ELAV TEADUS 60.

## Euroopa

### **maailmapoliitika ja sõjahädaohu piirkonnad.**

Euroopas valitseb praegu tormielne pinevus ja kõikjal kõnel-  
dakse sõja tulekust. Kes võitleb kelle vastu? Kus on huvide  
kokkupõrkekoht? Ülevaade sellest küsimusest ongi G. Bienstocki  
väga värskete teoste oluliseks osaks.

Gr. Bienstock. Tõlk. N. ANDRESEN, täiend. prof. A. PIIP. 112 lhk. Hind 1 kr

ELAV TEADUS 61.

# Lood filosoofia ajaloost II

## **Filosoofia uuestisünd. Bacon ja Spinoza.**

Iga inimene mõtiskeleb elust ja surmast, surematusest ja juma-  
last, loodusest ja inimestest. Kuid kergem kui ise mõelda on  
jälgida suurte filosoofide mõtteid. W. Duranti teose voores sei-  
sab selles, et ta muidu raske filosoofia annab edasi väga selgelt  
ja elavalt.

W. Durant. Tõlk. L. ANVELT. 112 lhk. Hind 1 kr.

## **Tähelepanu!**

15. veebruarist — 6. märtsini korraldatakse üleriiklikult 1937. aasta

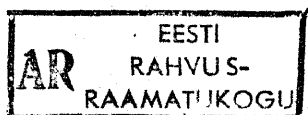
## **suur raamatute ODAVMÜÜK**

Kui Teie ei ole veel saanud odavate raamatute illustreeritud  
raamatute nimestikku, teatage oma aadress selle saamiseks.

# EESTI KIRJANDUSE SELTS

Aia 19, Tartu, tel. 6-01, posti jooksev arve 20-36.

Ar 937P  
Eesti



# EESTI PABERI AKTSIA SELTS

esindab järgmisi paberivabrikuid :



Põhja Paberi- ja Puupapi  
Vabrikute Aktsia Ühisus,  
Tallinn;

A.-S. Tallinna Paberivabrik  
E. J. Johanson, Tallinn ;

Türi Paberi- ja Puupapi  
Vabriku Aktsia Selts, Türi;

A.-S. Paberivabrik „Koil“,  
Kohila.



**Müük ainult suurel arvul.**

# RAAMATUKOGU

on maja uhkus. Täiendage teda jälle väärtuslike teostega meie odavate raamatute müügilt. Valikus üle **1370** eriraamatu, kokku ligi 100.000 eksemplaris.

**Odavate raamatute müük kestab  
15. veebruarist kuni 6. märtsini.**

Sel puhul ilmunud 24. leheküljeline odavate raamatute hinnakiri saadetakse igale soovijale tasuta.

Raamatu- ja kirjutusmaterjali suurlaod

**K/Ü. „RAHVAÜLIKOOI“**

TALLINN, Pärnu mnt, 10, tel. 446-67,  
Harju 48, omas majas, tel. 444-39.

*Ootamatult võib variseda ka  
terveim ja tugevaim mees !*



## EEKS-MAJA

*elukindlustuse poliis kaitseb Teie  
omakseid ootamatute majandusliste  
raskuste eest.*

# EESTI KOOL

## HARIDUSMINISTEERIUMI PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 2 Tallinn, 20. veebruaril 1937 III aasta

### **Iseseisvuse päevaks.**

**A**astate kerilaud veeretab meie ette teiste päevade hulgas ka tähtpäevad, milledega nii või teisiti oleme seotud ja millistest ei saa mööduda tähelepanuta. Meie pühitseme kaasa nende asutuste ja organisatsioonide tähtpäevi, millistega oleme seotud kas oma tegevuse või vaimse kaasaelamisega, et heita pilku nende tööalade läbistatud murdmaale, kuhu oleme rakendanud enestegi võimeid.

Selliseid tähtpäevi on mitmeid, eriti neil, kes on tihedamalt seotud avaliku eluga. On selge, et siiski kõige suurem meie tähtpäevadest on meie Eesti Vabariigi iseseisvusepäev, kuna see tähistab eestlaste kõige suurema ja kallima organisatsiooni, meie oma riigi läbielatud aastat.

Võime rahuldustundega nentida, et meie rahvas sellesse pühasse suhtub ta tähtsuse kohaselt. Iseseisvuse päev on meil kujunenud päevaks, mil ei vaadata tagasi oma isiklikule elule, isiklike taotluste või huvide võitlusmail tekkinud tulemustele, vaid sellel päeval pühendab kogu rahvas oma tähelepanu aardele, mis meid kõiki ühendab — omale riigile ja rahvale.

Oleme jälle jõudnud iseseisvuse päeva künnisele. Kohtadel valmistutakse selle päeva väärilisele pühitsemisele. Seda tehakse täie tõsidusega, sest üleelatavad ajad on hoogsalt süvendanud laiemate hulkade kaasaelamist oma riigi käekäigule. Mööduval Vabariigi 19-dal kestvuseaastal elasime läbi rahvahääletuse ja valisime Rahvuskogu, kelle ülesandeks on anda meie riigile uus Põhiseadus. Need olid suure tähtsusega sammud meie rahva elus ning Rahvuskogu kokkuastumisega oleme jõudnud välja meie siseelu viimastel aastatel ängistanud käärimistest. See on suur saavutus ning annab meile aluse uskuda kättejõudvast Vabariigi kahekümnendast kestvuseaastast kõige paremat. Selle tähtsa tulemuse saavutamiseks on Eesti õpetajaskond tõhusalt kaasa aidanud, nagu seda tunnustavalt nentis Härra Riigivanem üleriiklikul koolijuhatajate koosolekul m. a. 8. novembril („Eesti Kool“ 1936, lk. 455).

Kuid mitte sellele üksi ei tule vaadata tagasi rahuldusega. Meie võime märgata suurt elavnemist ja edu ka kõikidel teistel meie elu aladel. Ma ei sea enesele ülesandeks teha siinkohal kokkuvõtteid meie riigi saavutustest, kuid ma tähendan vaid sellele, et selles edus, mis on salgamatu, on olnud teeneid nii juhtidel kui ka reameestel.

Ekslik on arvata, et tõhusaid tegusid pannakse toime ainult kusagil kõrgel ja ainult suuremate juhtide poolt. Ei, tõhusate tegude sündimine pole sõltuv isiku seisukohast. Neid tehakse seal, kus leidub selleks taht ja tahtest väljakasvatavat võimet. Tahe sünnitab suuri tegusid. Võime ütelda, et edusammud, mis meie riik on teinud oma 19-dal kestvuseaastal baseeruvad just sel loendamatul tõsisel tööl, mis on tehtud kohtadel. Ei saa teoks ükski suur mõte, kui see ei leia hingestatud edasikandjaid, ei saavutata üldist edu, kui pole edasisammujaid. Kui seda aga mööduval Vabariigi aastal on olnud, siis on see aasta sisaldanud ka rohkesti tunnustatavat tööd.

Meie võime rahuldustundega nentida, et möödunud aasta töös on meil olnud juhiseks meie riigielu tervendamise suured sihid. Ei saa olla tagajärgi töös, mida tehakse sihiteadvuseta. Ainult see on hea töömees, kes peale oma füüsiliste või vaimsete võimete paneb oma töösse ka oma hinge. Ning sellise töömehe püüdeid kroonib edu.

Ei saavutata suurt loiu südamega ega lõtvade kätega. Vaim on see, mis elustab meie tööd. Oma Vabariigi iseseisvuse päeval pühendame oma mõtted oma riigi ja enda osale riigi töös. Vaatleme, millest oleme hakanud peale, kui kaugele oleme jõudnud, millistesse kõrgustesse ja kaugustesse kutsub meid tulevik ning mis on selles lähemateks ja kaugemateks ülesanneteks.

Eriti Teil, õpetajad ja noorsookasvatajad, on meie riigielus suured ülesanded. Teie kujundada on eesti rahva tulevik tema tänapäeva noorsoo näol. Teie rajada on meie rahva tuleviku hingeline alusmüür, karastada ta tahtejulgus, ta tegude teras. Kasvatada oma noorsugu paremini jätkama ja edasi viima rahva elu kõigis tema loovates avaldustes — see on iga sugupõlve peaülesanne. Kõik muu oleneb sellest.

Tähtsaim kõigist kindlusist on vaimne kindlus. See pole vallutatav vaenlase poolt. Olete loonud iga noore südamesse selle kindluse, siis olete teinud oma parima, olete teinud suure teo.

Selles teadmises astume Eesti Vabariigi kahekümnendasse aastasse. Soovin Teile, õpetajad ja noorsookasvatajad, Teie töös head kordaminekut ja sügavat rahuldust sellest!

*A. Jaakson,*  
*Haridusminister.*

# Kasvatusküsimused algkooli internaadis.

A. Seppel.

Viimasel ajal omistatakse suurt tähtsust kasvatuslikele küsimustele koolis. Seda rõhutavad riigi- ja hariduselu juhtivad isikud oma kõnedes ja korraldustes. Samuti on internaadid viimasel ajal olnud akuutseks päevaküsimuseks koolipõllul. Sellepärast pole küll üleearune siinkohal heita pilku kasvatuslikule küljele algkooli internaadis.

Ulakate kalduvustega ja raskeltkasvatatavate laste eest on õpetajaskond vastutuse tagasi tõrjunud, sest et õpilane kooli ja õpetajaskonna kasvatusliku mõju piirkonnas viibib ainult väiksema osa päevast. Tegelikult ei viibi õpilane algkoolis ju keskmiselt mitte üle kuue tunni päevas. Kõrvaliste mõjude piirkonnas viibib ta seega kaugelt rohkem kui koolis. Väga tihti jätab lapse lähem ümbrus ja tutvuskond kasvatuslikust seisukohast vaadates paljugi soovida. Jah, kahjuks pole kodugagi alati kõik korras. On ju küll väga harukordne see vanem, kes oma lapsele tahtlikult õpetab ebasobivat, mittekölbelist, kuid veelgi haruldasem on kodu, kus ei tule ette nähtusi, millede tunnistajaks laps ei peaks olema.

Õppetunnis võime õpilastega puhuda väga kõlbelist õppejuttu, anda neile edasi meie kasvatusliku parima. Õpilased on sellest haaratud, ja pole kahtlust, et meie sõnaseemneist paljudki langevad vastuvõtlikule pinnale. Kuidas see seeme aga edaspidi areneb ja millist vilja ta kannab, see selgub kooliklassis meile väga väikeses ulatuses. Õpilasi, kes koolitunnis lausa korda rikuksid või muul viisil ilmutaksid oma kasvatamatust, on ju võrdlemisi vähe. Pigemini võime oma sõnaseemne võrsumist jälgida vaheajal õpilaste käitumist tähele pannes. Sellepärast on väga tähtis, et õpetajad vaheaegadel ja vabal ajal jälgiks õpilaste omavahelist käitumist. Kahe- ja enamkomplektlistes koolides peaks kooli kodukord kindlaks määrama õpetajate korrapidamise vaheaegadel ja enne ning pärast õppetööd. Vabal ajal õpilaste seas viibides paistavad silma lüügend nende käitumises. Kuna käitumine peagu alati vajab individuaalset ravi, siis tehtagu seda jalamaid. Vähemalt selle lühikese aja kestel, mil õpilane koolis on väljaspool klassitundi, olgu ta õpetaja kasvatusliku mõju piirkonnas, siis ehk väheneb ka kasvatusliku kaasvastutaja otsimine väljastpoolt kooli.

Kooli internaati toob vanem oma lapse nädala algul ja jätab ta terveks nädalaks kooli hoolde. Siin ei saa kasvatuslikus töös segav ega suuresti kaasmõjuv olla ei vanema, kodu ega ka ümbruskonna mõju. Internaadis on õpilasele peagu ainumõjuv koolis ja internaadis valitsev vaim ja kasvatuslik miljöö. Siin viibib laps 125 tundi nädala 168-st tunnist, ja see on suur ülekaal kooli kasuks. Siin ei saa kasvatust veeretada teiste ülesandeks ega ka kõrvale hoiduda vastutusest.

Kui õppetundide lõpul lahkuvad koolimajast need õpilased, kellede kodu on lähedal, siis algab koolimajas hoopis teine elu. Viimaseil aastail, mil õppetöö esimese klassiga on alanud varem, on need väikesed päris nõutud kui õpetaja klassist läheb ja nad omapead jätab. Et lapsed kooli tulles esimesil päevil võõrastavad, on täitsa loomulik ja arusaadav. Nad on ju senini elanud ainult kodus, igati tuttavas ümbruses ja omaste läheduses. Enne, võib-olla, pole nad ühtegi ööd veel mööda saatnud väljaspool kodukohta. Kui nad sugulaste juures võõrsil olles mõnikord jäid ööseks sinna, siis oli alati kaasas kas isa või ema. See oli siis peagu sama mis kodugi. Internaadis nad on nüüd lahutatud

kodustest, võõras kohas ja majas. Nad pole küll üksinda, kuid need teised on ju samasugused väikesed ja üksteisele võõrad.

Olen näinud lapsi, nii poisikesi kui tüdrukukesi, kes oma igatsust kodu järele avaldasid lakkamatuis pisarais ja kes esimesil päevil kuidagi ei tahtnud osa võtta teiste mängudest ja tegevusest vabal ajal. Puudub ju kodu. Kool pole selleks veel muutunud. Kõik on siin võõras, ruumid suured ja kuidagi külmad, laed kõrgel ja seinad kaugel. Õues puudub kodune mängunurk, mänguasjugi kodused ei lasknud kooli kaasa võtta. Kodus olid omad armsad puud ja põõsad, aias oma õunapuu, millele jäid nii ilusad õunad. Oma kukk oli ja tibud, oli oma loomake, kelle õhtul võtsid vastu ja kellele korjasid aia-äärtest maiuspalu. Kodus oli tuhat tööd ja toimetust. Seal polnud aega silma-pilgukski. Päriskuttama pidi, et kõigea toime saada. Ning õhtul olid väsinud, et ei saanud veel õieti voodissegi, kui juba Une-Mati silmadele liiva riputas. Ja kui see väike kõigele sellele mõtleb, siis läheb süda kurvaks ja pisar tükib vägisi silma. Pole parata, katsub, et saab kuhugi kõrvale pugeda ja silmavesi on lohutajaks.

Ja siis tuleb õpetaja. Võib olla, et kodus temaga seda väikest meest või tüdrukukest veel kollitatigi. Nüüd ta hakkab pärima, et mis viga on. Kas on sul kusagil haige, kas kukkusid või tegi keegi teine sulle ülekohtu? Aga võib siis õpetajale sellest rääkida, ons temal arusaamist sinu muredest. Kui õpetaja siiski oma pärimist ei jäta, purskab äkki selle väikese südamevalu välja: koju tahaks!

Siis teeb meesõpetaja küll targasti, kui ta saadab naiskolleegi. Ning see ei hakka siis enam pärima pisikesse kurvastamise põhjusi, vaid kõneleb temaga kodust ja sellest, et laupäeval saab jälle sinna. Seal kodus on teil ikka küll ilus ja sul on seal palju asju, aga tule vaata, kas teil nüüsguseid lilli ka on, nagu need siin? Näed, üks imeline puugi on meil siin — ons teil kodus ka seesugune? Vähehaaval haihtub väikese murepilv ja läheb jutuks. Tulevad lähemale ka teised, kes senini umbusklikult eemalt silmitsesid, ja varsti alatakse mingit mängu, kus meie väike nukrutseja päris vapralt kaasa lööb.

Aga õhtul tuleb internaadi teenija teatama, et magalas üks väike laps nutab, küllap vist on haige. See on siis jälle endine väike, kellele uni ei tule ega tule. Kuidas teda rahustada ja Une-Mati hoolde anda, selles on tavaliselt naisõpetajad leidlikumad. Kutsud siis selle asendama väikese lapse ema.

Raske küsimus see esimeste päevade asi kooli internaadis. Kui koolimaja läheduses elab õpilasi, siis jäägu need pärast õppetunde noorukesi tutvustama koolimaja ümbrusega, sealsete mänguplatsidega ja kõigea, mis väikestele uudiseks. Hea on, kui õpetajail või kooliteenijal on lapsi, kes seda teeksid, sest laps peaseb lapsele ikka lähemale kui täiskasvanu, olgu viimase lähene mine kui delikaatne tahes. Laste juhtimisel tutvuvad väikesed kiiresti kooli-õue vaiksete nurkadega ja salajaste mänguplatsidega. Siis läheb aeg lõbusamalt ja igatsus kodu ning vanemate järele ei tule varsti enam meeldegi.

Väikesed ei saa esialgu veel korralikult hakkama riietumisega, pesemisega, voodite korraldamisega ega söömisega. Kõiges vajavad nad abi ja juhata mist. Koguni naljakaid juhtumeid tuleb ette. Nägin kord poisikesi, kes esimesel koolipäeval trepist alla tuli tagurpidi ja neljakäpuli, kättega toetudes trepi kõrgemaile astmeile. Koomiline, kuid tema tegevus tugenese kodustele kogemustele, kus redelit kaudu põõningule minnes alati abiks võeti ka käed.

Klassijuhatajal on kõige selgitamisega ja juhata misega palju tööd, veel rohkem aga internaadi juhatajal ja kooliteenijal. Viimane peaks olema laste-



armastaja ja loomupäraste pedagoogiliste kalduvustega. Ta peab lapsi kohtlema armastusega, seletusi ja juhatusi jagama heatahtlikult. Ta peab võimalikult vähe tarvitama koolijuhataja ja õpetajate kaasabi, kuid ta peab ka taipama, miliseid juhtumeid ta ei tohi jätta ainult enese teada. Ta peab omama samasugust pedagoogilist taktitunnet, nagu seda nõutakse õpetajailt, ja viimaste tegevuse kohta ei tohi temalt tulla arvustavaid märkusi õpilaste ega nende vanemate kuules.

Kahjuks on meil seesuguseid kooli- ja internaadi teenijaid väga vähe. Pigemini võime nende hulgas kohata inimesi, kellel oma ülesannetest kasvatajana ei ole vähematki arusaamist ja kes oma tähtsust püüavad tõsta õpilastest üle karjumisega. Pole sellepärast ime, et EÕL-u poolt hiljuti internaatide kohta käivale ankeedile vastajaist iga viies kool soovis, et suuremais internaatides tuleks ametisse võtta pedagoogilise ettevalmistusega õpetaja-kasvataja, õpetaja-ameti praktikant või vähemalt kodumajanduskooli lõpetaja, kes suudaks täita neid suuri ülesandeid, mida internaadi teenija peale muu peab täitma ka kasvatuslikul alal. Toonitan veel kord, et õpilaste kasvatamiseks on vaheaegadel ja väljaspool klassitunde suured võimalused, sellepärast ei tohi kooli- ja internaadi teenijate kasvatuslikku tähtsust mitte alahinnata.

Kui suuremad lapsed tulevad kooli, võib nende hulgast väiksemaile hooldajad määrata. Tavaliselt paluvad vanemad selleks juba naabri suuremaid lapsi, kuid internaadi juhataja kontrolligu, et mõni väikesist pole siiski jäetud päris omapead ja hoolitsejata. Tegelikult ei olegi neile nii palju otsest aitamist vaja kui järelevalvet ja kontrolli, et nad midagi ei jätaks tegemata ega korraldamata. Väikestele on vaja alatist meeldetuletamist, kuni korra- ja puhtusenõuded enese ja oma asjade kui ka kooliruumide suhtes saavad neile unustamatuks tarbeks.

Kahjuks saadab kodu kooli väga palju õpilasi, kellede korra- ja puhtusearmastus on nõrgalt arenenud. Kord tuli kooli esimesel päeval minu juurde väike tüdrukuke ja ütles: See poiss sülitas otse põrandale! Toon ja müimika, millega need sõnad öeldi, väljendasid niisugust imestust ja põlgust, et kogu ta väike olevus oli üks suur protest säärase sobimatu teguviisi vastu. Poiss selle vastu ei taibanud sugugi, milles ta eksimus seisis. Oleks võinud koguni arvata, et tema oleks tulnud minu tähelepanu sellele juhtima, kui ta oleks näinud tüdrukukest sama tegu sooritavat süljekaussi. Nii erinevad on laste arusaamised ja kodune kasvatus, millest need arusaamised võrsunud.

Kool peab erinevaist eeltingimusest hoolimata kõik õpilased viima ühisele arusaamisele. Peame püüdma sinnapoole, et iga õpilane, kes märkab korratust, ütleme kas või paberitükikest põrandal, ei hakkaks arutama, kes selle sinna on visanud, ei läheks seda näitama korrapidajale ega teenijale, vaid selle otsekohe kõrvaldaks. Ärgu otsitagu palki venna silmast, vaid antagu temale heatahtlikult märku ta eksimusest ja aidatagu seda parandada. Ei saa pidada heaks ja kasvatatuks lapseks seda last, kes küll kunagi korda ei riku, kuid kellele siiski teeb suurt headmeelt juhtida õpetaja tähelepanu teiste puudustele. Tõsiselt häid ja ka eetiliseid laidetamatuid õpilasi on üsna vähe. Neid leidub klassi-komplektis tavaliselt ainult mõned üksikud.

Õpilased, kes peale õppetöö lõppu lähevad koju, täidavad seal mitmesuguseid vanemate poolt antavaid ülesandeid ja on neile abiks. Neil on alati tööd ja tegevust küllaldaselt. Internaadis on lugu teisiti. Siin pole lastel käia väsitavat kooliteed, neil pole ka midagi teha, kuid pikast istumisest koolitundidel on nad tüdinud ja vajavad liikumist ning vaheldust. Neil on igapäev

3—5 tundi vaba aega. Kool peab hoolitsema, et nad siis oma tegevuses ei läheks eksirada. Kõigile sobiva meelelahutuse ja vabaharrastuse muretsemine on päris raske, kuid kasvatuslikust seisukohast vaadatuna väga tähtis ülesanne.

Õpilaste poolt vabal ajal viljeldavad harrastused erinevad sugude ja aastaaegade järgi. Poeglastel on loomulikku kalduvust liikuvusele ja lärmikusele ning võistlusele; tütarlapsed harrastavad vaiksemat tegevust, istumismänge, näputööd, laulu ja vestlemist rühmakestes. Aastaaeg kirjutab ette tegevuskoha. Varasügisel ja kevadel võib selleks olla kooliõu. Sügisene vihmade hooaeg kaasaskäiva poriga suleb lapsed paratamatult tükiks ajaks ruumidesse. Külma tulek peastab nad sealt ja laseb libedale jääle uisutama ning sula lumega sõdima.

Laste tervise huvides tuleb neid õue mängima saata, kui ilmastikuolud seda vähegi lubavad. Esikohal meeldivuse poolest on õuemängudest pallimängud, milledest ühesuguse huviga võtavad osa nii poeg- kui tütarlapsed. Tuleb vaid hoolitseda, et mänguplats oleks korras. Seda saab korraldada oma jõududega, ja suur pall on nüüd ka võetud sunduslike õppevahendite nimes- rikku. Õues saab mängida ka terve hulga mitmesuguseid võistlus- ja palli- mängu. Korraldajaid ja juhte leidub alati laste endi hulgast. Lapsed on leid- likud. Nad oskavad oludekohaselt kombineerida omapäraseid peite- ja muid mängu, mis kõige sobivamad mängimiseks antud ümbruses. Poisid vaigis- tavad oma indiaaniverd ja seiklushimu puudekuuris ja halupinude vahel onni- kesi ning urkaid ehitades. Väiksemad, kes veel ei oska rühmamängudest osa võtta, viibivad muidu õues ja jooksevad oma lõbuks. Tütarlastest mõned otsivad varjuka ja päikesepaistelise koha ning mängivad kivikestega. Kiik kooliõuel pakub lõbu nii väikestele kui suurtele, poistele ja tüdrukutele. Sobivaim on neljajaruline pöörkiik, sest sellel pole karta õnnetusi. Juba eelkoolialisedki mõnulevad sellel siputades. Ilusa ilma puhul on lõbu ja liikumist kõigil.

Kui väljas mängimisel mõni õpilastest on hoolimatu teiste vastu või ta käitumine seal jätab soovida, siis on kõige mõjuvam korralekutsumise vahend kodune arest, mille osaline teatava aja kestel ei tohi teistega ühes õue mängima minna. Seda karistusviisi tuleb harva kasutada. Üldiselt näib, et lapsed õues vabalt liikudes suurema ruumi ja parema meeleolu tõttu üksteisele hoopis vähem haiget ja pahandusi teevad, kui seda juhtub talvel kitsas ruumis.

Kui ilmastikuolud ei luba enam õues viibida, on lugu halvem. Siis tütarlapsed jalutavad sageli lauluviise nurutades rühmadena või nipivad-nopi- vad oma näputööde kallal, mida neil kerge ja käepärane teha igas ruumis. Ka poiste hulgas leidub küllaldaselt neid, kes meeldi nokitseksid käsitöid teha, kuid neil on see võimalik ainult töötoa, kus tööpingid ja -riistad asetsevad. Sobiv on seesugused töökad poisid koondada rühmadesse ja lasta neid töötada töötoa korra ja tööriistade eest solidaarselt vastutades.

Võrdsest huvitavad poisse ja tüdrukuid mitmesugused lauamängud. Juba esimese klassi õpilased harrastavad „Reisi ümber maailma“, kuna suure- mad meeldivuse järele võtavad osa teistest täringmängudest. Mõned neist, näiteks „Reis ümber Eesti“, „Tähesõit ümber Euroopa“ jne. on rakendatud maa- teaduse teenistusse. Kõikjal tuntud daamimängu, domino ja loto harrastajaid leidub iga klassi õpilaste hulgas. Male juures istuvad arenenumad poisid kol- mandast klassist alates; nooremaile ja tütarlastele on see mäng liialt komplitseeritud ega paku huvi. Korona on poiste mäng. Kuna aga korona keppeid ker- gesti võivad silma sattuda või teisiti hädaohtlikuks saada, võib mängulaua valmistamisel koduvälja jätta harilikust veidi laiemaks ja siis kepillõuke asen-

dada visetega. Mäng ei kaota sellega midagi oma veetlevusest. Huvitavaks ajaviiteks poistele on ka puust tehtud mitmesugused kannatusmängud ja traadist pätklid, milliste valmistamiseks väärtuslikku materjali pakub J. Karella „Töö-õppuse“ aastakäigud. Kõiki neid mängu on võimalik koolis valmistada õpilaste eneste abil, nii ei lähe nende hankimine kuigi kalliks.

Õpilastele kohased ajakirjad, milliseid peaks omama küll iga internaadiga kool, leiavad üsna hoolsat kasutamist nii poiste kui ka tütarlaste poolt. Algkooli õpilastele sobivaid ajakirju ei olegi meil nii vähe, nagu seda tavaliselt arvatakse. Tarvitamise poolest näib esikohal püsivat „Õpilasteleht“. Kahjuks on selle paber halb ja puuduvad paksemad kaaned, mille tõttu ta kergesti räbaldu. Järgnevad „Eesti Noorte Punane Rist“ ja „Laste Rõõm“. Need kolm ajakirja leiavad tarvitamist pea kõigi õpilaste poolt. „Tuleviku Rajad“, „Eesti



*Õpilaste vaba töö.*

Noorus“, „Eesti Spordileht“, „Kevadik“, „Kotkas“, „Laste Sõber“, „Külvyaja“, „Nädal Pildis“ ja veel mõned teised omavad teatava sõprade ringi, kes kärsitusega ootavad uute numbrite ilmumist. Tarvis on need panna sobivalt lugemispulkadele ja õpilastele kättesaadavalt välja. Ajakirjad antagu ühe õpilase hooldamisele.

Ajalehed, mida õpetajad peale läbilugemist annavad meeleldi ka õpilastele kasutamiseks, leiavad lugemist küll ainult ärksamate poiste poolt kolmandast klassist alates; tütarlapsed hoolivad neist väga vähe. Ajalehelõigetest ja -piltidest kaustade korraldamine eri huvialade järgi on ka poiste harrastus; samuti linoollõigete sepitsemine ja nende äratõmmete valmistamine. Ometi võib mõni tüdruk nendelgi aladel poistega edukalt võistelda. Ajalehelõigete ja pildikaustad olgu kättesaadaval kõigile, siis koguvad need endile ise sõpru. Kooli seinajakirja meisterdamisel ja välismaaga koolidevahelise kirjavahetuse

pidamisel on poisid ja tüdrukud võrdsed meistrid. Mõned poisid kasutavad vaba aega margikogude korraldamiseks ja tunnevad lõbu nende vaatlemisest.

Kui koolis on asutatud õpilaste orkester, siis annab see tööd ja sobivat meelelahutust muusikaharrastajale. Õpilasorkestrite asutamist võib soojalt soovitada just internaatidega algkoolidele, sest harjutuste korraldamine internaadis elavate õpilastega on kerge, kuna neid ei sega kojumineku ärevus. Kahju ainult, et meil väga raske on saada õpilasorkestrile sobivat noodimaterjali.

Meeldivat vaheldust pakuvad raadio-lastetunnid. Nende tulekul on õpilased, eriti nooremad, alati elevil ja kuulavad pakutavat suure huviga.

Pikil talveõhtuil sobib mõnikord korraldada lugemise pooltunde. Selleks koguneb terve pere ja jälgib mõne vanema õpilase ilmekal lugemisel esitatavat pala. Lugemiseks sobib väga hästi mõni pikem jutustus, siis oodatakse huviga järke. Kahjuks on meil aga kõigile ühevõrra huvitavat lugemismaterjali õige vähe. Esijoones võib nimetada Lutsu „Kevadeid“, Parijõe teoseid ja tõlgetest Molnari „Päl-tänava poisse“. Kui õpetaja ei pane paljuks ettelugemise vaeva, võib pakkuda ka vähem elava sündmustikuga teoseid. Kunstipärasem ettekanne suudab paeluda õpilasi ja suunab nende tähelepanu esitatava esteetilistele ning eetilistele väärtustele. Õpetaja ettekandel muutub nauditavaks näiteks Tammsaare „Meie rebane“, mis enesest on ju väärtuslik teos, kuid õpilase ettekandel ei suuda paeluda kõigi tähelepanu. Ka „Kalevipoeg“ köidab lapsi, eelkooliealisigi, kuid lugejaks peab olema õpetaja ning tegema seda teatavate kärpimistega.

Ühislugemine on internaadis tänuga rakendatav tegevusala, kuid materjali valikul peab olema ettevaatlik. Kui ettelugejaks on õpilane, siis lastagu teda enne esitatavaga tutvuda.

Endastmõistetavalt on vaba aja individuaalseks täitmiseks üks moodus kooli raamatukogust antava õpilaslektüüri lugemine.

Talvise lumega õpilased ei saa kasutada oma sügisesi ja kevadesi mänguplatse. Kui koolimaja läheduses puudub suurem loik või mõni muu veekogu, mille kaanel lapsed saaksid harrastada kelgutamist ja uisusporti, siis peab neile mänguplatsi soetamisel appi tuldama. Külm on hea ehitusmeister. Tema mõjul muutub vesi suurepäraseks ehitusmaterjaliks lume ja jää näol. Liumäe valmistamine lumest ja puuhalgudest on ka kõige tasasemal maa-alal külma kaasabil võimalik ning õpilaspererele õige lõbus ja meelepärane ülesanne. Samuti saab igale poole luua jäälapikese, millel võib keerlema panna laste suurima talvelõbu — karusselli. Kelgumeitriks on poisid. Kui siis ilusal talvepäeval terve internaadipere soojalt riietatult on õues lõbutsemas, siis tuleb ka kahvatumalegi lapsele uus rõõm ja elu. Kui on aga sadanud värsket lund, mis sula ilmaga laseb ennast vormida nii ilusaiks lumepallideks, siis oleks lausa patt seda lumesõjaks kasutamata jätta. Lumesõjas pole õpetajagi ülearune, sest mõnikord leidub liialt agaraid poisse, kes sõjaärevuses unustavad, et see on mäng.

Kõigi nende harrastuste algatamine ja juhtimine nõuab õpetajailt suurt hoolt ja pingutust. Kuid see vaev tasub ennast, sest sellega on hulk käratsejaid ning energilisi õpilasi rakendatud oma istegevust arendama kasulikus, vähemalt mitte kahjulikus suunas.

Vanemate klasside õpilased vajavad õppetükkide ettevalmistamiseks ja koduste ülesannete täitmiseks kuni kolm tundi töötamist. Nooremal ei ole iseseisvaid töid kuigi palju teha. Tavaliselt ei lase kooli ruumid neid üksteisest lahutada. Raske on leida moodust, mis laseks vanemaid töötada segamatult ja nooremaid olla vabamalt. Sügisel ja kevadel võib nooremaid ilusa ilmaga

välja mängima saata, kuid talvel peavad nad tahes-tahtmata suurematega olema ühes ruumis. Siis peavad nad oma olemise suruma seesugustesse raamidesse, et see teistele ei ole segav. Neid võib lasta mängida vaikseid lauamänge, nagu „Rebane ja koerad“, „Haned ja rebane“ ning teised seesugused. Ka pliiatsiga paberitükikesel mängitav „Trips-traps-trull“ ja teised selle sugulased mängud aitavad väikeste aega lühendada. Selliseid vaikseid mänge tuntakse õpilaskonnas veel palju.

Kui lapsel õppeülesannete täitmisel tekib raskusi või arusaamatusi, pöördub ta koduste poole, et need teda aitaksid. Internaadis täidab sellise aitaja ülesannet kordapidav õpetaja. Kui kõik õpetajad elavad koolimajas, võib asja korraldada ka nii, et õpilased pöörduvad seletuste saamiseks aineõpetaja poole. Igatahes peab neile abisaamise ühel või teisel teel võimaldama. Tavaliselt ei ole neid abipalveid palju. Mõnikord läheb mitu päeva, ilma et ükski õpilane abi või seletust paluks. Teadmine, et neile vajaduse korral meeldi seletust antakse, peab õpilasel olema. Leidub ka selliseid, kes õppimise ajal unustavad raamatud laua alla. Klassijuhatajate ülesanne on kolleegidele meelde tuletada, kui tema peres selliseid leidub, siis teatakse neid tähele panna.



*Õpilased einetamas.*

Kui kooli juures on internaat avatud, siis olgu esimeseks ülesandeks ühissöögi korraldamine. Lahingud keedukoha vallutamise pärast kuulugu minevikku. Ühissöögi korraldamiseks ei ole ülepääsmatuid raskusi. Väited, et ühe laps ei taha seda süüa, mis teistele sobib, ei pea paika. Kui leidub nii jõukaid lapsevanemaid, kelle lapsele ei kõlba üldsusele vastuvõetav toit, siis võtku ta oma lapsele koduõpetaja. Need, kes ühissöögi vastu on selle liigse kulukuse pärast, leidku hoolekogult toetust. Meie ühiskooli kasvandikud peavad elus mahtuma üksteise kõrvale, sellepärast ei tohi me nende sotsiaalset erinevust koolis erilaudade katmisega alla kriipsutada.

Kool peab lastes kasvatama tööarmastust ja arendama nende esteetilist meelt. Need sihid saavutame, kui rakendame lapsed tõhe kooli ümbruse ja

-ruumide korrastamiseks ja kaunistamiseks. Tütarlapsed ilmutavad nende alade vastu loomulikku sümpaatiat. Nemad leiavad veel hilissügiselgi lilli oma ruumide kaunistamiseks ja kevadel on esimesed lilled nende poolt leitud. Kooli õue ja ümbruse koristamisel nad leiavad selle, mis tuleb kõrvaldada. Toalilled eest nad hoolitsevad armastusega ja oma voodite korraldamine on neile teataval määral lõbuks. Voodiriided on neil tavaliselt ilusamad kui poistel ja kunagi ei istu nad hoolimatult vooditele, nagu poisid seda sageli teevad.

Õpilaste kasutada olevate ruumide kodusemaks ja kaunimaks muutmiseks tuleb kasutada kõik käepärast olevad võimalused. Kooli ülalpidaja peaks internaadile muretsema voodid, mis oma ühtlusega mõjuksid esteetiliselt. Kus seda ei suudeta, tuleb leppida õpilaste poolt kaasatoodud vooditega. Ka neid võib korraldada ja rühmitada esteetiliselt.

Internaadi eluga seoses olevate ülesannete täitmiseks tuleb õpilasi tööle rakendada. Põletuspuude ja vee toomine, kartulikoormine, söögilaua katmine ja koristamine — need kõik on õpilastele jõukohased ülesanded. Muidugi peab töö sündima internaadi juhataja ja teenija juhtimisel ning tööülesannete jagamisel ei tohi unustada õpilaste vanust ja jõudu.

Internaadiga seotud küsimuste arutamiseks tuleb tingimata pidada erikoosolek nendega, kellele lapsed seal elavad. See aitab vältida arusaamatusi ja loob sõbraliku õhkkonna kodu ja kooli vahele.

Koolijuhatajale, internaadi juhatajale ja õpetajaile toob internaat kaasa lõpmatu palju lisatöid ja tuhande pisiasja lahendamise vajaduse. Koolimaja, kus asub internaat, ei saa olla õpetajale tõsiseks koduks, sest laste alatine edasitagasi sagimine ja sumin lakkab seal vaid laupäeva õhtul. Ka pühapäev ei ole rahuliseks puhkepäevaks, sest selle õhtupoolikul tulevad kaugemalt õpilased jälle pärale. Vaiksest puhkusest, nagu seda nõuab õpetaja närvesööv amet, ei ole säärasel olukorras juttugi.

Õpilaste igakülgeks tundmaõppimiseks pakub internaat häid võimalusi. Siin saab neid jälgida hommikusest ärkamisest õhtuse magamaminekuni iga-suguses olukorras ja toiminguis. Näeme iga üksiku käitumise hommikusel ärkamisel, riietumisel, pesemisel, voodite korraldamisel, söögilauas ja vabal ajal ning korrapidaja kohuste täitmisel. Igal sammul ja eksimuse korral võime neisse kasvatavalt mõjuda. Ainult internaadis elava õpilase kohta võime väita, et tunneme ta käitumist ja iseloomu.

---

## Sooja eine korraldamisest.

*Kustav Albri.*



Meil on suur hulk väiksemaid koole, kus puuduvad internaadid. Tihti aga tuleb ka neis koolis õpilastel käia 5—6 km kaugusel asuvasse koolimajja, sest koolipiirkonnad, eriti piiri- ja rannäärsetes külates, on väga sopolised. Juba pika maa käimine väsitab, pealegi peab õpilane koolitulekut algama väga vara ja siis puudub õpilasel harilikult söögiisu. Ruumid koolimajas on tavaliselt viletsad: õhuvaesus, halb ventilatsioon, tuulutamisvõimaluste puudumine. Lõunane söök on juhuslik, korratu, kuiv ja sageli viiakse kaasavõetud lei-

vatüikist osa veil tagasi isu puudusel. Kojuminekul jälle pikk maa käia, jõutakse koju hilja, millal kodustel ammugi lõuna möödas. Tagajärjeks tülpimus, väsimus, lõpuks alatoitus, verevaesus, tervislikud rikked. Viimas-tele kaasaaitajaks veel korratu korter — ja noored invaliidid ongi valmis.

Kallavere algkoolis Harjumaal oli tervelt 19% õpilastest nõrga toit-lusega ja 22% õpilasist nõrga kehaehitusega. Üks põhjustest on kindlasti pikk koolitee — 44% õpilasist 3—5 km kauguselt. Kaudselt on ka haigu-sed tingitud sellest 1934/35. õppeaastal, mil keskmiselt õpilase kohta tuli 14 haiguspäeva. Ka kooli üldine nõrk edasijõudmine eelmistel põhjustel ja õpilaste loid olek panid õppenõukogu raske küsimuse ette: mida teha?

Otsustati lastevanemate koosolekul esineda lõunase sooja eine andmise kavaga. Seal suhtuti sellesse väga skeptiliselt. Otsustati siiski korraldada „proovinädal“ — praktiliste kulude ja toidu vastuvõetavuse selgitami-seks. Sellel nädalal võtsid einet 29 õpilast (50%). Toit oli hea, küllal-dane, hind — 6 senti päevas ühes teenija tasuga 2—4 taldrikutäie supi eest — nähtavasti vastuvõetav. Seejuures osteti materjal linnast või lastevanemait turuhinnaga. Järgmisel nädalal oli einestajaid 39 (65%). Asi löi kohe läbi. Korraldasime siis prooviaasta (1935./36. õ./a.).

Korraldus. Aasta algusel toovad õpilased harilikud supitaldrikud ja lusikad. Hoolekogu poolt on emailitud supikatel ja tsinkplekist nõudepesu-vann, samuti kuivatusrätid. Sööki antakse 5 päeva nädalas (laupäev on eineta). Eelmise nädala laupäeval kasseeritakse raha ja koostatakse järgmise nädala einestajate nimestik (vanema õpilase poolt). Selle järgi tellib teenija materjali järgmiseks nädalaks linnast ära (keegi püüaviija toob, kuna iga päev käiakse linnas). Toidukava pole ja selle koostab teenija võimaluste ja oma äranägemise järgi. Koha pealt ostame kartuleid, piima, sügisel ka juurvilja, juhuslikult mune, herneid jne. Hinnaks on viimasel juhul ena-masti turuhind (vt. tabel). Päevane korraldus on algul kõik teenija hooleks. Pärast kolmandat tundi läheb kool võimlema, õigupoolest tuulutama ja söögiisu tegema. Selle aja sees korrapidajad poisid ja tüdrukud korralda-vad lauad, istekohad ja katavad lauad. Ohetavate nägudega, „hundiisuga“ tullakse õuest, pannakse liigsed riided klassilaudadele, sest söögitoaks on meie ainuke kõrvalruum, mis on ka riiehoiuruum ja poiste käsitööklass. Asu-takse kohtadele ja pärast vanema korrapidaja paarisõnalist palvet istutakse sööma. Kellel lõpeb, toob vastava korra järgi ise uue täie. Nõrgemad ja saamatumad on teenija lähedal laua otsas. Neil tarvitseb ainult püsti tõusta ja teenija annab neile väljaspool järjekorda. Korrapidaja õpetaja on kogu aja seal, märgib puudujad ja kui ruumi jätkub, einestab ühes lastega — omal arvel muidugi. Viimasel ajal aga pole sellest juttugi, kuna osa õpi-lasigi einestab juba klassilaudadel. Pärast einestamist pestakse nõud ja asetatakse kappi, pingid viiakse välja, lauad asetatakse kõrvale ja ruum seatakse korda — seda teevad korrapidajad poisid ja tüdrukud üheskoos teenijaga.

Arvepidamiseks on 3 raamatut: 1) teenijal laoraamat, kuhu ta mär-gib igapäev tarvitatud aine hulga, hinna ja eine üldhinna, erilahtrisse väl-jaspool nimekirja einestajailt saadud raha. Raamatu teises osas on kõigi ostetud kaupade hulk ja hind. Vahe on laosolev materjal (ligikaudu).

2) Iganädalane einestajate nimekiri, neilt saadud summa suurus, mil-lest nädala lõpul võetakse maha einete üldväärtus (esimese raamatu järgi),

teenija tasu (à 1 sent einelt õpilase kohta), toomise kulu jne. Jääk näitab kohe, kuidas nädal omaga välja tuli. See raamat on koolijuhataja käes.

3) Kassaraamat. Tuludeks raamat nr. 2 järgi alaliselt einestajatelt ja nr. 1 järgi erasõojatelt saadud summad (nädalate viisi kokkuvõetult). Kulu- deks ostetud ained einete valmistamiseks, teenija tasu, väiksemad välja- minekud. See on nüüd täpne rahaliste summade läbikäik, mille bilanss peab aasta lõpul olema õige, kui laosolev materjal ka arvesse võtta. Lastevanemate soovil arveid ei korraldada, kuna neid tuleks suurem osa ise kirjutada, ja kui siin tahetakse „kratti mängida“, siis on võimalusi mitmesuguseid. Arvete korraldamine tooks tööd ja tüli palju juurde. Asja eesotsas seisjail tuleb hoolitseda, et asja ausalt aetakse. Muidugi, kui arveid soovitakse, saab neidki selle süsteemi juures hästi pidada. Praeguse korra juures kulub nädala lõpul arvete kokkuvõtmiseks 20—30 minutit.

Korralduse mõttes oleks soovitav, et teatavad ained ostetaks ühest kindlast kauplusest. Siis saame olla kindlad kvaliteedis ja tullakse ka hinnaga vastu. Meile on kõige otstarbekohasemaks osutunud värskeliha (pulkjõngi) kondid. Piimasuppi teeme talvel ainult 1 kord nädalas, kuna piima pole saada (viiakse linna). Kus aga meiereid lähedal, seal tuleks toitlustamine teisiti korraldada.

Andmeid ja tulemusi. Einestajate arv möödunud õppeaasta lõpuks kasvas 42-ni. Tänavu kõigub see arv 50 ümber (80% üldarvust). Eemalejääjad pole seda sugugi kehusest, vaid kes hoolimatusest (7), usulistest tõekspidamistest (1) ja juhuslikud ärajääjad. Möödunud prooviaastal maksis nädalaine (5 p.) õpilasele 32 snt., tänavu esimene nädal 35 senti, kuna hindade tõus hirmutas, nüüd aga kogu aeg (8 näd. enne jõulu) 30 snt. nädal. Nädala viisi makstes see summa ei tee kellelegi raskusi. Hinna alan- dus tuli sellest, et eine maksimum piirati 3-le taldrikule, kuna keedunõud ei mahuta rohkem. Lapsed, kes alguses ei saanud ühte taldrikutäit otsa, sõid varsti järjekindlalt 2—3. Eelmisel aastal läinud laps koju, pole söö- gist suurt hoolinudki, olnud väsinud ja loid, nüüd aga tulevat koju ja jälle söövat hea isuga (kooli eine on kerge seedivusega).

Haiguse päivi oli 1934/35. õppeaastal 837, 1935/36. õppeaastal (eine- tamise prooviaastal) 332, kusjuures 10 aasta keskmine on 663 päeva. Proo- viaastal enne einetamist kaaluti õpilased ära, samuti lõpul. Selgus, et söö- jad poisid võtsid mittedõjaist 0,56 kg kaalus rohkem juurde ja tüdrukud 0,43 kg, seega iga sööja laps võttis keskmiselt 0,5 kg rohkem juure, kui mittedõoja. Selle juures ei võtnud pea keegi enam kodust leiba juurde. Sellega on isegi majanduslik kulu kaetud, rääkimata lapse heast tervisest, meeleolust, õppetöö edust. Tänavu sügisel järelevaatusel ka arst märkis palju vähem nõrga toitlusega ja kehaehitusega lapsi, kuid pikk suvi oli vahel ja seepärast ei julge küll neid tulemusi terveni aasta einestuse arvele panna, kuid osalt ehk siiski.

Vanemad on rahul, lapsed on rahul, kooliteenijagi on rahul, et sai uue tuluallika juurde (umbes 10 krooni kuus ja lõuna). Tulemused on nii siis rõõmustavad ja seda meie äärmise ruumikitsikuse juures, kuna pealegi puuduvad hoiuruumid (keldrit pole, sahvrid ei ole külmakindlad). Vististi vähestel koolidel saavad olla halvemad tingimused sooja eine korraldami- seks. Sellepärast võib seda soojalt soovitada kõigile koolidele, kus see veel senini puudub. Vähene töö, mis õpetajate kohustusile seeläbi lisandub, tasutakse mitmekordselt õpilaste töövõime, erksuse ja meeleolu tõusu läbi.



## Kassa aruanne.

Tulud.	Kulud.
Alalistelt sööjatelt . . . Kr. 217.03	Eined maksid . . . . . Kr. 193.19
Juhuslik. sööjatelt . . . „ 10.51	Keetja tasu . . . . . „ 36.06
Hoolekogu toet. . . . „ 1.71	
<u>Kokku Kr. 229.25</u>	<u>Kokku Kr. 229.25</u>

Sooja lõunat anti 21 näd. à 5 päeva Osavõtjad: alguses 29, lõpul 42 õpil. Hind 6 senti kõhutäis (1—4 taldr.) suppi ühes keetja tasuga. Väljaantud 3601 lõunat.

### Eineks tarvitatud toiduainete hindu:

Piim, l. . . . . senti 9—10	Kartulid, m. . . . . senti 50—60
Muna, paar . . . . . „ 14	Jahud, kg . . . . . „ 35—40
Puljongi kondid, kg „ 15—25	Sibulad, l. . . . . „ 15
Kapsad, kg . . . . . „ 10—20	Hakkliha, kg . . . . . „ 40
Riis . . . . . „ 56—60	Nuudlid, kg . . . . . „ 80
Sealiha, kg . . . . . „ 60—70	Suhkur, kg . . . . . „ 43
Tangud, kg . . . . . „ 30—35	Makaronid, kg . . . . . „ 75

## Õpilaste töökoormusest Tartu algkoolides.

*J. Parijõgi.*

**Õ**pilaste töökoormuse kohta on meie algkoolile tehtud kahesuguseid, üksteisele vastukäivaid etteheiteid. Ühelt poolt väidetakse, et praegune algkool õpilastele vähe tööd annab, kõik püütakse kätte õpetada klassis mängides ja meetoditega liialdades. Sealjuures meenutatakse ikka seda, kuidas vanasti tuli õppida ja pingutada. Soovitatakse nüüdki rohkem pingutust, pähe õppimist ja tuupimist. See andvat püsivaid teadmisi ja kasvatavat iseloomu.

Teiselt poolt kurdetakse jälle, et algkool lapsi üle koormab tööga, eriti koduste ülesannetega. Nii mõnigi vanem on kurtnud avalikult ajalehe veergudel, kuidas tema väike poeg või tütar peab tundide kaupa kodus istuma raamatute ja vihikute taga, et kooli rangeid nõudeid täita.

Peab ütleva, et mõlemad seisukohad on vildakud. Nad põhjenevad kas pealiskaudseil tähelepanekuil või üksiknähete üldistamisel.

Meil pole siia maani algkooli õpilase töökoormust lähemalt uuritud, küll võidi pidevate tähelepanekute põhjal väita, et enam kui kümme aastat kehtivate õppekavade alusel algkooli töö on stabiliseerunud ja enam-vähem kindla ilme omandanud nii ainete ulatuse kui ka üksiku õpilase päevase töökvantumi suhtes. Ei saa ütelda, et algkool lapsele tööd ei annagi, või et ta keskmise õpilase liialt üle koormaks. Õppekavad on küllalt painduvad ja võimaldavad rakendamist klassi üldise tasapinna ja üksiku õpilase võimete kohaselt, esile tõstes olulisi põhioskusi ja kõrvale jättes vähem

olulist. Muidugi võib siin ette tulla kõrvalekaldumisi ning erandeid — üksikuile on töö koormav, teistele liiga kerge.

Täpsemaid andmeid õpilase koduse töö kohta annab kahtlemata üleriigiliselt korraldatud õpilase koduse töökoormuse vaatlemine. Tartus korraldati neid vaatlusi kolmes koolis: 2. ja 4. poegl. ja 5. tütarlaste algkoolis. Vaatlust toimetati 7.—13. nov., seega ühe nädala jooksul, ümmarguselt 500 poeglaste ja 500 tütarlaste juures.

Et Tartu linna algkoolid töötavad enam-vähem ühesuguseis tingimuses, võrdsete nõudluste ja töötulemustega, seepärast võib vaatluse tulemusi õigeks pidada ka teiste koolide kohta.

Vaatlusi toimetati kolmes astmes: 1) õpetaja eel- ja järelkontroll, 2) õpilaste eneste poolt töökestvuse vaatlemine ja märkimine ja 3) vanemate kontrolliv vaatlus. Töö ühtlustamise mõttes koostasid kolme mainitud kooli juhatajad koolinõuniku juhtimisel üldise vaatluskava, mille lähem teostamine õppenõukogudes läbi arutati. Selle järel koostati nädala töökava, kusjuures piinlikult seda püüti silmas pidada, et vaadeldava nädala tööhulk võrduks hariliku nädala tööhulgaga.

Eelkontrollis püüdsid õpetajad kindlaks määrata, kui palju aega erinevate võimetega õpilased tarvitavad teatud töökvantuni sooritamiseks iseseisvalt töötades klassitingimuses. Nende andmete põhjal võidi pärast hinnata õpilaste eneste poolt märgitud kodus kulutatud tööaegu ja kontrollida „petmisi“. Õpilaste enesevaatlus toimus iga päev, kusjuures vastavatele lehtedele märgiti koolitundide ettevalmistamiseks kuluv aeg, eratunnid ja töö organisatsioonides.

Nädala lõpul võeti vaatluste tulemused kokku, kusjuures selgus, et algkooli keskmise õpilase päevane töökoormus kodus on järgmine:

1. klassis poeglastel	35 min.,	tütarlastel	32 min.
2. „ „	51 „	„	53 „
3. „ „	52 „	„	74 „
4. „ „	74 „	„	100 „
5. „ „	67 „	„	109 „
6. „ „	98 „	„	130 „

Nagu sellest kokkuvõttest nähtub ei ole keskmine õpilane Tartu algkoolis tööga üle koormatud. Kodused ülesanded nõuavad 1. kl. ümmarguselt pool tundi päevas, järgnevais klassides tõuseb see aeg pidevalt kuni ulatub poistel  $1\frac{1}{2}$  ja tütarlastel kuni 2 tunnini. Need kokkuvõtted on tehtud õpilaste ülesmärkimiste põhjal ja kontrollimisel selgus, et nad on kuni 90% õiged ning usaldatavad. Võrdluseks esitatagu õpetajate ja lastevanemate vaatluste keskmised klasside järgi:

1. klassis õpet. arvam.	30 min.,	vanem. vaatl.	26 min.
2. „ „	41 „	„	39 „
3. „ „	50 „	„	53 „
4. „ „	75 „	„	93 „
5. „ „	67 „	„	80 „
6. „ „	96 „	„	102 „

Üldiselt tarvitavad tütarlapsed koduste ülesannete lahendamiseks rohkem aega kui poeglasted, eriti vanemais klassides. 3. kl. on see vahe 22 min. 6. — 32 min. See tuleb küll sellest, et tütarlapsed algkooli eas on oma töös pedantsemad ja püsivamad kui poisid, kes võimalikult kiiresti püüavad tööst vabaneda, et anduda eriharrastusile, mängudele ja spordile. Edasi

märgitagu, et tööhulk 4. klassist alates järsult tõuseb, poistel 52 min. 74 minutile ja tütarlastel 74 min. 100 minutile. 4. klassist algavad uued ained — ajalugu, maateadus ja looduseõpetus, nende arvele tulebki panna seda järsku tõusu. 5. klassis selle vastu on poistel koguni vähem tööd kui 4. klassis, tütarlastel tõuseb see ainult mõne minuti võrra. Nähtavasti ollakse siin uute ainetega juba kodunenud, nii et tööhulk enam ei tõuse, poistel koguni langeb.

Huvitav on jälgida üksikute õpilaste tööaja kõikumist keskmisest üles ja alla poole. Juba klassitöö vaatlemisel võib näha, et üksikute õpilaste töötempo ja intensiivsuses on suur vahe. Ülesanne, mille lahendamiseks üks õpilane vajab 10 minutit, võtab teiselt 30—40 minutit aega.

Koduse päevatöö kõikumine üksikute õpilaste juures on järgmine:

	maks.		miin.		maks.		miin.	
1. kl. poegl.	78 min.	12 min.	tütarl.	125 min.	8 min.			
2. „ „	82	13	„	106	25	„	„	„
3. „ „	93	15	„	182	28	„	„	„
4. „ „	160	36	„	126	47	„	„	„
5. „ „	110	26	„	180	54	„	„	„
6. „ „	250	62	„	237	77	„	„	„

Nii suur diferents üksikute õpilaste töötempo ei olene igakord andekusest või andetusest, vaid töödistsiplinist ja pingest. Laps võib tundide kaupa raamatute taga istuda, ilma et ta kogu aja pidevalt töötaks. Selline diferents on kodus töötades suurem kui klassis, sest seal puudub tööd abistav ja korraldav jõud, õpetaja, kuna vanemad sageli õpilase tööle rakedamisest huvi ei tunne või pole neil selleks aega.

Esitatud maksimumid on muidugi üksikjuhud ja nende uurimine on õpetajate lähem ülesanne. Et andekas õpilane 1. klassi vähese töökvantumi 8 minutiga sooritab, võib olla, et aga teine õpilane sama töö tegemiseks 125 vajab — siin pole midagi korras. Üldiselt näib aga, et paremini edasi jõudvate õpilaste töötempo kõigub keskmise tööaja ümber.

Iga üksiku aine tunni ettevalmistamiseks kodus tarvitab keskmine õpilane aega:

		1. kl.	2. kl.	3. kl.	4. kl.	5. kl.	6. kl.
Emakeeles	p.	18	20	18	27	27	38
	t.	14	26	29	30	30	31
Usuõpetuses	p.	—	8	11	15	8	13
	t.	5	3	3	13	14	9
Matemaatikas	p.	14	20	20	29	19	24
	t.	14	12	25	32	27	40
Looduseõp.	p.	—	—	—	15	20	23
	t.	—	—	—	19	16	23
Maateaduses	p.	—	—	—	15	20	28
	t.	—	—	—	19	37	38
Ajaloos	p.	—	—	—	18	18	18
	t.	—	—	—	24	31	37
Võõrkeeles	p.	—	—	—	—	27	36
	t.	—	—	—	—	34	35

Nagu sellest kokkuvõttest näha, tarvitab kõige vähem aega usuõpetus, kuna teised ained vähese kõikumisega peaaegu ühepalju aega nõuavad. Matemaatika ja ajalugu nõuavad tütarlastelt rohkem aega kui poistel, teistes

ainetes tunduvat vahet ei ole. Oskusaineis, nagu joonistamine, tööõpetus ja laulmine koduseid ülesandeid ei ole või esineb see ainult üksikjuhtudel, näit. töö lõpetamine joonistamises ja käsitöös tütarlastele. Ajad kõiguvad siin 6—12 min. vahel.

Käesoleva vaatluse ülesanne oli veel selgitada, kui palju aega õpilasil kulub ringides ja eratundide võtmisega. Mitmesuguseis kooli ringides töötab 45%—60% õpilasi. Ringi töö kestab 1—1½ tundi, see aeg tuleks nende õpilaste töökoormusele teatud päevadel juurde, kes töötavad ringides ja organisatsioonides. Kui aga redutseerida ringides veedetud aeg iga õpilase tööpäevale, siis annab see päeva kohta 12—30 min. Et aga ringide töö ei ole pidev õppimine, vaid sageli organiseeritud meelelahutus, siis see tööraskust palju ei tõsta. Palju rohkem suurendavad õpilase töökoormat eratunnid, millega mõned vanemad otse mõtlematult liialdavad. Kui tütarlaste kooli ühe 2. kl. õpilase eratunnid ja nendele ettevalmistus päeva kohta võtavad aega 5½ tundi, laps peale koolitöö kõrvalt peab õppima võõrkeeli, klaverimängu ja plastikat, — siis on siin tegemist lapse ülekohtuselt koormamisega. Paneme siia juurde keskmiselt 4 t. koolitööd ja ½ t. nendele ettevalmistust, saame 2. klassi õpilasele 10-tunnilise tööpäeva.

Kokkuvõttes võib ütelda, et keskmine õpilane Tartu algkoolides tööga üle koormatud ei ole, nagu ei saa ka ette heita, et kool lapsele tööd ei anna. Kui üksikute õpilaste tööaeg kodus pikaks venib, siis on siin tegemist peamiselt õige töökorralduse puudusega või eratundidega liialdamisega.

## Lüürika käsitlus koolis.

*Jaan Roos.*

**L**üürika käsitlus koolis on üks keerulisemaid meetodilisi probleeme. Seda teab iga kirjanduseõpetaja. Igaüks neist on kokku pörganud raskustega selles küsimuses oma tegelikus töös. Ei ole kerge õpilastes äratada üldist huvi lüürika vastu. Vähe on arvatavasti neid kirjanduseõpetajaid, kes võivad ütelda, et lüürika käsitlus neile on meelepärasemaid ülesandeid. Kuigi ühed saavutavad paremaid tulemusi kui teised, jääb enamikul ometi mingi rahuldamatuse tunne oma tööst.

Raskused lüürika käsitlemisel koolis olenevad selle žanri iseloomust ja laadist. See on kirjandusliik, milles viljeldakse kunstilisesteetilises vormis kõige subjektiivsemaid tunde-, mõtte- ja fantaasiaelamusi ning meeleolusid. Lüürikas puudub peaaegu täiesti välist tegevust ja elu kujutav faabula ning ajalis-ruumiline ja loogilis-geneetiline sündmustik. Selle asemel esinevad siin kandvama sisuolemusena psühholoogilised motiivid, hetkelised elamused ja silmapilgulised muljed ja meeleolud. Lüürika kujutab hingeelu funktsioone, arendab dünaamilist tundelevust, inimese ilu ja valu elamusi, rõõme ja kannatusi. See on isiku subjektiivne ja intiimne hingekõne valatud rütmilis-musikaalsesse vormi. Sellisena on lüürika sõnakunsti valituim, õilsaim

ja kõrgeim avaldus. Selle mõistmine ja veel rohkem nautimine nõuab arenenud kunstimeelt ja -maitset ning kestvama aja jooksul hangitud kunstikogemusi. Neid aga õpilasil veel kuigi palju ei ole, välja arvatud üksikud erandid, kellel kunstiline meel on eriti ergas ja välja arenenud. Noored kirjanduseharrastajad ei ole veel jõudnud kasvada ja areneda lüürilise sõnakunsti harrastuseni. Huvi lüürika vastu tekib harilikult alles selles elueas, kus noored inimolendid gümnaasiumi on lõpetamas või juba lõpetanud, see tähendab alates 18. eluaastast. See on muidugi siis, kui see üldse tekib, sest paljud inimesed ei huvitu kogu eluaeg lüürikast. Seepärast saame ka aru, miks lüürilised luuleteosed on nii vähe otsitavad ja ihaldatavad raamatud, miks nad raamatukogudes harilikult seisavad riuleil.

Koolieas on õpilaste kirjanduslikuks maitseaineks peamiselt eepilised ja osalt ka dramaatilised luuležanrid. Eriti jutustavaile luuletustele andutakse huvi ja põnevusega, teostele, millede sisuks on välise maailma elu oma sündmustega, kus esineb faabula ja tegevus aja ja ruumi raamides ning inimesed selle tegevuse arendajaina. Mida põnevam ja pinevam on teose väline sündmustik, seda enam meelitab see õpilasi ja üldse noori kirjandusehuvilisi lugema. Nemad jälgivad huviga tegevuse arenemist ja käiku, esinegu see siis kas tõsielulisel või fantastilisel, olevikulisel või minevikulisel, jah isegi tulevikulisel elulaval või taustal. Lüürikas seda kõike ei esine ja seepärast ei avatle see luuleliik noori lugemisele, jäädes neile kaugeks.

See on peapõhjus, miks lüürikat on raske serveerida õpilastele. Edasi on teiseks põhjuseks asjaolu, et ei ole sugugi nii lihtne käsitlemiseks ja päheõppimiseks vastavaid ja sobivaid luuletusi valida ja leida. See nõuab õpetajalt kõigekülgset põhjalikku õpilaste ja samuti ka lüürilise luule tundmist, eriti aga arenenud kunstimeelt ja -maitset ning üldse lüürilist närvi. Sobimatu pala valik võib kogu käsitlemise ja analüüsimise viia ebaõnnestumisele. On vajaline, et valitud luuletus vastaks võimalikult paljude õpilaste meelele, arenguastmele ja huvidele. Selliseid on seda enam raske leida, et meie kirjanduses on kõigest lüürilise luule küllusest hoolimata, vähe sobivaid ja väärtuslikke luuletusi, milles esineks enamiku õpilasi haarav tundesisu ja meeleolu, see tähendab, mis kiskusid õpilasi kaasa, oleksid enamvähem täielikud oma materiaalses, psühholoogilises ja esteetilises koostises. Aga mis meie kõneleme selliste luuletuste vähesest esinemisest meie kirjanduses, kui neid on vähe isegi kogu maailma kirjanduses. Nii seisame mitme raskuse ees, käsitledes lüürikat.

Kõneldes lüürika käsitlemisest analüüsimise otstarbel, peame sel puhul vahet tegema kolme koolitüübi vahel. Need on ühelt poolt algkooli kõrgemad klassid ja keskkool ning teiselt poolt gümnaasium. Algkooli alamais klassides teatavasti lüürika analüüs ei tule veel küsimusse, keskkoolis ja algkooli ülemais klassides on probleemi lahendada ühest küljest lihtsam, teisest küljest aga raskem. Lihtsam seepärast, et neis koolitüübes vaadeldakse ainult luulet ennast, see tähendab analüüsitakse üksikuid luuletusi, mitte aga lüürika arengut kirjandusloolises raamistikus ja ajalises järjestuses. Siin on tegemist süvenemisega üksikluuletuse sisusse, mitte aga luule süsteemaatilise käsitlemisega. Raskem aga seepärast, et keskkoolis ja algkooli ülemais klassides on õpilaste kirjanduslik huvi ja kunstiline maitse nende väheses arengu tõttu suunatud rohkem jutustavale luulele kui gümnaasiumis, kus õpilased, olles kunstisuunas rohkem kogenud, on ka rohkem huvitatud

lütirikast. Pearaskus keskkoolis ja algkooli ülemais klassides langeb sobiva luuletuse valikule, selle ilmekale ettekandmisele ja sisulisele ja vormilisele interpreteerimisele, see tähendab luuletuse sisuolemuse avastamisele ja vastava meeoleu ning elamuse loomisele õpilastes.

Gümnaasiumis tuleb tegelda aga kahes, tihti isegi kolmes suunas. Selles koolitüübis on nõutav süstemaatilise ülevaate andmine kogu ajastu luulest ühes ajavaimu iseloomustusega, siis ühe luuletaja loomingu vaatlemine ning hinnang mingi süsteemi raamides ja viimaks üksikluuletuste kui tüübiliste sisu- ja stiilinäidete analüüs.

Jättes kõrvale kogu ajastu luulest ülevaate andmise kui rohkem üldisema küsimuse, peatugem ligemalt üksiku luuletaja loomingu vaatlemise ja süstematiseerimise juures. See on vajaline luuletaja loomingu mõistmiseks. Kuidas seda tagajärjekalt teha, selles tulebki orienteeruda.

Mis kõigepealt peaks olema selge sel puhul, on see, et tuleb hoiduda šabloonitsemisest ja üldistavast skeemitsemisest. Rohkem kui ükski teine kirjanduslik nõuab just lüürika analüüsijalt subjektiivset suhtumist oma ülesandesse.

Süstemaatilise ülevaate saamiseks luuletaja loomingust on võimalikud väga mitmed printsiibid, millest lähtudes ja mille alusel võib vaadelda seda loomingut. Nende seast tuleb valida selleks kõige sobivam ja kohasem. Sellised printsiibid näiteks oleksid luuletuskoguline, voolulooline, arengulooline, loomiskohaline, teemastikuline, kujundiline jne.

Vaatleme neid printsiipe ligemalt. Võttes aluseks luuletuskogulise printsiibi, tuleb vaadelda luuletaja loomingut kõigi ilmunud luuletuskogude põhjal, neid iseloomustades ja nende kaudu ülevaadet andes kogu luule loomingust. See printsiip on heade tulemustega rakendatav siis, kui kõik luuletaja luuletused on kogutud vastavaise kogudesse. Näitena mainigem Anna Haava, Jaan Kärneri, Henrik Visnapuu ja teiste luulet. mille arengut on kõige sobivam vaadelda luuletuskogude alusel. Nimetatud luuletajate luuletuskogud on igäiks omaette eri maailm ja neist kõigist kokku saame tervikulise käsitluse mainitud luuletajate kogu luulest.

Kui lähtuda vooluloolisest printsiibist, siis tuleb aluseks võtta luule kirjandusvooluline kuuluvus. Seda printsiipi saab teatavasti harva rakendada, sest lüürika ei ole enamikult vooluloolises suhtes kuigi eripalgeline. See on peamiselt alati romantikasse kuuluv juba oma sisuolemuselt ja tunde- laadilt, oma liigitunnuste tõttu. Siiski on küllalt juhtumeid, kus lüüriline luule on voolulooliselt vaadeldav, näiteks J. Sütiste oma. Vooluloolisel alusel võime vaadelda ka Juhan Liivi luule arengut ja sisulist olemust. Selles võime eritella ühe voolu kahte eristiililist suunda, samuti erisisulist. Need on vanaromantiline ja uusromantiline resp. sümbolistlik arengujoon. Seega on Juhan Liivi luule vaatlemisel voolulooline lähtekoht sobivalt rakendatav.

Võttes aluseks loomiskohalise printsiibi võib luuletusi liigitada süsteemi- kohaselt selle järgi, kus nad on loodud, mis on muidugi võimalik ainult siis, kui on teada loomiskoht. Selle printsiibi rakendamine on tihti väga soovitatav, eriti siis kui luuletusil on kohaline koloriit. Sest teatavasti on loomise kohal ja miljööil mõnikord kirjandusteose saamises ja kujunemises otsustava teguri tähtsus, mõjustades selle meeoleu ja tundesisu. Koht ja miljöö varjundavad tugevasti luulet siis, kui selle aineks on loodus või luuletaja kodukoht. Kujuka näitena selles suhtes mainitagu Lydia Koidula

luulet. Siin võime selgesti vahet teha tema Tartus loodud luuletuste ja Kroonlinna omade vahel. Tartus loodud laulud erinevad märgatavalt Kroonlinnas sündinud omadest oma meeleolu ja tundesisu tõttu, samuti oma motiivide poolest.

Arenguloolise printsiibi vahendamisel tuleb võtta aluseks luuletuste saamise ja ilmumise aeg. Kui see on luuletuste puhul antud, siis on kerge, ühtlasi ka huvitav jälgida luule arengut kõiges selle ainestikulises, sisulises ja kujundilises olemuses, vaadelda, kuidas luuletaja elu- ja kunstikäsitus tiheneb kordkorralt täienemise ja küpsemise sihis ja kuidas see viimaks hakkas languse tunnuseid avaldama. Sel puhul selguvad huvitavalt kõik luuletaja loomingu esinevad ja kajastuvad tõusu ja languse, otsimise ja leidmise momendid, aja ja selle sündmuste mõjustused, samuti kirjaniku isikliku elu ja saatuse löögid. Selles mõttes pakub huvitava näite K. E. Söödi luule, kus peaaegu iga luuletuse puhul on lisatud aeg, mil see on loodud. Seepärast on tema luuletusi väga sobiv käsitleda kronoloogilises järjestuses ja anda süstemaatiline ülevaade kogu tema luuleloomingu arengust.

Teemastikulise vaatlusprintsiibi rakendamisel tuleb lähtekohaks võtta luuletaja loomingu ainestik, motiivistik ja teemastik, see tähendab jälgida luulet ainevalla ja motiivi kategooriate alusel. Seda printsiipi võib vahendada pea kõigi luuletajate luuleloomingu vaatlemisel ja süsteemi asetamisel, kuna aine ja teema on iga luule kandvamaid ja vajalisemaid põhiosiseid. Pealegi korduvad üldiselt ühed ja samad ainekompleksid ja motiivkategoriad kõigi luuletajate luules. Tähtsamate teemadena esinevad harilikult loodus, armastus, isamaa, usund, vabadus, kodu, elu, luule jne. Vastavalt seejärgi saab siis lüürika jagada loodus-, armastus-, isamaa-, vabadus-, kodu- jne. luuleks ja anda seega süstemaatiline ülevaade kogu luuletaja loomingu teemastikulisel alusel. Näiteks võiks tuua ükskõik millise luuletaja luule. Nimetagem vanemast luulest M. Veske ja nooremast ning uuemast H. Visnapuu lüürikat.

Viimaks on vaatlusalusena arvesse tulev kujundiline printsiip. Selle printsiibi rakendamisel tuleb ülevaate tegemisel lähtuda luule kirjandusliigilisest iseloomust, aluseks võttes mitmesugused eriliigid, näiteks sonett, ballaad, lihtne laul, ood, hümn jne. Ka riimi- ja rütmi kategooriad võivad küsimusse tulla luule süstematiseerimisel: näiteks võib jagada luuletusi trohheilisteks, jambilisteks, taktulisteks jne. Kujundlist printsiipi võib kasutada M. Underi luule vaatlemisel, liigitades tema sonetid erirühma, ballaadid erirühma jne.

Neid vaatlusprintsiipe võiks veelgi leida, kuid jätkugu mainituist. Tähtis on, et neid otstarbekohaselt ja sobivalt luule süstematiseerimisel ja vaatlemisel kasutatakse.

Kuid ükskõik millist printsiipi me ka rakendaks luuletaja loomingu arenemise jälgimisel, on eeskätt vajaline, et õpilased oleksid luulesse süvenenud vähemalt üldjoonteski. See on kõigepealt tarvilik juba seepärast, et määrata kindlaks sobiv vaatlusprintsiip, sest on loomulik, et seda teevad õpilased oma kirjandusliku eruditsiooni huvides, mitte õpetaja. Edasi on see veel rohkem vajaline, et opereerida vastavate näidetega luule süstematiseerimisel ja ülevaate tegemisel; ilma näideteta ju pole ühegi ülevaate tegemine ja süstematiseerimine võimalik ega mõeldav. Ikka ja ikka jälle on tüüpilised näited paratamatud. See kõik sündigu õpetaja ja õpilaste

elamuslikus koostöös. Seda viisi võidakse luua elav ja elevuslik, meeleolusid sünnitav ja tundeid õhutav kirjanduse tund.

Kui nüüd on tehtud luuletaja loomingust ükskõik millise printsiibi alusel näidete varal vastav ülevaade, siis võib sellega piirdudagi, kui aeg rohkem ei luba, sest süsteem on olemas, seda enam veel kui see on loodud ajalisel taustal ja asetatud kirjandusloolisse raamistikku.

Ent luuletaja loomingu sügavamaks mõistmiseks ja hindamiseks on sellest kõigest ometi vähe. Peale üldise ülevaate andmise on veel paratamatult vajaline 1—3 luuletuse põhjalikum analüüs, süvenemine nende materiaalsesse, psühholoogilisse ja esteetilisse olemusse, et saada kujutlus luuletaja loomingu põhilistest omadustest, individuaalsest laadist ja kunstilisest väärtusest.

Et analüüs täidaks oma ülesannet, selleks tuleb valida võimalikult tüüpilised ja luuletaja loomingule iseloomustavamad ning isikupärasemad luuletused, et nende kaudu jõuda luuletaja loomingu omapära ja sügavama olemuse tuumani. Süvenedes põhjalikumalt ühe või kahe luuletuse materiaalsesse, psühholoogilisse ja esteetilisse koostisse, jõuame selle kaudu luuletaja kui kunstniku varjatuma olemuse ja sisemise kokkuseade ning loominguiliste tõukejõudude mõistmiseni. Sel puhul on loomulikult otsustava tähtsusega analüüsitava luuletuse valik ja individuaalse analüüsamise tehnika rakendamine. Analüüsitava luuletus peaks olema selline, mis sisaldaks eneses võimalikult palju luuletaja loomingu eriomaduslikke jooni ja tähistaks spetsiifiliste omaduste ja tunnuste summat. Analüüsimisel tõstetagu välja ja eristatagu just need jooned ja tunnused ning omadused, mis on individuaalselt omased valitud tüüpluuletusele ja selle kaudu luuletaja kogu luulele.

Analüüsitava luuletus lastagu võimalikult õpilaste poolt valida. See sunniks neid jällegi rohkem luuletusi lugema ja luulesse iseseisvalt süvenema. Kuid analüüsitava luuletuse lõplik kindlaksmääramine ja valimine jäägu siiski õpetaja otsustada. Sel puhul võib lugeda ideaalseks olundit, kus õpilaste enamiku ja õpetaja valik kokku langeb. See tõsiasi märgitseb õpilaste ja õpetaja maitsete, hinnangute ja kriteeriumite kooskõla ja õpilaste kunstilise kasvatusse süsteemikindlat suunda, mis ongi lõpuks kirjanduseõpetuse peamine eesmärk.

Et saavutada sellist kooskõla õpetaja ja õpilaste vahel, selleks on vajaline, et oleks täidetud mitu eeltingimust. Kõigepealt peab õpetaja hästi tundma oma õpilasi, olema nende usalduse osaline ja huvikaaslane, peab samuti põhjalikult tundma käsiteldavat ainet, olema tõsine kirjandushuviline ja mis veel kõige soovitamam, olema ise ka loominguliste kalduvustega. See viimane peab jääma enamasti küll vagaks sooviks. Kuid kindlasti on nõutav, et õpetaja oleks esteetilis-kunstilise närviga isik ja tema kunstimeel ja -maitse vastavalt arenenud. Profaanse kunstimaitsega inimene ei tohiks hakata iialgi kirjanduse õpetajaks, samuti ka isik, kel üldse kunstihuvid puuduvad. Kuidas saab õpetaja kunstilist kasvatust viljeldada, kui tal enesel pole kunstilist meeltki.

Analüüsitava luuletuse valiku puhul suhtugu õpilased oma ülesandesse tõsiselt ja valigu võimalikult oma lemmikluuletus, luuletus, mis neile kõige enam meeldib. Sellise toimingu tulemused on mitmeti õpetlikud ja neist selgub mitu seika. See esiteks õhutaks veelgi rohkem õpilasi luuletaja loomingu paremikki süvenema, teiseks see näitaks, kas ja kui palju nad on



lugenud luuletusi, ja kolmandaks paljastaks õpilaste kirjanduslikku maitset, avastaks nende kunstilise kasvatus ja maitse taseme.

On analüüsitava luuletuse valiku suhtes kokkuleppele jõutud ja see valitud, siis lastagu see luuletus kogu klassi ees ette kanda, veel parem deklameerida. Seda tehku õpilane, kes on klassi poolt leitud selleks kõige kohasem olevat. Ettekandel peavad ilmema võimalikult kõik luuletuses peituvad tunde, mõtte, meeleolu ja fantaasia sugemed, isegi varjatuid nänsid, et luuletus looks klassis vahenditu kunstielamuse ja meeleolu elevuse, mis on kunstiteose nautimisel peamise tähtsusega ja paratamatult vajaline.

Kui õpilane ei suuda ettekandel luuletuse põhilist olemust tabada, siis peab õpetaja appi tulema ja juhatusi andma, kuidas ette kanda. Ei anna seegi tulemusi, siis ei saa teisiti, kui kandku õpetaja ise luuletus ette, kui ta seda elamuslikult suudab teha ja kui tal on deklamaatori eeldusi. Kui temagi ei suuda, siis on olund halb.

Igatahes on vastava meeleolu loomine, õpilaste vastavalt häälestamine ja hingestamine kindlasti analüüsimisele vajaliseks eelduseks. See on ukse avamine luuleteose salakambriks, selle psühholoogilisse ja esteetilisse koostisse. Saadakse selline vastav meeleolu klassis luua, siis ei muutu analüüsimine mitte mingiks mehhaaniliseks sundtöök, mis hävitab igasuguse kunstilise naudingut, vaid elavaks kunstikäsitleks, luuletaja loominguilise intuitsiooni ja tundelevuse jälgimiseks, mis kogu analüüsijaskonna viib vastavasse ilumaailma.

Kui vajaline meeleolu on loodud ja klass vastavalt häälestatud, siis peab edasi kogu analüüsimise kestel olema valvel et seda mingi ebavõttega või taktitusega ei segata ega rikuta. Ses suhtes peab eriti ettevaatlik olema. Teinekord aitab küllalt väikesest taktivaesusest ja labasest vahemärkusest kas õpilaste või õpetaja poolt, et kogu kunstielamus hävitatakse. Ka ei tohi liiga palju, ei ka liiga vähe vastavate küsimuste juures peatuda. Kõike peab vaid niipalju tegema, kui seda on hädasti vaja kunstiteose kui tervikorganismi mõistmiseks.

Mis puutub analüüsimistehnikasse, siis mida painduvam ja individuaalsem see on, seda parem. Et mingisugust kava näiteks tuua, siis olgu esitatud järgmine. Alata tuleb selle kava järgi luuletuse tekkelooga. Sel puhul asetame luuletuse vastavasse ajaloolisse miljösse ja kirjandusloolisse raamistikku, sest iga kirjandusteos on ju aja saadus ja kannab eneses ajavaimu märki, samuti on ta häälestatud vastava kirjandusvoolu ja kunstikäsitle kohaselt. Eks erine ju näiteks ärkamisaja luule põhjalikult venestamisaja omast ja sentimentaalne lüürika uusromantilisest ja sümbolistlikust luulest. Kui seda alla kriipsutame vastavate luuletuste puhul, siis on nende mõistmine hoopis kergem.

Edasi on otstarbekohane, kui saab kindlaks määrata, kas või umbkaudugi, millal ja kus luuletus on loodud ja mis on olnud selle loomise tõukejõuks ja algmotiiviks, kust on saadud aine ja millised kirjanduslikud mõjustused on selles märgatavad, millal on luuletus esmakordselt trükitis ilmunud ja kus nimelt. Kui seda kõike saab jälgida ja kindlaks määrata, siis on luuletuse sisuolemuse mõistmisele veelgi ligemale astunud ja tema sisima olemuse avamiseks võtmed käes ja võõritimõistmised ning ekslike järelduste tegemine mitmeti välditud.

Selle järgi võib kohe asuda luuletuse ainekogu ja motiivistikogu käsitlemisele ja analüüsimisele. Sel puhul tuleb tähistada aine laad ja vald-

kond ning jälgida ainet sisustavaid ja elustavaid motiive, iseloomustades ja liigitades neid vajalises järjestuses ning tähtsuses, samuti tähtsustada või jätta tähtsustamata luuletuses esinevaid pilte ja kujutelmi. Viimaks tuleb sõnastada teema, mis peab olema kogu luuletuse mõtte sümboolseks valemiks. Sellega võib luuletuse materiaalse koostise käsitluse ja analüüsimise lugeda tühjendatuks.

Ainestiku juures tuleb üldse vähe peatuda, ainult niipalju kui seda on tarvis luuletuse sisu mõistmiseks. Seda põhjalikumalt tuleb aga peatuda just luuletuse sisundi juures, süvenedes tema psühholoogilisse koostisse. Siin tuleb tabada kohe õige hingeeluline lähtekoht, see põhiline algelamus, peategur, mille tõukel ja ajetusel luuletaja lõi luuletuse, see tähendab haaratud saada sellest samast loomingulisest elevusest, mis valdas luuletajat loomishetkel. Kui see algelamus ja algidee arvatakse olevat leitud, siis tuleb tungida luuletuses esinevate mõttekomplekside juure, leida vastavad teesid ja antiteesid ja niiviisi kindlaks määrata luuletuse mõttekoostis selles ulatuses, kui see seal esineb ja on olemas. See on tähtis, aga veel tähtsam on sellega ühenduses jälgida, millised tundeavaldused ja meeleoluhelendused luuletuses esinevad, olles selle põhilise sisu lõimed ja koed, sest need peavad tähistama luuletuse sügavamat psühholoogilist elevust, see tähendab selle intuiitvise mõjumuse ulatust ja astet, olgu see siis kas armastuse, looduse, usundi, isamaa või vabaduse jne. elamuse suunas. Kui klass on vastavalt häälestatud, siis haarab õpilasi nüüd kõrgemal määral luulehõng ja nad kanduvad reaalsest argielust õhulisse pühapäeva ja ilu maailma, viibides seal kui unenäos ja nautides kunsti pühimaid aardeid.

Tundeelamus on lüürilise luuletuse primaatne elamus, on selle sisus valitsev tegur. Hoopis vähema tähtsusega on luuletuses esinevad elufilosoofilised, voluntaarsed, eetilised jne. sisukategooriad. Neidki on huvitav jälgida, analüüsida, kuid nad jäävad teisejärguliseks sugemeiks tunde ja meeleolu impulsside kõrval.

Viimseks põhiosiseks luuletuses kui kunstiteoses on selle esteetiline põhiolemus, on selle kunstilise kujundamise vahendite summa. Sellistena tulevad küsimusse luuletuse kunstikäsitluses vorm, kompositsioon ja stiil.

Kui on saavutatud luuletuse psühholoogilise koostise analüüsimisel vastav mõtte-, tunde- ja meeleoluelevus, siis on kohe aeg sellega ühendada esteetilist elamust, et luuletuse mõju oleks täielik ja tervikuline. See on iga kunstiteose nautimise puhul vajalikeks eelduseks. Esteetilist elamust sisendavad, nagu juba tähendatud, vorm, kompositsioon ja stiil kui kunstilise kujundamise vahendid.

Vormianalüüsis tuleb jälgida, millise välise kuju on valinud kirjanik oma ainele ja sisule ja millise on ta leidnud selleks kõige kohasema olevat. Seejuures tuleb tähele panna, millises ulatuses on see vorm kooskõlas aine ja sisuga. Kompositsiooni on lüürilises luuletuses tähtis, olgugi mitte nii tähtis kui eepilises luuleteoses, kus selle ülesehitus esineva sündmustiku tõttu nõuab kirjanikult suuremat kavakindlust ja kokkuseade põhimõtete tundmist. Aga ka lüürilises luuleteoses on vajaline esile tõsta neid kompositsiooni võtteid, kuidas luuletus on üles ehitatud ja koostatud. Seejuures tuleb jälgida, milline on luuletuse sissejuhatus, kuidas kujuneb üleminek sisu juure, vaadelda ühtlust sideaines ja eriti luuletuses luulelise elevuse ja tundelise põnevuse ning pinge järkjärgulist tõusu, selle saabumist pinevuse kõrgpunkti ja siis tundeelamuse lõpplahendust.

Tähtsam kui lüürilise luuletuse kompositsioon on ta stiil, see tähendab sõnastusviisi. Seejuures erilise tähtsusega on luuletuse keel, musikaalsus ja plastilisus. Meeleolu ja sõnastusviis — need on lüürilise luuletuse a ja o — elu ja ilu. Iga luuletuse väärtus ja mõju oleneb neist kahest põhitegurist. Millisel määral need on sügavast alateadvusest esiletekkiva intuitsiooni ja kunstilise kujundamise oskuse avaldus, sellest oleneb luuletuse väärtus ja mõju. Seepärast tuleb õpilaste tähelepanu juhtida eriliselt neile kahele põhitegurile, nende tähtsust selgitada, neisse põhjalikumalt süveneda ja nende juures pikemalt peatuda.

Stiili analüüsimises esinevad selle põhjaladena luulekeel, meetrika ja rütmika. Kõigepealt tuleb jälgida, kuidas luuletaja arendab igapäevase objektiivse argikeele enam või vähem subjektiivseks varjundirikkaks kunstija ilukeeleks, tarvitades seejuures individuaalselt häälestatud sõna-, lause- ja kõlafiigüre, siis kuidas ta kasutab harmoonia ehk ilukõla elemente, s. t. kuidas ta valitseb riimi üle ja millises väärtuses ta seda suudab rakendada ja vajalist musikaalsust tabada ja viimaks, kuidas on rakendatud rütm, kooskõlastatud selle kujundamisvahendena intensiivsus ja intervall, s. t. kuidas on saavutatud plastilisus.

Eriti stiili analüüsi juures tuleb silmas pidada, et ei satuta teoreetiseerimisse ja liigsesse stiilivahendite loetlemisse, mis võib surmata korraga kunstielamuse ja teha luuletuse koguni eemaletõukavaks.

Kogu analüüsimise kestel ärgu unustatagu hetkekski, et analüüs on ühtlasi ka süntees. Luuletuse kui kunstilise tervikluse muljet ei tohi lasta iialgi silmist kaduda. Analüüsimise eesmärgiks ei ole ju analüüs ise, vaid selle kaudu luuletuse sügavama psühholoogilise ja eesteetilise olemuse avastamine ja selle kaudu kunstilise nautingu saamine.

Kui ühes õpilastega on jõutud ühises koostöös nii kaugele, et on süvenetud luuletuse saamisloosse selle materiaalsesse, psühholoogilisse ja esteetilisest koostisse, siis lasku õpetaja kellelgi õpilasel teha kokkuvõtte, et sellega jõuda välja ka vormiliselt sünteesi juurde. Selle järele jälgitagu, millised põhitunnused, omadused ja iseärasused on selgunud luuletuse analüüsimise kestel ja tulemusel ja millisel määral need on maksivad kogu luuletaja luuleloomingu kohta. Sellega ühenduses tehtagu lõplik kokkuvõtte kirjaniku loomingu suhtes, samuti antagu sellele vajaline kunstilis-esteetiline hinnang kirjandusliku väärtuse suunas.

Lõpuks toon näiteina mõned luuletused meie vanemast ja uuemast lüürikast, mida võiks analüüsida tüüpiluuletustena.

L. Koidula: „Eesti muld ja Eesti süda“ ja „Üürike“.

M. Veske: „Paistus Peipsi piirelt“.

A. Reinvald: „Kuldrannake“.

K. E. Sööt: „Metsa teel“ ja „Metsjärve saladus“.

A. Haava: „Mägede põues“ ja „Kui muinasjutt minu armastus on“.

Juhan Liiv: „Ma lille sideme võtaks“ ja „Üle vee“.

E. Enno: „Õhtu kodutalus“ ja „Meil kõigil ühine on pulmapidu ees“.

G. Suits: „Oma saar“ ja „Ühele lapsele“.

V. Ridala: „Kevade tunne“ ja „Noorusmaa“.

M. Under: „Vanemate piibel“.

H. Visnapuu: „Kodumaa laul“.

J. Semper: „Kohtamine“. A. Alle: „Eesti pastoraal“.

J. Sütiste: „Pööriööl“. J. Kärner: „Kevadmälestusi“.

# Muretsegem noortele neile sobivat võõrkeelset lugemismaterjali.

Juh. Lang.



Rahvasteliidu juures Genfis töötab muude erikomisjonide ja büroode kõrval juba pikemat aega ka eriline Rahvusvaheline Kasvatuse Büroo (*Bureau International d'Education*). See Büroo on korraldanud rea uurimusi mitmesuguste õppe- ja kasvatus-tööga seotud küsimuste kohta ning avaldanud trükis sellekohased põhjalikud aruanded, nagu: alg- ja keskkooliõpetajate ettevalmistuse, koolide korralduse, koolimajade ehituse, õpilaste keskkooli vastuvõtmise jne. kohta. Kasutades oma kõrget rahvusvahelist positsiooni on Bürool hõlpus koguda kõigist maadest otsest ja usaldusväärset informatsiooni ning kasutada kõige paremate asjatundjate kaastööd. Seetõttu väärivad Rahvusvahelise Kasvatuse Büroo publikatsioonid (neid on ilmunud juba üle viiekümne) kooli- ja kasvatusetegelaste kõige suuremat tähelepanu.

Käesolevas artiklis püüan lühidalt tutvustada lugejaid Rahvusvahelise Kasvatuse Büroo tööga laste ja noorsoo kirjanduse alal. Sellekohase materjali saamiseks korraldas Büroo 1928. a. vastava ankeedi lasteraamatute kohta. Ankeedi ülesandeks oli ühelt poolt koguda võimalikult kõigist maadest andmeid väärtuslike lasteraamatute kohta ja teha see kättesaadavaks kõigile, ning teiselt poolt selgitada küsimust — missugused raamatud on need „head raamatud“ mitte ainult kasvataja, vaid samuti ka lapse seisukohalt.

Selle töö tulemusena on ilmunud 1932. a. trükist (juba 2. trükis) teos *Littérature enfantine et Collaboration internationale* (Lastekirjandus ja rahvusvaheline koostöö), mis sisaldab nimestikud paremaid lasteraamatuist 37 maas. Need nimestikud võimaldavad kergesti leida võõra maade parimaid lasteraamatuid tõlkimise otstarbeks, samuti ka originaalis lugemiseks. Viimane võimalus peaks eeskätt huvitama meie keskkooli ja gümnaasiume raamatukogude täiendamisel võõrkeelse lektüürmaterjaliga. Siin on aga siiski tegemist mõnesuguste raskustega. Iga hea lasteraamat oma kodumaal ei tarvitse osutada veel sobivaks teiste maade noortele. Tarvis teha nimestikus antud headest raamatuist meie olude kohast valikut. Selleks on soovitav, et läheduses asuvad koolid telliksid endile n. ü. proovieksemplarid, iga kool ise raamatud, ja alles pärast tegelikku tutvumist raamatutega asutataks nende tellimisele laiemas ulatuses. Kõige paremini saaks hiljuti moodustatud võõrkeele õpetamise komisjon seda küsimust korraldada koos koolidega või pedagoogiliste muuseumidega.

Lastekirjanduse uurimisega kõrvuti kerkis Rahvusvahelises Kasvatuse Büroos päevakorraks ka laste ja üldse noorte ajakirjade küsimus. See ala on veel vähem uuritud kui lasteraamatute ala. Materjali saamiseks otsustati 1933. a. korraldada laste ajakirjade (*les périodiques*) küsimuses põhjalik ankeet kõigis maades. Andmed saadi 23 maast. Need on läbi töötatud ja selle tulemusena ilmus möödunud aastal Rahvusvahelise Kasvatuse Büroo väljaandes nr. 46 teos *Les périodiques pour la jeunesse* (Ajakirjad noorsoole). Siin antakse põhjalik ülevaade noorsoo ajakirjade küsimusest ja ühes sellega nimestik paremaid noorte ajakirjadest ankeedi vastanud maades. Meid tohiks see nimestik jällegi huvitada võõrkeele õpetuse seisukohast keskkoolis

ja gümnaasiumis. Tuleb ära kasutada kõik võimalused huvi äratamiseks võõrkeele vastu, ja siin on noorte ajakirjadel täita väga tähtsis ülesanne muu võõrkeelse lektüüri kõrval. On ju ajakiri sisult mitmekesine, iga number toob esile uusi küsimusi ja seega köidab lugeja huvi suuremal määral kui raamat. Kuid siingi esinevad õige suured raskused valikus iga kooli olude kohaselt. Ainult pealkirjast on vähe. Peab ise nägema. Ühel koolil aga läheb raskeks tellida prooviks suurt hulka ajakirju. Seepärast tuleks siingi talitada samuti kui raamatute valiku puhul, s. o. mitme peale tellida prooviks näiteks poolaastakäike õige mitmest ajakirjast ja siis juba tegelike kogemuste põhjal otsustada, missuguste ajakirjade juurde peatuma jääda. Oleks soovitatav, et igal keskkoolil ja gümnaasiumil igas õpetatavas võõrkeeles oleks vähemalt 3 võõrkeelset ajakirja õpilaste lugemislaua. Jõukamaile õpilastele tuleks soovitada tellida võõrkeelseid ajakirju isiklikult või koos teiste õpilastega. Tegelikkuude sammude astumise hõlbustamiseks toon siin Rahvusvahelise Kasvatuse Büroo poolt parematena märgitud noorte ajakirjade nimestikud inglise, saksa, prantsuse ja soome keeles.

### Suur-Britannia.

Boy's own paper. — 4, Bouverie Street, London, E. C. 4. Ilmub 1879. a. alates. Sisaldab artikleid ja jutte kõigilt aladelt, mis võiksid huvitada poisse. Ilmub kord kuus. Sobiv vanusele 12 a. alates.

Children's newspaper (The). — Fleetway House, Farringdon Street, London, E. C. 4. Väga levinud Inglismaal. Sisaldab artikleid päevakohaste ainete kohta, mängu, mõistatusi jne. Ilmub kord nädalas. Sobiv poistele ja tüdrukutele 10 a. alates.

Girls' own paper (The). — Aadress sama, mis Boy's own paper'ilgi. Pakub meelelahutust ja õpetlikku tütarlastele. Ilmub kord kuus. Sobiv tütarl. 12 a. alates.

Guide (The). — The Broadway Press, London, S. W. 1. Gaidide ühingu häälekandja. Ilmub kord nädalas. Sobiv tütarl. 10 a. alates.

Home and Classroom Section. The Times Educational Supplement. — Printing House Square, London, E. C. 4. Nädalaleht poistele ja tüdrukuile 12—14 a. vanuses.

Meccano magazine. — Binns Road, Liverpool, 13. Populaarseid kirjutisi mehaanika, lennuasjanduse, leituste ja muudelt aladelt. Kuukiri poistele 10 a. alates.

Mine. — C. Arthur Pearson Ltd., Henrietta Street, London, W. C. 2. Ilmub kord kuus, väikeses formaadis, üle 100 lk., väga mitmekesise sisuga. Sobiv poistele ja tüdrukuile 12 a. alates.

Model railway news (The). — 66, Farringdon Street, London, E. C. 4. Tehnilist laadi ajakiri, sisaldab juhatusi raudteerongi mudelite ehitamiseks. Kuukiri poistele 12 a. alates.

Popular flying. — 34—35, Southampton Street, Strand, London, W. C. 2. Käsitleb lennuasjanduse kõiki alasid. Kuukiri poistele 14 a. alates.

Scout (The). — 28, Maiden Lane, Strand, London, W. C. 2. Skautide Ühingu häälekandja. Nädalakiri poistele 10 a. alates.

### P.-Ameerika Ühendriigid.

American Boy (The). — 180, North Michigan Boulevard, Chicago. Sisaldab kõmulisi seiklusjutte, reisikirjeldusi, sepiitemisi. Kuukiri, sobiv poistele 12 a. alates.

American Girl (The). — 570, Lexington Avenue, New York. Gaidide ühingu väljaanne. Õige mitmekesise sisu tõttu sobiv kõigile tütarlastele 10 a. alates. Kuukiri.

Boys' Life. — Ameerika skautide ajakiri. 2, Park Avenue, New York City. Kuukiri, sobiv poistele 10 a. alates.

Boys' and Girls' Newspaper (The). — 9, East 40-th Street, New York. Sisu väga mitmekesine: päevasündmusi, leiutisi, seiklusjutte, mänge, mõistatusi, ülesandeid. Ilmub 2 k. kuus, sobiv poistele ja tütarlastele 10—14 a.

Current Events. — American Education Press, Capitol Square East, Columbus, Ohio. Sisuks poliitilised ja teaduslikud päevasündmused noorsoole; iga numbri lõpul rahvusvahelise poliitika küsimusi. Ilmub kord nädalas, sobiv poistele ja tüdrukutele 15 a. alates.

Junior Red Cross News. — American National Red Cross, 17 and D Streets, Washington. Noorte Punase Risti väljaanne. Kuukiri poistele ja tüdrukutele 8—12 a.

St. Nicholas. — 40, S. Third Street, Columbus, Ohio. Üks vanemaid noorte ajakirju Ameerikas. Sisaldab pikemaid jutustusi, päevasündmusi, mitmesuguseid lastekohaseid küsimusi. Kuukiri poistele ja tüdrukutele 8—14 a.

Scholastic. — Wabash Building, Pittsburgh. Arvestab gümnaasiumi vanemaid õpilasi, pakkudes neile moodsa kirjanduse ning kunsti küsimusi, samuti poliitilisi päevaküsimusi. Ilmub kord kuus, sobiv poistele ja tüdrukutele 15 a. alates.

### Saksamaa.

Deutsche Jugend. — Deutsches Rotes Kreuz, Cornelius-Strasse 4 b, Berlin W 35. Noorte Punase Risti ajakiri. Iga number on pühendatud ühele tervikküsimusele, näiteks: eelajalugu, saksa talupoeg jne. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 12 a. alates.

Hilf mit! — Reichsleitung des N. S. Lehrerbundes, Potsdamer Strasse 663 a, Berlin W 35. Natsionaalsotsialistlike õpetajate ühingu väljaanne. Sisuks pikemaid ja lühemaid jutte, poliitilisi artikleid ja muud. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 12 a. alates.

Jugendlust. — Bayerischer Lehrerverein, Essenweinstrasse 11, Nürnberg W. Sisuks pikemaid ja lühemaid jutte, mänge, tööülesandeid. Kunstiline lisa värvides. Ilmub 2 korda kuus, sobiv poistele ja tüdrukuile 8—12 a.

Unser Schiff. — Pfizerstr., 5—7, Stuttgart. Käsitleb loodust, sporti, tehnikat. Ilmub 2 korda kuus, poistele 12 a. alates.

### Šveits.

Jugendborn. — Schweiz. Jugendschriftenkommission, Red. Josef Reinhart, Solothurn. Mitmekesise sisuga, propageerib laste koostööd. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 12—15 a.

Schweizer Kamerad. — Pro Juventute. Red. F. Aebli, 1, Seilen-graben, Zürich I. Sisaldab pikemaid ja lühemaid jutte, luulet, käsitöid, mänge, võistlusi. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 12—15 a.

Illustrierte Schweizerische Schülerzeitung. — R. Frei-Uhler, Hönngg-Zürich. Sisu mitmekesine, rohkesti teksti ja laste joonistusi, korraldab võistlusi. Kunstiline lisa. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 7—12 a.

## Prantsusmaa.

Benjamin. — 14, rue Brunel, Paris XVII. Ilmub ajalehe formaadis. Sisuks päevasündmusi, loodusteadust, ajalugu, jutte, võistlusi, noorte eneste kaastööd. Nädalaleht poistele ja tüdrukuile 9—13 a.

Copain-Cop. — Presses universitaires de France, 49, Bd St.-Michel, Paris V. Pikemaid ja lühemaid jutte, päevasündmusi, käsitöid, noorte eneste kaastööd, eriti joonistusi. Ilmub 2 korda kuus, poistele ja tüdrukuile 9—13 a.

Eclairer de France (L'). — 8, rue Bossuet, Paris X. Parimaid skautlikke ajakirju Prantsusmaal. Ilmub 2 korda kuus, poistele 12—15 a.

Enfants et Jeunes de France. — 31, rue Guyot, Paris XVII. Sisaldab romaane, seiklusjutte, päevaküsimusi, sporti, noorte töid. Ilmub 2 korda kuus, poistele ja tüdrukuile 11—15 a.

Espérance (L'). — Union Chrétienne de France, 94, rue St. Lazare, Paris. Protestantlik ajakiri mitmekesise sisuga. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 15—20 a.

Jeunesse. — 52, avenue de Breteuil, Paris. Noorte Punase Risti väljaanne. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 9—13 a.

Livres Roses (Les). — Larousse, 13 à 21, rue Montparnasse, Paris VI. Jutud ja legendid Prantsus- ja välismaalt, seiklusjutud, kuulsaate inimeste elulood. Iga number moodustab omaette terviku. Ilmub 2 korda kuus, poistele ja tüdrukuile 10—14 a.

Mon Journal de France. — E. Nourry, 62, rue des Ecoles, Paris V. Ajakiri prantsuse õpilastele, samuti kõigile välismaa õpilastele, kes õpivad prantsuse keelt. Sisaldab artikleid Prantsusmaast, rahvast, keelest jne. Ilmub 4 korda aastas, poistele ja tüdrukuile 12—16 a.

Noël (Le). — Maison de la Bonne Presse, 5, rue Bayard, Paris VIII. Katoliiklik ajakiri. Ilmub kord nädalas, tüdrukuile 15—17 a.

Plume (La). — 10, rue de Richelieu, Paris I. Gaidide ajakiri. Ilmub 10 numbrit aastas, tüdrukuile 7—12 a.

Semaine de Suzette (La). — Gautier-Languereau, 18, rue Jacob, Paris VI. Avaldab jutte, romaane, luuletusi, käsitöid, mängu, artikleid kõigilt tütarlaste huvialadelt. Ilmub kord nädalas, 8—13 a.

## Soome.

Koitto. — Raittiuden Ystävät, Helsinki. Alkoholivastase propaganda ajakiri. Ilmub 2 korda kuus, poistele ja tüdrukuile 8—12 a.

Nuori Voima. — W. Söderström, 12 Bulevardi, Helsinki. Sisu mitmekesine. Väga levinud. Ilmub kord kuus, poistele ja tüdrukuile 12 a. alates.

Paaskynen. — Otava, Helsinki. Jutud, luuletused, mõistatused. Ilmub 2 korda kuus, poistele ja tüdrukuile 7—13 a.

Sirkka. — W. Söderström, 12 Bulevardi, Helsinki. Sisu on mitmekesine. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 8—12 a.

Valistuksen. — J. Hellén, Valistus, Helsinki. Kuukiri poistele ja tüdrukuile 8—12 a.

Meil on õige rohkesti soome keelt harrastavaid noori. Neile võib eelmisi ajakirju tõsiselt soovitada.

Olen eespool vastavate maade poolt parematena esitatud noorte ajakirjade nimestikud toonud täielikult, peale Ühendriikide ja Prantsusmaa,

kus on välja jäetud alla 10-aastastele määratud noorte ajakirjad. Kõik need ajakirjad ilmuvad kas kirjastuste või ühingute poolt. Peale nende on igal maal veel õige rohkesti noorte ajakirju, mis ilmuvad üksikute koolide poolt nagu meilgi. Et üksiku kooli ajakiri on kitsapiirilisem, siis ruumi vähesuse tõttu pole siin antud nende valiku nimestikke. — Loodan, et koolid ja üksikud õpilased eeltoodud nimestikest enestele leiavad küllaldaselt huvitavat lugemismaterjali. Tellida on võimalik kas postkontori või suuremate raamatu-kaupluste kaudu.

## Kuidas teostada kehalist kasvatust kooles, kus puudub võimla.

*Anna Raudkats.*

**K**üsimust, kuidas teostada kehalist kasvatust kooles, kus puudub võimla, võib õigustatult nimetada üheks aktuaalseimaks meie koolielus. Temast on viimasel ajal kõneldud küll koolinõunikude, küll võimlemisõpetajate päevadel; tema otstarbeka lahendamise vastu väljendub huvi õpetajaameti kandidaatide õppetegevuse aruannetes; seisukorra selgitamiseks on korraldatud laiaulatuselisi ankeete jne.

Käesolevas kirjutuses tahan pakkuda ülevaate sellest, mida võiks ning peaks tegema kehalise kasvatusel alal ka ebasoodsais oludes, et jõuda võimalikult lähedale tema lõppsihile — noorsoo arendamisele nii kehaliselt kui vaimselt terveks, elurõõmsaks ja teovõimeliseks. Olen teadlik sellest, et suudan anda vaid üldisi juhiseid ja näpunäiteid. Raskeim ja tähtsaim osa tööst, ja nimelt küsimuse tegelik ja detailne lahendamine, mis seisneb kehalise kasvatusel kohandamises kohapealsele oludele ja võimalustele ühest küljest, ning teisest — nendesamade olude ja võimaluste järkjärgulises parandamises ja täiendamises, jääb iga õpetaja individuaalseks ülesandeks.

Keהלise kasvatusel edukas teostamine koolis teatavasti oleneb eeskätt kolmest, tähtsuselt võrdsest tegurist. Esiteks peab keהלise kasvatusel juht omama vajalikud teadmised ja oskused oma alal; 2) kooli töökavas peab olema ette nähtud keהלise kasvatusel jaoks vajalikul määral aega; 3) peab kool olema varustatud nõutavate ruumide, seadete ja abinõudega.

Mis puutub viimatimainitud seigasse, nimelt võimlemisruumidesse ja abinõudesse, siis peab kahjuks nentima, et meie koolid, eriti aga maa-alkoolid, on sellepoolselt üldiselt väga halvast seisukorrast. Nagu nähtub Harju Maakoolivalitsuse poolt a. 1934 korraldatud üleriigilise ankeedi tulemusist, puudub rõhuval enamikul meie kooles eriline võimlemisruum. Sellena kasutatakse klassiruumide, koridore, käsitööklasside jne., paremal juhul kooli üldsaali või mõnda koolimaja läheduses asuvat seltsimajasaali. Loomulikult puuduvad ka riietumis- ja pesemisruumid. Võimlemisabinõudena on esikohal koolides väikesed kummipallid. Seevastu puuduvad just tähtsamad ja tüsedamad võimlemisabinõud nagu võimlemispingid, tasakaalupalgid, rippabinõud jne. Leidub kooles, millel ei ole mingisuguseid abinõusid, isegi mitte palle.



Olen kindlas veendumuses, et eespool kirjeldatud ebasoodsad välistingimused lähemas või kaugemas tulevikus paranevad, sedamööda kuidas tõuseb meie riigi aineeline kandejõud ning levib arusaamine kehalise kasvatuses tähtsusest rahvuslikus ja riiklikus ülesehitamistöös. Kuid esialgu tuleb meil arvestada olemasolevat olukorda ning leida mingi väljapääsutee sellest. Võimlemise ärakeelamine kooles, kus puuduvad nõutavad välistingimused, mida mõnelt poolt soovitati hiljuti ärareetud algkoolide võimlemisõpetajate päeval, ei viiks meie asja ka kaugemale. Kuna nimelt tõenäoliselt tuleb oodata kauemat aega seni, kuni meie võimlemisolu muutuvad sajabrotsendilisel headeks, kannataks kehalise kasvatuses mõte tunduvalt selle all, kui suurem osa õpilasi jääks pikemaks ajaks ilma igasuguse mõjutuseta selles suunas. Aus ja püüdlik töötamine aga ka ebasoodsais välistingimuses — ning ühte kui teist võib kehalise kasvatuses alal ära teha ka kõige viletsamais oludes — aitab kindlasti rohkem kaasa kehalise kasvatuses mõtte kandmisele laste ja lastevanemate kaudu laiemasse rahvakihtidesse ja seega kaudsel ka võimlemisolu paranemisele, kui passiivne ootamine, kuni need muutuvad headeks. Mõistagi peame praegu valitsevale olukorrale vaatama kui ajutisele ning lakkamatult tõstma häält paremate töötingimuste saavutamiseks, sest on ju pikema jututa selge, et igati häid tulemusi kehalise kasvatuses alal võib saavutada vaid häis, laste igakülgset kehalist ja vaimset arendamist võimaldavais välistingimuses, kuid täiesti käsi rüppe panna meil siiski ei tarvitseks.

Kehalise kasvatuses teostamise võimaluste kohta ebasoodsais välistingimuses võib kuulda ka teist, olemuselt niisama radikaalset nõuet kui võimlemise ärakeelamine. Nimelt väidetakse mõnelt poolt, et kooles, kus puudub nõutekohane ruum kehaharjutuste õiendamiseks, tuleks aasta läbi töötada väljas, värskes õhus, sest ainult siis olevat kehaharjutusist tõeliselt kasu, kui kopsud nende sooritamisel iga hingetõmbega võivad pumbata endisse puhast, tolmuvaba õhku. Kahtlemata sisaldab säärane arvamine palju tõtt, ning kõige parem oleks tõesti, kui alati võiks võimelda, mängida ja sportida väljas. Kuid kahjuks osutub see meie klimalistes oludes võimatuks. Nagu näitavad meteoroloogilised andmed viimaste aastate kohta, on üheksa õppekuu jooksul, septembrist kuni maini, meie keskmiseks temperatuuriks  $+1,46$ , kuna sama aja kohta on sademeid keskmiselt 47,7 mm. Selgeid päevi tuleb õppeaasta kohta rõhuvalt vähe, nimelt 16,7 päeva. Ilmastiku poolest kõige soodsamal ajal seisab töö meie koolides. Peale selle sügisel ja kevadel sageli takistab märg ja porine maapind kehaharjutuste sooritamist väljas, kuigi ilm ehk seda lubaks. Arvestada tuleb ka asjaolu, et paljudel lastel puudub kohane välisriietus (soojad sviitrid, veekindlad jalanõud jne.).

Hariduseministeeriumi koolivalitsus on olukorra lahendamiseks teinud järgneva korralduse (ringkiri 30. juulist 1926 nr. 22871):

„Koolides, kus ei ole vastavaid võimlemisruume, eriti maal asuvas algkoolides, tulevad võimlemistunnid, kui niisugused, jätta ära, nende asemel aga igapäev, igakord 15 minutit võimelda vabas õhus. Seda lisaajaga tuleb leida väljaspool teiste õppeainete õpetamiseks määratud ajast. Sellejuures jäetagu vihma ning halva ilma puhul võimlemine ära ja võimeldagu teistel, soodsamail päevil vastavalt kauem.

Talvel omandagu võimlemine neis koolides enam talispordi laadi; uisutamise, kelgu- ja suusasõidu, jääpalli, lumesõja näol jne. Kus ka see võimatu, seal korraldatagu õpilastega võimlemise asemel lihtne jalutuskäik.“

Sel muide väga tervitataval ja seisukorda asjalikult lahendada püüval korraldusel on minu arvates kaks ebakohta, mis vajaksid kõrvaldamist. Üks on see, et tema ei võimalda õppeaasta jooksul ära kasutada kõike võimlemiseks määratud aega. Teatavasti on algkooli kõigis klassides võimlemiseks määratud kaks nädalatundi. Kuna algkooli tunni kestus on 55 minutit, teeks see nädala kohta 110 minutit. Võimeldes aga igapäev väljas 15 minutit, võrduks kehalisele kasvatusel nädalas pühendatud aeg 90-le minutile, olles seega 20 minutit lühem, kui tunnikavas ette nähtud. Seepärast oleks väga soovitav, et vastav ringkiri muudetak nii, et neli korda nädalas tuleb võimelda à 30 minutit, ümmardades tavalist tunni kestust viie minuti võrra, kusjuures vihma ja halva ilma puhul võimlemine tuleks jätta ära ning see-eest teistel, soodsamail päevil võimelda à terve tund.

Tähtis oleks ka eriliselt rõhutada, et kõik võimlemiseks määratud aeg tuleb õppeaja jooksul kasutada ainult määratud otstarbeks, kuna tegelikult sageli kohtame nähtust, et halva ilmaga asendatakse küll väga meelsasti võimlemine mõne teise ainega, kuid soodsate ilmade puhul ei tehta seda aega teiste ainete kulul tasa, milline nähtus kehalise kasvatusel seisukohalt on ebaõiglane ja mittelubatav.

Teine ebakoht on see, et kõne all olev määrus on liiga kategooriline igasuguse tubase võimlemise eitamise suhtes. Kui nimelt mõista ringkirjas mainitud „vastavate ruumide“ all, nagu see loomulik, võimlat, s. o. vaid kehaharjutuste sooritamiseks määratud ja kõige vajalikuga varustatud ruumi, siis peaks ära jääma ka kooli üldsali või ruumika klassitoa või käsitööklassi kasutamine mainitud otstarbeks. Aga ometi võib neis ruumes halva ilmaga töötada, kui vaid vajaliku hoole ja järjekindlusega valvata nende põranda ja õhu puhutuse järele. Nende tarvitamine kehaharjutuste sooritamiseks on ette nähtud muuseas ka Soomes ja Rootsis.

Tähtsaima kaalutusena, miks juhtumil, kui absoluutselt pole võimalust töötamiseks väljas, tuleks siiski kasutada ka olemasolevaid võimalusi tubaste kehaharjutuste korraldamiseks, mainin järgnevat. Varasügisel ja hiliskevadadel, kui on põhjust arvata, et halb ilm on lühikesest kestusega, niiütelda möödud nähtus, mis pärast jälle võimaldab takistamatult töötada väljas, võib vabalt korraldada töö vastavalt eeskirjale, jättes vabaõhu võimlemise ära ning tehes selle aja hiljem tasa. Igatahes on säärasel juhtumil ajavahemikud, millede kestel lapsed ei saa kehaharjutuste osalisteks, võrdlemisi lühikesed ning tasatehtavate tundide arv ei tõuse liiga kõrgele. Pikkade, hilissügiseste vihmade ja porise aja vältel aga, samuti kui talvel püsiva külmaga ja kõledate tuultega või kevadel kauakestva sulaga ja märja maapinnaga, muutuksid mainitud ajavahemikud liiga pikkadeks ning tagantjärele antavate tundide arv liiga suureks. Nii seisaksime nähtuse ees, et lastel mõnikord pikema aja kestel pole üldse mingit võimalust kehaharjutusteks, mõnikord aga on seda liiga ohtrasti. Säärane ebaühtlane jaotus pole aga kuigi otstarbekas. Nimelt ei või kehaharjutusi teha ette varuks või tagantjärele tasa, vaid nad peavad olema konstantsed, ajalisel enamvähem ühtlaselt ära jaotatud. Nii nende liiga kauakestev puudumine kui ka liiga sagedane esinemine on samavõrra ebasoovitavad. Esimesel juhtumil lapsed jääksid ilma kehaharjutuste värskendavast, meeltlahutavast ja distsiplineerivast mõjust, mis annaks end tunda ka muus koolitöös: nende liikmed muutuksid kangeteks, nende kehahoianguvead süveneksid. Liiga sageli esinevad ja tavalisest tunduvalt pikemad võimlemistunnid aga väsitaksid liialt meie lapsi, kes pole veel harjunud nii suurte kehaharjutuste

annustega, ning mõjuksid seetõttu ebasoodsalt nende tervisele, halvates ühtlasi ka üldist koolitööd.

Kõige eespool esitatud põhjal tuleb meil kooles, kus puudub võimla, sooritada kehaharjutused võimalust mööda väljas, vabas õhus, kuid kauakestvate ebasoodsate ilmade puhul peame võimaldama lastele kehalist tegevust ka kinnistes ruumides, ja nimelt piinlikult puhastatud ja õhutatud kooli üldsaaalis, käsitööklassis, või, mõlema puudumisel, klassiruumis. Mõistagi peame olema teadlikud selles, et säärane tubane võimlemine nii laadilt kui ulatuselt on teissugune kui korrapärane töö hästsisustatud võimlas, millist ta iialgi ei suuda asendada, kuid täielikult ning igal juhul teda kasutamata jätta ka ei maksaks.

Vaatleme nüüd lähemalt, milliste asjaoludega peab arvestama ning kuidas peab oma tegevust kohandama õpetaja võimlata koolis a) töötamisel väljas ja b) töötamisel mingisuguses kinnises ruumis.

Kui koolil pudub nõuetekohane võimlemisruum, kandub töö raskuspunkt loomulikult välja, kooli otseses läheduses asuvale mängu- ja spordiväljakule või selle puudusel kooliõue. Kuna algkoolide varustamine ajakohaste võimlatega on palju raha ning aega nõudev üritus, mille teostamist näeme ehk vahest alles kauges tulevikus, peaks seda rohkem rõhku panema mänguväljakute asutamisele ja kooliõuede korrastamisele. See ei tee palju kulu ning on läbiviidav võrdlemisi kergesti ja lühema ajaga. Peaksime selles küsimuses võtma omaks tolle inglise koolimehe vaatekoha, kes kord poolnaljatades tähendas, et nende kool on mõeldud pigemini ilma klassiruumita kui ilma mänguväljakuta. On pikema jututa selge, et puudulikult korrastatud, vähema kui saju ajal veeloikudega kattuv õu omakorda veelgi tunduvalt pidurdaks niikuinii raskendatud tööd kohase võimlemisruumita koolis.

Kuna üksikasjaliste näpunäidete andmine mänguväljakute korrastamiseks viiks meid liiga kaugele meie otsesest teemast, piirdun siinkohal vaid nõuandega eriti oma meeskolleegeidele, et nad ise käsi külge pannes ning ka vanemaid õpilasi jõukohaselt tööle rakendades katsuksid teha kõige hädavajalisemadki sellelaadilised tööd majanduslikul teel.

Kerkib küsimus: milliste ilmadega võime töötada väljas kartmata kahjustada õpilaste tervist? Looduslikke nähteid, mis teevad võimatuks kehaharjutuste sooritamise väljas, on ennekõike vihm, lumesadu, tuisk. Kevadel ja sügisel kestvad sajad ka peale lakkamist takistavad töötamist väljas, kuna nad muudavad mänguväljaku või kooliõue märjaks ja poriseks. Ka kevadisel sulal on samad tagajärjed. Me riskeerime äärmiselt laste tervisega, kui saadame nad välja tingimustes, milledes nad võivad teha märjaks oma riided ja jala-nõud (veekindlaid jalatseid tavaliselt leidub vaid vähestel õpilastel, eriti maal) ning pärast on sunnitud neis istuma tundide viisi sageli külmas klassitoas või sooritama pikema või lühema matka koju. Niisiis: kui sajab vihma või märga lund, ei minda välja, samuti ka mitte juhul, kui maapind on läbimärg ja porine ning lastel puuduvad veekindlad jalanõud.

Edasi võivad töötamist väljas takistada niihästi liiga külmad kui ka liiga tuulised ilmad, eriti aga juhul, kui need mõlemad momendid langevad ühte. On raske kindlaks määrata, mitme kraadi külmaga võib väljas töötada või mitte. Mõnikord juhtub olema kõigest 4—5° külma, kuid nii vali tuul, et võimatu on tegutseda väljas; teinekord aga võib vaikse, päikesepaistelise talveilmaga väga hästi väljas töötada ka juhul, kui soojamõõtja näitab 10 kraadi alla nulli. Siin peab õpetaja toimima oma äranägemise järele. Üldiselt ei tar-

vitseks siin olla liiga kartlik. Kui on juba kohe sügisest peale alatud väljas võimlemisega ja õpilased selle tõttu teataval määral karastatud, ja kui peetakse silmas vajalikke nõudeid ka riietuse ning töö üldlaadi ja tempo suhtes, võib töötada väljas ka madalama temperatuuriga, ilma kartmata, et lapsed külmetuksid.

Nii välis- kui sisevõimlemise sihid on ühed ja samad, nimelt lapse võimalikult igakülgne ja mitmekesine arendamine nii kehalt kui vaimult. Harjutuste laad ja tööviis aga on osalt samad, osalt erinevad. Mõõduandvad siinjuures on ilmad ja neist olenev õpilaste riietus. Samadest teguritest olenev on ka tunni tempo.

Sooja ilmaga sügisel ja kevadel võib töötada väljas peajootes samuti kui seeski, see on lasta lapsed riietuda võimlemisülikonda ning teha korrapäraseid vormivaid, paindumus-, lödvendus- ja teisi harjutusi. Õue võib tuua ka võimlemispingid, kui need on olemas, ning sooritada neil tasakaalu- ja teisi harjutusi. Mängudest on eriti sobivad vähema liikumisega pallimängud (võrkpall ja teised) ning spordiliikidest kiirjooksud ja igasugused visked. Töö tempo sooja, päikesepaistelise ilmaga ei tarvitse olla liiga kiire ega üleskihutav, et lapsi mitte liiga väsitada ega teha neid liiga higisteks. Säärases olukorras töötades võib näidata ja õpetada uusi harjutusi, panna suuremat rõhku vormi puhtusele ja takti ühtlusele, teha parandusi ning anda tarbekorral täiendavaid seletusi. Kahjuks peab aga nentima, et selliseid, ilmade poolest täiesti häid töötamisvõimalusi väljas esineb meil vaid harva.

Pilt on juba teine, kui töötame väljas jaheda või külmavõitu ilmaga. Nüüd peavad lapsed kandma nn. kergelt välisriietust, see tähendab võimlemiskostüümile tõmmatakse peale mingi soojem rõivastusese. Eriti sobiv selleks on pikakäiseline villane sviiter, kampsun või poistel lihtsalt kuub, nii et keha keskkoht ja käsivarred, mida sageli, eriti harjutustunni algul, tarbeks ei liigutata, hoitaks soojad. On lapsed endid soojaks võimelnud ja joosnud, võivad nad vabaneda eespool mainitud soojemaist riietusesemeist. Kui järgneb puhkus või rahulikum tegevus, tõmmatakse soojemad riided jälle selga. Jahedama ilmaga on väga soovitatavad ka nn. treeningpüksid, see on kergest villasest või paksemast puuvillasest riidest valmistatud pikad kottpüksid, mis tõmmatakse võimlemisdressi peale. Säärane kostüüm, täiendatud sooja sviitriga, on otse ideaalne välisvõimlemiseks jaheda, isegi külmavõitu ilmaga.

Juhul, kui maapind pole mitte täiesti kuiv, peavad lapsed, kelle võimlemiskingadel puuduvad nahk- või kummitallad, jätma jalga oma harilikud jalatsid, mõistagi kui need ei ole liiga ebahügieenilised ega liigutusi takistavad. Muruga kaetud või muidu sobival maapinnal võib sooja ilmaga võimalda paljaste jalgadega.

Mis puutub töötamisviisi väljas jahedama ilmaga, siis omandab see nüüd juba eespool kirjeldatust erineva ilme. Töökavas peavad peenemad lihas-tööd ja täpsemat koordineerimist nõudvaid harjutusi asendama üldlaadilised, korruga suuremaid lihasrühmi haaravad liigutused, eeskätt nn. eluvormid, mis täidetakse elavalt ja hoogsalt. Osa neist võib sooritada käies või isegi joostes. Väga kohased on ka samalaadilised paaris-, see on seltsiliselega sooritatavad harjutused, igasugused jõu- ja osavuskatsed jne. Ohtrasti tuleb tarvitada ka hüplemisi, kui suurel määral soovust andvaid harjutusliiki. Juba tunni algul on väga kohane soojendada hüplemine, kui seda mitte ei asendata lühiajalise jooksuga. Õues, kus ruumi küllaldaselt, soovitatakse väga võtta tarvitusele igasuguseid hüplemisi üle nõõri, milleks iga õpilane saab oma nõõri lõigu. Män-

gudest valitakse sellised jooksu-, palli- või heitlusmängud, mis võimaldavad samaaegselt kõigile õpilastele või vähemalt suuremale osale neist liikumist ja tegevust. Kergejõustiku harjutamisel peab tarvitama rühmade süsteemi võimalikult suure rühmade arvuga; mida vähem õpilasi üksikuus rühmades, seda aktiivsem on töö, seda vähem aega tuleb igal osavõtjal oodata oma korda.

Uusi harjutusi näidatakse ning õpetatakse vaid 1—2 samal tunnil. Seda tehakse lühisõnaliselt ja konkreetset ning rohkem tunni keskkohal, mil lapsed on juba jõudnud soojeneda. Harjutuste täitmisel ei taotelda erilisi peenusi ei vormi ega ajalise ühtluse suhtes; pearõhk on elaval, motsiooniküllasel tegevusel. Vajalikud parandused tehakse üldiselt, niiuhelda masiliselt, ja täiendavad seletused antakse lühidalt ja rohkem töö kestel.

Kui külma ilmaga tahetakse väljas töötada, peavad õpilased kandma nn. rasket välisriietust. Selle all mõistame harilikku kooliülikonda, täiendatud sooja sviitri või kampsuniga (nende puudusel tavalise palituga või jopiga), peakattega, kaelasalliga ja kinnastega. Siiajuure kuuluvad ka tugevad, kõige meelsamini veekindlad jalatsid või kalossid.

Õpilaste riietuse määrab igakord kindlaks võimlemisõpetaja, kes, võttes arvesse ilmastiku olusid, nagu külm, tuul, sula jne., teeb vastava korralduse. Kui enamikul õpilasil puudub nõutav riietus, tuleb jätta ära võimlemistund väljas. Kui see puudub vaid üksikul, peavad need jääma tuppa.

Külma ilmaga väljas töötades tuleb piinlikult silmas pidada, et õpilased seisma ei jääks, vaid alaliselt liiguksid ja tegutseksid. Vastasel korral võib nii mõnigi nõrgema terviseiga õpilane vaatamata soojale riietusele, külmetuda ning haigestuda. Vormivate ja rühti parandavate võimlemisharjutuste tegemine raskes välisriietuses on ebakohane, kuna nende õige täitmine ja kontroll mainitud riietuse tõttu on takistatud ning tulemused seega väga küsitavad. Küll aga on sobivad mõningad motsiooniküllased üksik- või paarisharjutused, mis haaravad võimalikult suure arvu lihasrühmi korraga, vedamised, lükkamised, hüplemised ja teised ohtrasti soojust andvad harjutusliigid. Siia kuuluvad ka igasugused harjutused kõikjal kättesaadavate abinõudega, puuhalgudega, millede juures peatume natuke pikemalt hiljem. Kõik nad sooritatakse elavas tempos, sobivuse puhul ka edasi liikudes nii käies kui joostes, vastasel korral vaheldamisi jooksu või kõnniga.

Uusi harjutusi väljas külmaga ei näidata ega seletata harilikul viisil, see on õpilaste seistes tegevuseta, vaid lastakse nad sooritada kohe pärast õpetaja eestegemist, andes täiendavad seletused ning tehes vajalikud parandused harjutuste õiendamise ajal.

Mängudest tuleb võtta tarvitusele ainult sellised rühmmängud, mis võimaldavad kõigile osavõtjale alalist liikumist. Muide, neid mängu on olemas vaid piiratud arvul, nii et siin suurt vaheldust pakkuda ei saa. Tähtsamaid neist oleksid korvpall või tema „Kaptinipalli“-nimeline lihtsustatud teisend ning jalgpall poistele. Spordiliikidest valitakse peamiselt jooksud ja hüpped kui elavamat tegevust võimaldavad ning sooritatakse need õpilaste jõude seismise vältimiseks väikese osavõtjatearvuga rühmades. Soodsate ilmastiku- ja lume- ja jääoludega ning juhul, kui õpilastel ei puudu nõutav varustus, tuleb jätta kõrvale igasugune muu tegevus ning täielikult anduda talispordile — kelgutamisele, suusatamisele, uisutamisele — igasugustele lumemängudele lumesõjale ja selletaoliste hooaja-harjutusile, millede tegelemisaeg meil tavaliselt on üsna lühike. See käib ka teiste hooaja harjutuste kohta, nagu sportlikud rännakud sügisel ja kevadel, eriti soojal kevadel ka ujumine.

Suusatamine levib üha hoogsamalt meie koolides, peamiselt küll maakoolides. Leidub koole, kus juba üle 50% õpilasi omab lumelaudu. Need viimased on küll sageli õige algelised ja nigelad, kuid täidavad oma otstarbe koolitee lühendamise alal siiski üsna hästi.

Kuid suusatamine meie koolides on levinud peamiselt õpilaste eneste algatusel. Meil on vähe neid koole, kus seda ala õpetajad teadlikult on arendanud ja õhutanud. See on aga hädavajalik, et tõsta nii suusatamise levikut ja taset kui ka suuskade kvaliteeti.

Hoopis suuremat osatähtsust on suusatamisele osutatud Soome koolides. Siin on suusatamine leidnud ka ametlikku tunnustamist. Nii annetas koolivalitsus koolidele suurel arvul suuski. Teiseks kasutatakse suusatamist õppetöös ilmneva kevadväsimuse vältimiseks. Selleks lubatakse koolidel pidada nn. „suusapühi“, mis kestavad 4—8 päeva. Seda seisakut õppetegevuses kasutatakse ühismatkade korraldamiseks kooli lähemasse ja kaugemasse ümbrusesse.

Millist eelvust need suusanädalad toovad ühetoonilisse klassitöösse, seda võib kujutella vaid see, kes isiklikult on nautinud suusatamise suuri võluisid matkadel talvises looduses.

Viiks liiga kaugele hakata siinkohal selgitama suusatamise hüvesid. See oleks ehk ka üleaarne, sest kes meist ei ole teadlik sellest, et see õilis põhjamine kehakasvatulik ala pakub hindamatuid võimalusi õpilaste tervise, elurõõmu, vastupidavuse, keha üle valitsemise, julguse, ühtekuuluvuse, korra ja distsipliini ning teiste nii isiklikult kui ühiskondlikult väärtuslike omaduste arendamiseks. Piirdun vaid mõningate näpunäidete andmisega selleks, kuidas seda ala tegelikult korraldada. See on ka otseselt seotud meie teemaga, sest kooles, kus puudub võimla, tuleb asetada tähtsale kohale talisport ja tema harudest eriti suusatamine kui kõige tervislikum, praktilisem ja meiegi oludes läbiviidav.

Kõigepealt kerkib üles küsimus, kuidas varustada õpilasi suuskadega. „Aita iseennast!“ on põhimõte, mis võimaldab ületada nii mõnegi raskuse. Õpetaja peaks endale hankima vajaliku suuskade valmistamise oskuse, kas läbi käies mõne sellekohase kursuse, mida meil viimasel ajal õige sageli korraldatakse, või võttes aluseks vastava erikirjanduse — viimasest soovitsin eriti kaitseliidu spordijuhhi leitnant Elmar Lepa „Suusavalmistamise õpetust“ — ning siis käsitöö tundides vanemate poeglastega asuda suuskade meisterdamisele. Teine võimalus oleks tellida valmis suuski kollektiivselt mõnelt ärielt või tööstuselt. Säärasel juhul tehakse tunduv hinnaalandus ja korraliku paari suuski võiks saada juba paari-kolme krooni eest. Mõistagi valmistab kehvematele vanematele isegi selle summa väljaandmine raskusi, kuid suuskade muretsemist peaks eriti maal soodustama tõsiasi, et nad omavad ka suure praktilise tähtsuse, kuna nad oivalise liiklemisabinõuna talvel lühendavad ning kergendavad laste kooliteed.

Peale suusavarustuse peab kool omama ka sobivad suusarajad. On kahju nii õpilasist, kes ei oma suuski, kui ka koolidest, kust ei pääse välja suusatama, nagu enamikust meie linnakoolidest. Olgu kirik keset küla, kuid kool peaks küll sel põhjusel asetsema küla, eriti metsa serval, nagu paljud õnnelikud maa-alkkoolid asetsevadki. Need koolid võivad siis ka harrastada suusatamist nii kehalise kasvatuses tundidel kui vahetundidel.

Kooli suusaradadest lühim, nn. vahetunnirada, on sobiv 400—600 meetri pikkusena, nii et jõutakse see ilma üleaaruse kiirustamiseta suusatada vahetunnil. Laste õhtupooliku-ringsõiduks loodagu 4—5 km pikkune

rada. Seda parem, kui kaugemalt päritolevad lapsed seda võivad kasutada koduteeks. Pühadeks ja puhkepäevadeks peaks olema märgitud pikk rada, sobiv 10 kilomeetri pikkusena. Eriti soovitatav oleks selline pikk rada, mille poolel maal leiduks hea lahtine või harvade puudega rinnak mäesõiduks. Just mäel olemine on oodatud harjutus ja ajaviide lastele. Kui kasutatakse hüppeseadelid, siis jätkub algkooliõpilastele nii kõrgest, et hüpe pingutamata ulatub meetri või paari kaugusele.

Kus maapind vähegi lubab, seal tehtagu koolimaja juurde tingimata ka liuväli ehk uisutee. Selleks peab juba sügisel koha valmis vaatama, ära tasandama ja väikeste vallidega ümber piirama, et vesi ei saaks ära valguda. Talvel ei oleks siis muud kui liuväljal lumi kinni tallata ja veega üle valada. Nii saame kerge vaevaga kaunis paksu jääkorra, mis järgmistele valamistele läbi tehakse siledaks. On küll võimatu nõuda, et kõik lapsed muretseksid endile uisud, kuid selleks peab siiski tegema järjekindlat kihutustööd. Mõnikord annab see õige häid tagajärgi.

Eriti tähtis on liuvälja olemasolu kooles, kus on internaadid. Liuväli moodustab nimelt suurepärase abinõu lastele tervisliku ajaviite võimaldamiseks ning tegutsemiseks omal käel. Seal nad võivad ilma alalise järelevalveta harjutada otse- ja tagurpidijooksu ja lihtsamaid iluuisutamise figureid ning harrastada igasuguseid jäämänge.

Tervislikuks ja eriti nooremate laste poolt armastatud liikumisviisiks talvel vabas õhus on kelgutamine. Siin ei või kaevata abinõude puudumise üle: on ju peagu iga väike poiss või tüdruk mingisuguse kodutehtud kelgu õnnelik omanik, ja sama kelgu võivad ju kasutada mitu seltsilist korraga või üksteise järele. Korrashoitud, tarbekorral ülevalatud kelgumägi ei tohiks puududa ühegi maa-alkooli juures.

Mis puutub nn. lumemängudesse, siis on nad laadilt peamiselt viskemängud, kuna lumipall moodustab esmajärgulise viskeabinõu „eluvormis“. Ilma laskumata üksikasjadesse mainiksin näitena mõningaid võimalusi. Kõige tavalisem lumemäng on lumelahing, mis seisneb kas lihtsas vastase pommitamises ja tema taganemisele sundimises lagedal väljal, või aga on ühendatud varem ehitatud lumest kindluse ründamisega. Määruseks on siinjuures, et kuulid tuleb teha pehmed ja näkku ega pähe ei tohi visata. Õpetaja võtku ise lumesõjast osa või viibigu vähemalt selle juures. Vastasel korral võib see süütu lõbu muutuda tõsiseks lahinguks, milles mõnelgi osalisel valusad märgid võivad külge jääda.

Lõbusam ja ohutum on vastase pommitamine üle maja katuse, kusjuures kahest ühearvulisest leerist üks asub ühel pool, teine teisel pool maja. Kuulid tehakse valmis (igal osavõtjal vähemalt kümme kuuli) ja siis hakatakse mõlemalt poolt korraga pommitama. On kuulid otsas, siis valitseb rahu, kuni uue lahingu jaoks sõjajoon jälle valmis on muretsetud.

Märkiheitmist „elavale märklauale“, seltsilisele, võib korraldada rühm-mänguna järgnevalt. Osavõtjad asetuvad võrdsel arvul vastamisi kahte sõõri või kahte ruutu („kasti“), millede kauguse üksteisest määrab õpetaja. Üks, selleks õpetaja poolt määratud rühm, teeb endale lumipalle ja pommitab teist. Pommitatavad võivad pallide eest igatviisi kõrvale põigata, ei tohi aga seejuures astuda üle oma ala piiride. Kes seda teeb või keda tabab vastase kuul, siirdub vastarühma ning võtab seal pommitamisest osa. See, kes viimsena rühmast üle jääb, pälvib „kuninga“ nime. Mängu korraldakse, kusjuures nüüd rühmad vahetavad koha ja tegevuse.

Märkiviskamist võib harjutada ka päris süstemaatiliselt. Vana müts või korv pannakse teiba otsa ja visatakse temale lumipalliga teatavasse kaugusesse tõmmatud heitejoonelt. Enam löbu teeb aga pildujaile, kui märgise visatakse üles ja püütakse teda lennust tabada. Selleks kõlbab väga hästi vana korv, müts, plekktöop või midagi selle taolist. Tabavuseosavuse ja ühtlasi viskejõu proovimiseks võib olla lumipalliga tubli puuhalu pikali löömine. Kuna kõik eespool kirjeldatud viskeharjutused sooritatakse vaid ühe õpilase poolt korraga, peab pikemaajalise jõudeseismise vältimiseks moodustama võimalikult palju rühmi vähese osavõtjate arvuga igäühes. Seda võimaldab vabalt nii viskeabinõude kui märklaudade kättesaadavus.

Lõppeks peatuksin veel natuke jalutuskäikudel ja rännakuil, kui harjutusliikidel, milledega sageli tuleb teha tegemist koolidel, kel puudub võimla. Eespool mainitud Haridusministeeriumi ringkiri soovitab seal, kus igasugune talispordi harrastamine võimatu, „korraldada õpilastega võimlemise asemel lihtne jalutuskäik“. Seda korraldust on mõnelt poolt püütud viia ad absurdum, kuid minu arvates väärib kiire, vastupidav ja distsiplineeritud kõnd kui elus kõige enam tarvitatud liikumisvahend küll harjutamist. Teda ei suuda ka asendada laste igapäevased kooliteekonnad ega jalutuskäigud kooli õues vaheagadel. Eksiarvamiste ärahoidmiseks peaks aga sõna „lihtne“ asendama sõnaga „sportlik“, mis annaks asjale hoopis teise, õige ilme, sest mõistagi ei või siin olla arvatud lühiajaline ja aeglane „patseerimine“, vaid vilkalt ja täies korras sooritatud 1—2 tundi kestev jalamatk. Ainult sellekujulisena moodustab ta kuidagi vastuvõetava aseaine talispordile, ilma suutmata siiski lapsi sel määral kaasa tõmmata ja võimaldada neile nii vahelduvaid ja huviküllaseid elamusi kui suusatamine, uisutamine, kelgutamine ja lumemängud.

Kuigi tuleb hinnata talvel sooritatud jalamatkade karastavat ja ilmastiku mõjudele vastupanevaks tegevat mõju lastele, peab tunnistama siiski kevade ja sügise soodsaimaks rännakute korraldamise ajaks, ning seda sel põhjusel, et soojemad ilmad soodustavad pikemaajalist viibimist väljas, mis omakorda võimaldab niihästi jalamatka pikendamist, kui seda peetakse vajalikuks, kui ka selle täiendamist igasuguse muu sportliku tegevusega ja mängudega. Juhiksin siinkohal tähelepanu eriti igasugustele tagaajamis- ja põgenemis-, sõja- ja orienteerumismängudele vabas maastikus. Sääraseid kuni neli tundi kestvaid, küllaldaste puhkeagadega varustatud ja mitmekesise kava järele toimuvaid rännakuid soovitan korraldada sügisel ja kevadel kord nädalas — talvel ebasoodsate välistingimuste tõttu ärajäänud võimlemistundide „tasategemiseks“.

Nagu nähtub eespool esitatust, moodustavad väljaski töötades võimlemisharjutused, mäng ja sport kehalise kasvatuse abinõudena lahutamatu kolmik, see tähendab, on esindatud kõik kolm, kuigi loomulikult eri aastagadel ja eri olukordades domineerib kord üks, kord teine, kolmas. Kui halva ilmaga, mil igasugune tegutsemine väljas võimatu, lühiajaliselt sooritatakse klassiruumis kehahoiangu-, koordineerimis- ja teisi selleks sobivaid harjutusi, nihkuvad väljas esiplaanile mäng ja sport. Samuti domineerib, nagu juba eespool tähendatud, soodsail võimalustel igakordne hooajaspord täiel määral. Vahelduseks võiks tulla küsimusse ka eriotstarbeline füüsilise töö, nagu kooliõue puhastamine lumest, põletispuude ladumine, manguväljaku korrastamine ja muud. Õpetajal peab vaid olema veidi head tahet ja initsiatiivi oma töö mitmekesistamiseks — võimalusi selleks leidub ikka.



Välisvõimlemises tarvitatava harjutusmaterjali kohta on üldjoontes maksvad samad nõuded liikide mitmekülguse ja füsioloogiliselt õige järjekorra suhtes kui sisevõimlemiseski, kuigi siin ehk tavalisest suuremal määral peab pidama silmas ilmast ja õpilaste riietusest tingitud eri olukordi — tähtsamaile neist olen eespool juhtinud tähelepanu — ning neile kohanduma. Ka metoodilised üldnõuded on samad, välja arvatud mõningad vähemad, välisoludest põhjustatud erinevused, milledest on olnud juttu varem. Mainiksin vaid, et korra ja distsipliini ülalhoidmine on väljas töötades üldiselt raskem kui kinnises ruumis, mis on tingitud sellest, et lapsed tunnevad endid väljas vabamaina ning sundimatuina ja siis loomusunniliselt tõuseb tahe individuaalseks tegutsemiseks, valjemalt häälitsemiseks, vabamaks liikumiseks. Sageli on neil juba välistel põhjustel raske koondada oma tähelepanu tööle, kuna möödaminejad, liiklemise müra, looduslikud nähted ja muu mõjuvad neile segavalt ja häirivalt. Kõige sellega peab õpetaja arvestama ning seal, kus vaja, kõvendama, kus vaja — pisut hõlbutama oma nõudeid korra ja distsipliini suhtes. Siinjuures on õpetajale tõhusaks abiks hoogus töötempo ja kõigi õpilaste rakendamine huviküllasele tegevusele, samuti kui energiline esinemine ja kindel sõna. Vanemate õpilastega rühmades töötamisel määratagu või lastagu õpilasi ise valida igale rühmale oma vanem, kes valvab selle järele, et kõik rühmakaaslased kindlaks määratud järjekorras ning hoolikalt ja puhtalt sooritaksid oma töö.

Olgu tähendatud, et õpetaja peaks väljas võimeldes, eriti külmemail päevil, tegema kaasa võimalikult suure osa harjutusi, osalt et seega tõmmata kaasa õpilasi, osalt et ise saada tarbeks sooja.

Kõneldes vabaõhu-võimlemisest, mängudest ja spordist ei saa minna mööda ka riistade ja abinõude küsimusest, kuna vaevalt on mõeldav võimlemistund ilma nendeta. Tavaliselt nad puuduvad täiesti, eriti maa-alkoolides. Ärgu oodaku võimlemisõpetaja, et mõni hea inimene tuleb neid temale pakkuma, vaid katsugu end aidata ise. Järelejätmatult ning tüdinematult püüdku ta iga aasta läbi suruda kooli eelarves kas või väikesegi summa hädavajalike riistade ja abinõude hankimiseks. Iga maatisler valmistab antud jooniste ja mõõtude järele paar-kolm rootsi võimlemispinki, mida võib kasutada ka tasakaalupuudena ja rünnaksildadena (peale tundi viiakse pingid majja). Ka lihtsa poomi muretsemine (rippe- ja tasakaaluharjutuste jaoks, üleheitmisteks, pinkide kinnitamiseks rünnaksildadena ja muuks) ühes sinna juurde kuuluva kahe maa sisse kaevatud ja poomi kõrgust reguleerida lubava postiga ei lähe kes teab kui kalliks, samuti kui kahele umbes põlvkõrgusele pukile asetatud 6—8 meetri pikkune tasakaalupalk, või plank, viimane 6,5—7 sm lai ja 15—sm kõrge. Mõned abinõud, nagu hüppetulbad, pallikaikad, keeglid, kepid, teatejooksu-pulgad võivad vanemad poeglapsed valmistada ise käsitöötundides õpetaja juhatusel. Eespool juba mainisin, et samal teel võiks meisterdada isegi algelisi nõudeid täitvaid suuski. Ka täiesti tarvitamiskõlvulisi palle võivad nobedad näpud endile ise teha. Nii saaks kool endale aja jooksul kenakese kogu abinõusid ja riistu, mis võimaldaksid otstarbeka ja vaheldusrikka töö kehalise kasvatuse alal.

Kui aga esialgu veel koolis ei peaks olema mingisuguseid, ei omatehtud ega ostu teel hangitud abinõusid, vaadaku õpetaja, kas kooliõues või selle lähemas ümbruses neid ei leidu loomulikul kujul, niitüelda eluvormis. Väga väärtuslikud abinõud on näiteks puu, harilik redel, puupinu,

saagimispukk jne. Kui koolimaja õues ei leidu sobivaid puid, selle läheduses aga on mets, siis viigu õpetaja vahel lapsed sinna, sest puud pakuvad neile õige laialdasi harjutusvõimalusi ja arendavad neis ühtlasi loodusearmastust ja ilutunnet. Metsa minek ja sealt tulek sooritatagu kiirkõnnis või vaheldumisi käies ja joostes. Ettetulevast kraavist, kivist või mõnest muust looduslikust takistusest hüpatagu mõned korrad üle või sooritatagu paar sügavushüpet mõne kruusaaugu või liivase kallaku äärelt. Metsas tehtagu mõningad kergemad käte-, kaela- ja kereharjutused. Rippharjutusi võib täita puuokstel mitmesugusel kujul, nagu sirgetel kätel, õõtsumisega, käte kõverdamisega jne. Selleks tuleb aga valida tugevad oksad, et ära hoida õnnetusi. Põõsaid ja maani ulatuvate okstega puid võib kasutada nende alt läbipugemiseks või roomamiseks.

Rippharjutusi, samuti kui ronimisi võib sooritada veel längu vastu seina asetatud harilikul redelil, kas puhtal kujul või üksteisega kombineeritult. Näiteks: ripped võttega pulgast, näoga või seljaga redeli poole, lihtsalt või mitmesuguste kõrvallügitustega; ronimine mööda redelit üles otse, allatulek tagurpidi, jalad ees, või ripeldades, võttega aisadest jne. Hea tasakaaluharjutus on redelil püsti üles- ja allakõndimine. Ka seda harjutust võib kombineerida rippega.

Redeli peab asetama nii, et ta ei libiseks. Kõige otstarbekam on lüüa maja seina sisse parajale kõrgusele kaks tugevat raudkonksu ja kinnitada neile redeli ülemise otsa aisades olevate aasade abil.

„Eluvormis“ viskeabinõud on kartulid, kastanid, lumipallid, vähemad kivid. Suurem kivi võib asendada edukalt kuuli või tõstetavat raskust.

Puuhalge võib leidlik õpetaja kasutada õige mitmesugusteks väärtuslikeks harjutusteks. Sellised oleksid näiteks puuvirna ümberladumine võistlusmänguna, halgude heitmine üle pea, puuhalgudest moodustatud tõkkest ülehüppamine või selle alt läbironimine, kusjuures on võimalikud igasugused kombinatsioonid, nagu mainitud tegevuste ühendamine jooksuvõistlusega rühmade vahel jne. Ka hüpete ja hüplemist sooritamisel võib tarvitada abinõudena puuhalge, näiteks asetada nad ühte või kahte viirgu, lameda küljega allapoole, üksikute halgude vahet 50—75 sm ning joosta pikkade sammhüpetega ühest halgude rea otsast teise üle halgude, neid jalgadega puudutamata. Hüplemiseks pannakse puuhalg põiki enese ette maha ja hüpeldakse määratud viisil üle selle.

Olgu ka toodud näide viisist, kuidas puuhalgu võib kasutada tasakaaluharjutuse sooritamiseks. Lapsed asetavad puuhalu püsti. toetuvad ühe jalaga sellele ning tõusevad püsti. Seista tuleb ühel jalal puuhalul ja tasakaalu kaotamisel hüpata vetruvalt maha.

Lõppeks võib puuhalge veel tarvitada neil istumiseks juhul, kui harjutust tahetakse sooritada istudes ja kui maapind on niiske.

Eespool esitatud loomulike riistade ja abinõude nimestik ning nende abil sooritatavate harjutuste loetelu ei pretendeeri täielikkusele, vaid tahab olla ainult näiteks selle kohta, kuidas sageli on võimalik end ise aidata, kui ei puudu leidlikkust ja kombineerimisvõimet. Sääraseid abinõusid kasutades viime peale muu kehaharjutused lähedale õpilase kodule ja äratame õpilases endas huvi looduse vastu, mis võimlemistunni kasvatustlikku väärtust aina tõstab.

Senini oleme tegelnud küsimusega, kuidas töötada väljas. Vaatleme nüüd ka, mida võime teha kooli üldsaaits või mõnes klassiruumis juhul,

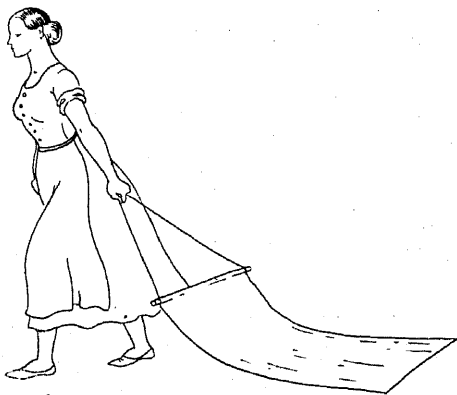
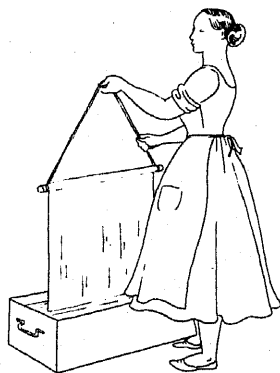
kui vihma, külma, tuule või läbipääsmatu pori tõttu pole absoluutselt võimalik välja minna. Meie peamiseks hooleks siinjuures peab olema seada mainitud ruumid hügieeniliselt laitmatusse seisukorda, neid põhjalikult õhutades ja hoolikalt puhastades nende põrandat, sest ainult sel tingimusel on mõeldav nende kasutamine võimlemisruumina. Seepärast minu arvates ei peaks võimlemiseks tarvitama seltsimajade saale, kuna seal mainitud puhtusenõuete täitmine osutub võimatuks. Kooliruumes aga võib heal tahtmisel saavutada ses suhtes üsna rahuldavat olukorda.

Nii üldsali kui klassiruumi tõhusaks õhutamiseks peab igakord enne tundi avama aknad 3—10 minuti kestel, vastavalt välistemperatuurile. Kui akende paigutus seda võimaldab, on kõige parem toimetada õhutamist nii, et tekib tõmbetuul, ja nimelt avades aknad kahelt poolt. Õhutamise ajal lapsed viibivad mõnes teises ruumis. Kuna kooli üldsali tavaliselt kasutatakse jalutamiseks vaheajal, võetakse tema õhutamiseks ja puhastamiseks vajalik aeg tunnist, laste viibides klassis või riietumisruumis, kui selline on olemas.

Ühel ajal õhutamisega toimub ka põranda puhastamine. Kui see on nii prepareeritud, nagu viimasel ajal soovitatakse kooliarstide poolt, nimelt uuena või täiesti puhtana läbi immutatud kuumas värnitsaga, aitab hoolikast „ületõmbamisest“ põrandaharja ümber mässitud märja kaltsuga. Vastasel korral tuleb põrand üle pühkida, riputades sellele enne märga saepuru. Eriti hoolikalt tuleb puhastada klassituba, pidades silmas mitte ainult pinkide vahesid, vaid ka nende aluseid.

Suuremate ruumide ületõmbamiseks on eriti sobiv lihtne, meil seni alles vähe tuntud, Soomes ja Rootsis aga üldiselt tarvitatud seade, mille kirjelduse toon järgnevas (vt. joonis).

Seade koosneb veenõust (plekk-kastist) ja riidetükist, mille ühte äärde on kinnitatud kepp. Riie kastetakse veenõus märjaks ja veetakse nõoriga



järel. Kast tehakse tsinkplekist 1 meeter pikk, 24 sm lai ja 33 sm kõrge. Kummaski otsas on käepide tõstmiseks. Riie on 2—3 m pikk ja umbes 90 sm lai. See võib olla harilik kotiriie, kuid parem on paks puuvillaflanell. Ühest otsast lüüakse umbes 8 sm tagasi, õmmeldakse see riba kinni ja pistetakse nii saadud tupest läbi 95 sm pikk ja paras jäme kepp. Kepi kumbagi otsa kruvitakse rõngas ning seotakse nende külge umbes 3 meetri pikkune nõör. Kast täidetakse igal hommikul veega, mida päeva kestel

peab tarviduse järele uuendama. Riiet ei tehta rohkem märjaks kui pool või kolmveerand ta pikkusest. Puu ja nõör ei tohi kunagi saada märjaks. Ööseks riputatakse riie kuivama kasti kohale parajale kõrgusele kinnitatud konksu otsa.

Eespool kirjeldatud seade abil võib mõne minuti kestel tõmmata üle saali põranda ilma käsi ja riideid märjaks tegemata. Tema käsitsemine on nii lihtne, et lapsedki saavad sellega hästi toime.

Juhul, kui võimlemiseks tarvitatakse kooli üldsali, peab mõtlema ka tema akende ja armatuuride kaitsmisele eriliste seadetega, kuna vaid sel tingimusel on mõeldav võtta tegevuskavva ka pallimänge. Akende kaitseks on kohaseimad keskmise jämedusega sidumis- või mõnest muust nõõrist kootud võrk-kardinad (stoorid). Nende stooride ülemine ja alumine äär pingutatakse neist läbipistetud kepi abil; pikkadest külgedest on samaks otstarbeks läbi tõmmatud nõör, mille alumine ots käib läbi pingutuskepi puuritud augu ja kinnitab aknalaua sisse löödud naelakese külge, ülemine ots aga ülemise pingutuskepi külge. Stoor lastakse alla ja tõmmatakse üles tavalise, seda liiki aknaeesriiete juures tarvitusel oleva nõõri-seade abil. Kirjeldatud võrkstoorid ei tule kallid ning nende käsitsemisega saavad lapsed kergesti toime. Elektrilampe kaitseb pallide eest tugev traat-võrk.

Kooli üldsali võib väga hästi paigutada ka mõningaid riistu. Meil tuleb loobuda sageli kohatavast väärarvamisest, et võimlemisriistad rikuvad saali ilu ja vähendavad tema esinduslikkust. Seda ei tee puhtad, korralikud riistad ja abinõud milgil tingimusel, eriti kui nad asetada nii, et nad liiga silma ei torka. Ka võib tarbekorral lahtised riistad paigutada mõnda kõrvalruumi.

Võimlemiseks kasutatavas koolisaalis peaks olema ennekõike nii palju rootsiredeleid, kui leidub paigutamisevõimalusi. Siis peaks seal olema kahekordne poom vähemalt üle poole saali, see on ühe lahtise ja teise seina külge kinnitatud postiga. Nii poomid kui lahtine post koristatakse peale tarvitamist ära. Milgil tingimusel ei tohi puududa 2—4 rootsi pinki. Väga hästi võib ära mahutada ka vajaliku arvu kõisi. Need varustatakse plokil jooksva nõõriga, mis võimaldab nende ülestõmbamist lae alla. Pidulikel juhtudel võib ju kõied laest ära võtta, kui leitakse, et nad sel puhul sinna ei sobi. Riistade arvu peaksid veel täiendama kõrgushüppetulbad ühes nõõriga, paar poomile asetavat sadulat ja 1—2 matti.

Eespool kirjeldatud viisil riistadega varustatud ning hästi õhutatud ja puhastatud koolisaalis võib töötada üldiselt samal viisil kui võimlaski. Iseasi on aga töötamisega klassitoas.

Klassiruumi varustamist võimlemisriistade ja -seadetega ning klassimööbli ümberpaigutamist võimlemiseks, nagu seda tehakse Rootsisis, kus klassitoas antakse päris korrapäraseid võimlemistunde, pean ma siiski liiga kaugeleminevaks. Klassiruum ei ole ikkagi võimla, ja oleks asjatu püüda anda temas toimuvale kehakasvatustööle tööle sama ilme kui süstemaatilisele võimlemisele nõuetekohastes välisoludes.

Kehaharjutuste sooritamine klassiruumis peab olema kõigepealt lühiajaline, s.o. kestma mitte üle 15—20 minuti, kuna vastasel korral oleks raske lastes ülal pidada huvi tema vastu. See-eest võib ta aga esineda kas või igapäev. Kõik harjutused sooritatakse seistes pinkide vahel või istudes pinkidel, harvemini laudadel, nii et klassimööblit ei tarvitse nihutada paigast.



kust ja oskust olemasolevate võimaluste kasutamiseks ning initsiatiivi ja ettevõtlikkust nende täiendamiseks ja parandamiseks. Kehalise kasvatusse juhti rahuldagu teadmine, et ta, püüdes ka ebasoodsais välisoludes usaltvalt teha kõike temast olenevat, jõudu mööda arendab ning hoiab tema hoolde usaldatud noorsoo kallimat vara — ta tervist ja elujõudu.

## Ajakirja „Eesti Kirjanduse“ 30-aastase kestuse puhul.

Eesti Kirjanduse Seltsi ajakirja „Eesti Kirjanduse“ ilmumise algusest sai möödunud aasta detsembrikuus 30 aastat. See on meie kirjanduslike ajakirjade ajaloos nii pikk ajavahemik, et see väärib äramärkimist ka „Eesti Koolis“, selleks, et tähelepanu juhtida sellele ajakirjale, mis on ainulaadne meil Eestis, ja tagasi vaadata tema arenemiskäigule, milles avaldub järjekindel tahe töötada eesti rahvuskultuuri heaks ja visa püüd seda edasi viia ka kõige raskemais oludes ja kriitilisemal ajamomentidel.

„Eesti Kirjandus“ on meie vanim teatava akadeemilise laadiga filoloogiline ajakiri, mille ilmumine ulatub tagasi sellesse nüüd juba kaugusest paistvasse aega, kus meil veel ei olnud iseseisvust ega oma ülikooli, ei keskkooli ega õigupoolest kuigi palju oma emakeelset algkooli. See oli aeg, kus ei olnud võimalik saada ühtki riiklikku ega isegi omavalitsuse toetust niisuguste rahvuslike ürituste ülalpidamiseks, kui seda on ajakirjad. Seepärast „Eesti Kirjandus“ ilmus oma esimesel aastal (a. 1906) ta asutaja ning toimetaja lektori ja pärastise professori J. Jõgeveri isiklikul ettevõttel ja 1907-nda aasta detsembrist Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandena, kes ta J. Jõgeverilt üle võttis, kes jäi üha edasi ta tegelikuks ja vastutavaks toimetajaks (1912—1915 oli tegevaks toimetajaks mag. W. Grünthal-Ridala, 1915—1935 vastutavaks ja tegevaks toimetajaks J. V. Veski, 1935. aastast alates Eesti Kirjanduse Seltsi teaduslik sekretär mag. D. Palgi). Kuna tellijate arv oli väike ta ilmumise esimesel aastakümnel, siis pidi „Eesti Kirjanduse Selts“ puudujäägi võtma enese kanda. Seega ilmus ajakiri täiesti selle tolleaegse eesti seltskonna osa toetusel, kes liikmeina oli koondunud a. 1907 asutatud Eesti Kirjanduse Seltsi ümber ja kes eesti rahvusliku kultuuri mõtet ja selle kultuuri edasiarendamist pidasid oma tähtsaks rahvuslikuks kohuseks võõra surve ajastul ja selle surve kiuste.

„Eesti Kirjandus“ on silmapaistev ning tähtis rahvuskultuuriline üritus, mis võrsus sellest uuest rahvuslikust ärkamisest ja rahvusmõtte elustumisest õhkkonnast ja pinnast, mille löid ja võimaldasid 1905. aasta revolutsiooni läbi kujunenud vabamad poliitilised olud ja milleks teatav tendents ning tahe oli tekkinud juba enne seda tagajärjericast aastast.

Kui lehitseda „Eesti Kirjanduse“ aastakäike, siis paistab silma mitmekülgne ja mitmekesine pilt. Seal sisaldub algusest peale väga paljude autorite poolt kirjutatud artikleid eesti kirjanduse, keele, rahvaluule, rahvateaduse, ajaloo, üldse kõigi rahvuslike teaduste alalt. Ka kõik tähtsamad eesti raamatud, eriti ilukirjanduslikud teosed on seal leidnud käsitlemist ja arvustamist. Nõnda esineb „Eesti Kirjanduse“ 30 aastakäiku, milledest esimesed 11 on saanud juba bibliofiililiseks harulduseks, rinnasisulisel materjalikoguna igale tulevasele eesti kirjandusloole, kultuurloole, keele ajaloo, folkloori jne. uurijale. Mitmed kirjutused on veel tänapäevalgi huvitavad või õpetlikud lugeda.

„Eesti Kirjanduse“ järjekordses ilmumises võib eraldada kaks järku: 1906. aastast kuni iseseisvuse ja veel iseseisvuse ajal kuni aastani 1919, teine aastast 1920 kuni käesoleva ajani. Esimest järku iseloomustab vahest teatav juhuslikkus ja ka lünklikkus, nagu tolleaegsed vähemad rahvuskultuurilised võimalused ja ressursid seda paratamatult tingisid. Maa-

ilmusõja lõpul ja Vabadussõja algul, nimelt a. 1918/19, kus ainelised võimalused olid eriti kitsad, ilmus mainitud kahe aasta kohta üks ühine aastakäik. Oma praeguse soliidse ja kindlakujulise ilme omandas ajakiri 1920-ndast aastast alates, millest võikski dateerida ta teist järku. Selle teise järgu ajal, nimelt 1924-ndast aastast alates saab „Eesti Kirjandus“ tähtsa ja väärtusliku lisa, kõigi järjest ilmuvate trükitoodete üldnimestiku, mis moodustab tarvilise käsiraamatu kõigile, kes tahavad jälgida eesti raamatute ja ajakirjanduse juurdeilmumist kõigil aladel. See lisa annab „Eesti Kirjandusele“ otse tsentraalse organi tähtsuse eesti kirjanduse alal ja on hästi kooskõlas ta nimega.

Kuigi sisult ja esitusviisilt soliidne ning tõsine ja paljudes kirjutustes teaduslik, ei ole „Eesti Kirjandus“ siiski määratud puht-eriteadlaste lugejaskonnale, vaid ta on huviga loetav kirjanduslike huvidega üldpublikule ja seega soovitav igale haritlasele, eriti igale õpetajale, kes tahab jälgida eesti kirjanduse, kirjandusloo ja sellele lähedaste teaduste arenemist. Ajakirjale „Looming“, mis avaldab kirjanike töid ja peab silmas rohkem esteetilisi küsimusi ja ka väliskirjanduse nähtusi, on „Eesti Kirjandus“ tarviliseks täienduseks oma rohkem akadeemilise ja teadusliku laadiga. Neil eeldustel tohiks „Eesti Kirjandusel“ ees oila mõjurikas tegevus meie kirjanduse uurimise ja kirjandusliku kultuuri levitamise alal.

## Tallinna Linna Pedagoogiline Muuseum 15-aastane.

*A. Janson.*

18. jaanuaril täitus 15 aastat sellest päevast, kui Tallinna Linnavolikogu 1922. a. otsustas asutada pedagoogilise muuseumi ja kinnitas juhatuskirja. Esialgelt Haridusministeerium kavatses ise ellu kutsuda üleriikliku pedagoogilise muuseumi, kuid samal ajal see mõte tekkis ka Tallinna õpetajaskonnal. Haridusministeerium loobus seepärast omast kavatsusest ja muuseum tekkis linna asutusena, millele Haridusministeerium määras toetuse.

Viieteistkümne aasta jooksul väikesest asutusest, mis mahtus kahte tuppä, arenes muuseum nii suureks, et praegune kahekordne maja ühes keldri ja mansardkorraga kipub kitsaks jääma. Asutusest, mis esialgselt oli ette nähtud õppevahendite statsionaarse muuseumina, kus asutused ja isikud võiksid tutvuneda olemasolevate õppevahenditega, muutus muuseum asutuseks, kust Tallinna koolid ja hariduslikud organisatsioonid võivad laenata neile õppetöö juures tarvisminevaid riistu ja muid õppevahendeid.

Silmas pidades, et muuseum on linna asutus, omab see ka kohaliku ilme, rahuldades eeskätt kohalikke tarvidusi õppetöö alal. Muretseda koolidele eraldi tarvilikke õppevahendeid, on liiga kulukas; peale selle, mõnd neist tarvitatakse ainult kord aastas. Muuseum muretseb aga õppevahendeid palju rikkalikumal ja mitmekesisemal kujul, tulles vastu õppetööle palju laiemas ulatuses, kui seda võiksid teha üksikud koolid. Praegu on koolidel võimalus muuseumi kaudu õpilastele näidata peaaegu kõike, millest räägitakse õpperaamatus. Kuivõrd muuseum rahuldab õppetöö tarvidusi, võib näha sellest, et on asutatud linna poolt antud krundil „varustusaed“, kus kasvatatakse taimi säärasel määral, et igal õpilasel on võimalus oma käes hoida botaanika tunnis läbivõetavat taimet. Muuseumis on kümnekond akvaariumi koduja välismaa kaladega, tuba elavate kodumaa laululindudega. Väike auditorium annab koolidele võimaluse anda tunde juhul, kui koolides puudub vastav ruum ja seade.

Muuseumi tegevust võib näha kõige ilmekamalt sellest, et 1935./36. õppeaastal anti välja 6801 eset, 15 919 diapositiivi, 3919 piltpostkaarti. Peale selle, auditooriumis anti 535 tundi, ja muuseumi külastasid 46 õpilase ekskursiooni.

Lisaks sellele, muuseumis on pedagoogiline ja teaduslik raamatukogu 9932 köitega, käib 31 pedagoogilist ajakirja eesti, saksa, inglise, prantsuse, soome ja vene keeles, nii et Tallinna õpetajaskonnal kui ka teistel kasvatuslikest küsimusist huvitatud isikuil on võimalus kursis olla pedagoogilistest küsimustest.

Sellega üksi aga ei piirdu muuseumi tegevus. Mõni aasta tagasi hakati korraldama praktilisi töid loodusloo alal keskkooli õpilasele, kes sellest eriti on huvitatud. Koolid tihti ei suuda seda teha aja, ruumi, seadete ja raha puudusel. Praegu töötab muuseumis ligi 300 õpilast 17 rühmas botaanika, zooloogia, entomoloogia, inimese anatoomia, keemia, füüsika, astronoomia ja geograafia alal.

On asutatud muuseumi juurde ka õpilaste loodussõprade ühing, millest võtab osa 300 liiget. Ühing korraldab referaate, ekskursioone ja vaidlusõhtuid. Suveti töötab muuseumi juures ekskursioonijaam. See organiseerib suvel Tallinna ümbrusse ja üle Eesti pikemaid ekskursioone, kus õpilased õpivad tundma teaduslikult oma kodumaad, koguvad loodusloo materjali endale, muuseumile kui ka oma koolile.

Lähemal ajal asutatakse muuseumi juurde laste tehniline töötuba, kus õpilastele antakse võimalust iseseisvalt töötada tehnika alal, ehitades mootoreid, auru- ja elektrimasinaid, lennukite mudelid jne.

Muuseumi tegevusest võtavad osa alaliselt 13 isikut: ametnikud, õpetajad ja teenijad. Muuseumi eelarve ulatub kuni 20.000 kroonini, kusjuures Haridusministeeriumi poolt ta saab toetust 600 kr. aastas. Muuseumi varanduse hind ulatub kuni 80.000 kroonini.

29. aprillil 1936. a. kinnitas Linnavalikogu muuseumile uue laiaulatuslikuma juhatuskirja, sest endine enam ei katnud muuseumi tegevust.

Kõigil omavalitsuse asutustel on omapärane iseloom: need tekivad elu nõudel, elu areneb, arenevad ka asutused. See külg on väljendunud ka muuseumi 15-aastase tegevuse vältel.

Sellelt seisukohalt võiks küsida, — missugused väljavaated on muuseumil edaspidises tegevuses? Praegune töö juba näitab kahte suunda.

1. Muuseumi kogud on nii rikkalikud, et neid võiks kasutada mitte ainult koolid ja hariduslikud organisatsioonid, vaid ka laiem publik. Muuseumist võiks areneda avalik populaar-teaduslik rahvamuuseum. Tuleks ainult kogusid täiendada ja süstematiseerida, nii et need moodustaksid teatavates küsimustes ja alades ühe terviku, nagu seda teeb praegu Terwishoiu Muuseumi Tallinna Osakond.

2. Teiseks suunaks võiks olla õpilaste iseseisvale tööle arendamine. Neist tekiks lõpuks „õpilaste kodu“, kus nad võiksid töötada laboratooriumides, töötubades, raamatukogus ja ateljees.

Praegu Venemaal asutatakse mitmesuguseid noorte ja laste kodusid, kus lapsed vabalt töötavad aladel, mis neid eriti huvitavad, õpetajate ja spetsialistide juhatusel ja kaasabil. Kodu valitsemine on täiesti noorte käes, vanemad on ainult nõuandjad. Sarnasel asutusel on suur kasvatuslik tähtsus: see arendab vastutustunnet, iseseisvust oma töös, kasvatab noorte võimeid ja loomulikke kalduvusi ja huvisid, mis tihti koolides ja ka vanemal jäävad silmapaari vahele, ei leia tarvilikku toetamist ja arendamist.

Endist mõistetav, et siis muuseumile on tarvis palju laiemaid ruume, kuid selles asi pole ka lootusetu: linn ehitab lähemas tulevikus uue raekoja; siis vabaneb rida maju, kus praegu asuvad linnavalitsuse osakonnad. Ühe neist majadest võiks üle anda Pedagoogilisele Muuseumile kasutamiseks ja sellega oleks lahendatud ka ruumide küsimus.



# Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated.

*Karl Allik.*

Iga riigi majanduselu on tihedas seoses maa üldgeograafiliste oludega. Inimmõistus suudab võita paljusid looduslikke takistusi, aga on tingimusi, millele peab alistuma paratamatult.

Üheks seesuguseks tingimuseks on maa geograafiline asend. Eesti asub paraskliima-vöötme põhjapoolses osas, — juba sellest võime eeldada, et meil ei saa näiteks olla juttugi riisi-, viinamarja- või apelsinikasvatamisest.

Teiseks tähtsaks teguriks on maa liigestus. Eesti asub Läänemere idarannikul, tema 4000-kilomeetrilisest piirist on 3400 kilomeetrit merepiiri. Ajaloost teame, et Läänemeri on olnud tähtsaks maailmakaubanduse teeks. Arvestades Eesti sügavaid ja varjatud sadamaid, kas ei mõjutanud see ka Eesti majanduselu? Vertikaalsest liigestusest on tingitud kogu maa majanduslik ilm. Mägisel maal ei saa näiteks areneda põllundus, seevastu on seal väljavaateid laialdaseks karjakasvatuseks ja mäetööstuseks.

Töönduslikult tähtis tegur on maa geoloogiline alus — maapõuevarade rikkus või puudus. Väga tähtis on veel ka kliima. Eesti moodustab üleminekuala Lääne-Euroopa merelisest kliimast Ida-Euroopa mandrilisele kliimale. Lõppeks tuleb arvestada ka veel rahva tihedust ja ajaloolis-kultuurilisi olusid.

Vaadeldes kõiki eelesitatud tingimusi Eestis, näeme, et meie majanduse tähtsaimaks alaks peab olema põllundus. Peamiselt sellele on ka suunatud meie majanduselu arendamine. Meie maapind on lausik, ning kuuludes sealjuures absoluutse kõrguse poolest madalmiku alasse, on loodud eeldused põllunduse ja karjakasvatamise arendamiseks. Meie kliimas kasvab enamik tähtsaimaid kõrsvilju; meie pinnas on küll võrdlemisi kehv, aga hoolsa harimisega annab maa küllaldast saaki. Produktiivsuse tõstmiseks on tarvis laiendada külvipinda, sest õige suur protsent Eesti pindalast seisab kasutamata soode ja rabade all. Meie rahva tihedus on Lääne-Euroopaga võrreldes veel õige madal.

Nendest faktidest võime järeldada, et Eestil on põllunduse produktiivsuse tõstmiseks küllaldaselt väljavaateid. Meil viidi läbi maareform, mis taastas maa selle pärisrahvale. Maad jätkub nüüd kõigile eestlasile, ja meie maa tasub ka kogu töö ja vaeva.

Esmajärguliseks ülesandeks olgu meile rahva-arvu tõstmine, — siis ei saa meie läänevaenlane enam näidata näpuga ja ütelda: „Teie ei suuda kasutada oma maad, me peame teile näitama, kuidas seda tehakse!“ Teiseks peame tõstma kasutatava pinna tootlikkust, aga me ei tohi unustada, et ka väetamise resultaated on piirid. Viljasaagi tõstmiseks tuleb asuda eeskätt maaparandusele. Nii loome aluse kasvava rahvaarvu puhul rahva elatuseks.

Siiski ei tule unustada, et põllumajanduse suund on praegu karjandusele. Vilja väljaveomaana ei suuda meie võistelda puhtpõllutuluslike riiega. Põllunduse sihiks



*Karl Allik.*

olgu maa tarvituse katmine. Seevastu me karjasaadused on küllaltki võistlusvõimelised ja leiavad ka turgu. Me peame vaid ligemal ajal püüdma vabaneda ekspordi hooajalisest iseloomust. Kalandusel ja ajandusel on võrdlemisi suur osatähtsus majanduselu kujunemises. Kui suudaksime rohkem toota, leiaksime ka rohkem tarvitajaid.

Asudes vaatlema Eesti töonduse väljavaateid, peame pidama meele kolme tegurit, mis määravad töondusliku arengu. Esiteks peame teadma, milliseid toormaterjale ja jõuallikaid pakub meie maa, teiseks — kas meil leidub küllaldaselt tööjõudu, ja kolmandaks — ons meil töonduse arenguks vajalikku kapitali. Me teame, et Eestis puuduvad suurtöonduseks tarviliikud materjalid, raud ja kivisüsi. (Leiduv mangaanraud ei ole võistlusvõimeline.) Seega ei saa Eestit kujutada raske- rauatöonduse maana. Jõutagavarasid leidub meil siiski rohkesti. Kivisüüt asendab meil põlevkivi, samuti võib asetada suuri lootusi meie turbatööstusele. Ka meie veejõud pole veel kasutatud maksimaalselt.

Tööjõudu Eestis leidub, eriti kui arvestada loodetavat rahvaarvu juurdekasvu. Ettevõtjate rahvuslikuks kohuseks on võimaldada tööd eeskätt eestlasile ja lasterikaste perekondade toitaiale. Lubamatu on mõtlemisviis, nagu meil näiteks kavatseti tuua vastavate eriteadmistega tööliste puudusel töölisi Poolast. Me ise peame endi üld- ja kutsehariduse viima vastavale kõrgusele. Nii loome aluse töonduse arenemiseks, sest vajalikke kapitale leidub, kui vaid suunata tähelepanu õigele objektile.

Eesti kui peamiselt põllutalundusliku maa töonduses võime juba teoreetiliseltki oletada, et töötatakse ümber esmajoones põllunduslikke produkte. Nii on see ka tegelikult. Meie või-, juustu-, liha- ja kalakonservide-, ekstraktide- ja jookidevabrikud moodustavad arvult suurima osa eesti tööstusist; neil aineil on ka suurim osatähtsus eesti ekspordis.

Siiski ei tohi unustada, et meil, looduslikke varasid ja veetee lähedust arvestades, ei puudu alus puhtvabriku-tööstuse tõusuks. Meie põlevkivi on õlisaldavuselt õige väärtuslik, ja arvestades lademe rikkalikust, võib eeldada peatselt suurejoonelisemat eksploateerimist. Põlevkivi on hinnatav kätteainena, aga veel suuremat tähtsust omavad temast destilleeritud õlid. Kui leitakse ka põlevkivituhale sobiv otstarve, võime vaadelda seda loodusvara eesti kullana, sest naftatagavarad on maailmas lõppemas.

Turvas on tähtsaim teiste jõuallikatega võrreldes. Jõukomitee hindas turba tähtsust jõutagavarade hulgas 41%-le. See näitab, kui palju on võimalusi selles majandusharus areneda. Ellamaa elektrijõujaam suudab näiteks varustada maad 150-kilomeetrilises raadiuses elektrienergiaga.

Loodusvarade ümbertöötamisel tuleb pöörduda tähelepanu viimisteldud tootmisviisile. Meie ekspordime näiteks Inglismaale saelaudu, milledest seal tehakse kaste. Miks ei tee meie ise kaste ega ekspordi neid siis Inglismaale? Poolvalmiskaupade asemel tuleb hakata tootma valmiskaupa.

Kuna on loota töonduse arenemist, muutub ka Eesti kaubandus tulevikus intensiivsemaks. Meil on head sadamad, mereteel saame olla vahetus ühenduses kõigi suurriigega. See on tähtis paremus, — tarvitseb vaid võrrelda näiteks põlevkiviproduktide ekspordi raudteel läbi kolme-nelja riigi ja otseselt mere kaudu.

Meie majanduselu pidi iseseisvumisel täiesti ümber orienteeruma. Paljud suurtööstuslikud ettevõtted, mis varustasid Venemaad, pidid likvideeruma uute turgude puudusel. Meie majanduselu on nüüd elanud üle selle üleminekuajastu ja on tõusnud uuesti. Meie majanduselu suund on eluline ja terve. Meie oleme uuesti kontaktis Lääne-Euroopaga, kuhu meie ka kultuuriliselt kuulume. See loob õige aluse majanduslikuks tegevuseks.

Et Eesti kujuneks nii majanduslikult kui ka riiklikult tugevamaks kui ei kunagi varem, tahame meie, noored, pühendada kogu oma noorusjõu, energia ja teadmised kodumaa kasuks.

Belpool toodud kirjandi autor Tallinna Linna Poeglaste Gümnaasiumi humanitaarharu V kl. õpilane Karl Allik sündis 9. novembril 1918. a. Tallinnas käsitöölise pojana. Kasvas üles võrdlemisi kitsais oludes. Õppis Tallinna XVIII algkoolis, mille lõpe-

tamise järele astus Tallinna Linna Poeglaste Gümnaasiumi. Vanemais klassides tegutsenud agaralt õpilasorganisatsioonides. Paljude ringide asutajaid liikmeid. Mõõdunud aastal oli kooli kirjandusringi esimees, käesoleval aastal muusika-, näite- ja laskuriringi juhatuses ja õpilasajakirja „Realisti“ peatoimetaja. Väljaspool kooli töötanud kaasa mitmes noorsoo-organisatsioonis (ÜENU, TKLÜ, Noorsoo Karskusliit, N. Punane Rist jm.). Varem omandanud kaks kirjanduslikku auhinda E. N. Karskusliidu kirjandivõistlusil tööde eest: „Päike kutsub“, „Tema ja nemad“ (vt. lk. 127).

Gümnaasiumi lõpetamise järele kavatseb astuda, kui ainelised olud võimaldavad, Tartu Ülikooli õppima eesti keelt ja kirjandust.

## Inglise keele sõnavara uurimise alalt.

*P. Vaarask.*

Võõrkeele õpetamisel ja õpperaamatute koostamisel on sõnavara valikul oluline tähtsus. Sõnavara uurimise alal on viimasel ajal tehtud suuri edusamme nii inglise, prantsuse kui saksa keele edukama õpetamise hüvides.

On püütud teha kindlat vahet ühissõnavara ja erisõnavara vahel. Ühissõnavara läbib kõik erialad, kuna erisõnavara on omane vaid üksikule erialadele. Erisõnavara tähtsus koolis sõltub ühe või teise aineala rõhutamisest õppekavas.

Olen juba varem tutvustanud „Eesti kooli“ lugejaid Thorndike'i ja M. West'i töoga inglise sõnavara uurimise ja otstarbeka rakendamise alal õppetöös (vt. „E. Kool“ 10 — 1935).

Viimasel ajal on seda uurimistööd edukalt edasi arendatud. Eriti silmapaistvat tööd sel alal on teinud neli õpetlast: Thorndike, M. West, Faucett ja Palmer. 1932. a. ilmus inglase L. Faucett'i ja jaapanlase Maki koostöö tulemusena „A Study of English Word-Values“.

See raamat moodustab Thorndike'i ja Horn'i sõnavara uurimuste sünteesi 3500 sõna ulatuses, milline arv on jaotatud 4 kategooriasse, mis sisaldavad vastavalt vältimatuid, olulisi, kasulikke ja erilisi sõnu inglise keele õpetamiseks koolis.

Seni töötasid eespool mainitud neli õpetlast enamvähem isoleeritult, igäiks ise maailmajaos. Kuna nende uurimused andsid märgatavalt ühtuvaid tulemusi, otsustas Carnegie Corporation Ameerikas nende õpetlaste tööd koordineerida. Selleks kutsuti kokku erikonverents New Yorgis 15. okt. 1934.

Konverents moodustas komisjoni, kuhu valiti Faucett, Palmer, West ja Thorndike, kes seekord juba ühiselt pidid valmistama aruande sõnavara valiku kohta.

Komisjon töötas innukalt ja aruanne esitati juba 15. juunil 1935. a. konverentsi üldkoosolekule heakskiitmiseks.

Konverentsi töö viljana anti välja esialgne põhisõnavara, mis otsustati laiali saata üle kogu maailma seisukoha avaldamiseks ja täienduste tegemiseks (Interim Report on Vocabulary Selection, pp 505,6/—, B. King & Son, London).

Selle põhisõnavara katseaeg kestab, kuni on selgunud selle sõnavara põhjal koostatud õpikute paremused ja puudused. See sõnavara ei ole rajatud inglise keele lihtsustamise printsiibile sõnade arvu redutseerimise teel, nagu seda taotleb Ogden'i eneseküllane Basic English.

Selle sõnavaraga taotellakse vaid keeleõpetuse rajamist ökonoomsuse printsiibile ja süsteemikindlamale alusele. Sõnade hulka on siin alati võimalik plaanikindlalt suurendada õppetöö vajaduste kohaselt.

Ühissõnavara sisaldab ligikaudu 2000 sõna, mis on alussõnavaraks keskkooli astmel. Sellele lisanduvad elu- ja ainealade järgi klassifitseeritud üldnimestiku osas need sõnad, millest ülekanDED põhissõnavarasse tehakse rahvusvahelise hääletuse tulemuste kokkuvõtte lõpul. Põhissõnavarasse arvatud sõnad on antud eritähenduslike varjunditega ja keeleliste iseärasustega, millel on eriline tähtsus tegelikus õppetöös.

Sõnavara lisana esineb veel rida ainealalisi küsimusi, millele vastuse peab andma edaspidine uurimine. Siia kuulub nt. inglise kõnekeele sõnavara ulatus täiskasvanuil, kes selle keele on õppinud võõrkeelena, keelevigade ja eriliste keeleraskuste uurimine erirahvustest õpilaste emakeele seisukohalt jne.

Jääb veel soovida, et sõnavara uurimisel ära kasutataks ka kõnelemissõnavara frekvents, sest senini on need uurimused rajatud kahjuks ikka ainult kirjutatud tekstile.

Olulise alussõnavara koostamine on tähtis ka eksamite huvides, et vältida asjatut õpilaste koormamist keeleliste haruldustega.

Tahtmatult võib teha õpilastele ülekohut, kui neilt nõutakse üleriigilistel eksamitel sõnavara, mida pole esinenud nende õpikutes.

Frekventssõnastikkude autorid loodavad, et nende töö aitab lähendada aega, mil kasvatus- ja õppetöö ülevalve asutused määravad ametlikult kindlaks statistiliselt läbitöötatud ühissõnavara miinimumi koolidele õpetamiseks ja eksamineerijaile kriteeriumiks.

Üldfrekventsiga alussõnavara moodustab keele luustiku, sisaldades 75% õpilasele vajalikke sõnu, olgu ta erialaline lektüür milline tahes.

Eriainelise sõnavara valik jäägu vabaks igale koolile. See võimaldab valida õppeharule vastavat lektüüri.

Niisugune sõnavara küsimuse lahendusviis võimaldaks võtta kõigisse kavatsitavaisse õpikuisse vajaliku miinimumi ühissõnavara, soodustades seega eksaminõuete normeerimist ja töötulemuste ühtlast ning õiglast hindamist.

## ARVUSTUSI

### Elav Teadus 1936.

Nr. 49. H. Helm: Lühike eesti ajakirjanduse ajalugu. — Nr. 50. Tammer, Janusson jt.: Eesti kroonika 1935. — Nr. 51. J. Roos: Lühike eesti raamatu ajalugu. — Nr. 52. A. Maurois: Inglased, nende iseloom ja Inglismaa. — Nr. 53. A. Klumberg-Kolmpere: Sport ja kehaline kasvatus. — Nr. 54. E. Laaman: Eesti ühiskond. — Nr. 55. T. Kadak: Eesti rahvakunst. — Nr. 56. W. Durant: Lood filosoofia ajaloost I. — Nr. 57. A. Kipper: Maailmaruum ja tähed. — Nr. 58. V. Grüntal-Poska: Naine ja naisliikumine. — Nr. 59. J. Vilms: Korporatiivne ühiskond. — Nr. 60. G. Bienstock: Euroopa ja maailmapoliitika.

Eesti Kirjanduse Selts, Tartu, 1936. Hind à 1 kr.

Meie raamaturiiulile on möödunud aasta toonud veel kaksteistkümme Elava Teaduse numbrit. Nüüd on siis kokku juba kuuskümme raamatut, kõik ühesuuruses, väikeses ja nägus kaustas. Sirvime ja lehitseme neid üksikult ja jagame seda muljet, mis nende lugemisel saadud.

Lühike eesti ajakirjanduse ajalugu. Töö on redigeerinud ja järele sõnaga varustanud E. Bibliograafilise Asutise juhataja O. Urgart. Meil on aastate jooksul ilmunud juba üle kümnekonna kirjandusloo, milledes on siin-säl viidatud mõne reaga ajakirjanduse

arengule, samuti on seda tehtud ka paljudes ajaloo õpperaamatuis, kuid iseseisev ajakirjanduse ajalugu puudus meil. Tõsi küll, meil on ju varem mõningais koguteostes P. Põllu, A. Jürgens- teini jt. poolt kirjutisi selle kohta avaldatud, kuid kõik need on üldsusele vähe kättesaadavad ega anna terviklikku pilti.

Autor algab oma vaatlust esimese eesti lehekese „Lühikese õppetusega...“ (1766) ja jälgib kõigi meie varasema aja ajalehtede saatust kuni pideva ajakirjanduse rajamiseni J.V. Jann- seni poolt. Järgneb Jakobsoni ajakirjandusliku tegevuse lähem tutvustamine ja hilisema, täna- päevase ajakirjanduse konspektiivsem loetelu. Kahjuks puuduvad ülevaates kõik eestikeelsed ajalehed ja ajakirjad, mis on ilmunud väljaspool praegust Eesti territooriumi.

O. Urgarti, kui meie tuntuima bibliograafi redigeerimine peaks tagama raamatule selle faktilise andmestiku täpsuse ja asjatundlikkuse, ehkki tema poolt kirjutatud järelsõnas mõningategi mõtete puhul võiks kahelda ja vaielda. Samuti on järelsõnas tarvitatud kohari liiga vul- gaarseid või banaalseid väljendeid, mis ei sobiks nagu hästi populaarteaduslikku töösse (nt. „truu- alamlikuks valitsuse hääletoruks.“ lk. 111).

Raamatus esineb ka mõningaid puudusi ja eksimusi, mis vajavad märkimist. Teoses on esitatud rikkalikult tsitaate, kuid 99% nende allikaist (ajalehe nr. ja a.) on jäetud märkimata. On tähendatud, et „Teataja“ toimetuses oli keeleteadlane J. V. Veski (lk.73) ja „Postimehe“ juu- res töötas sajandi alul kasvatusteadlane P. Põld (lk. 101) — neid mõlemaid võime nimetada vas- tavate alade teadlasteks omariikluse ajal, aga mitte tollal. Lk.97 on märgitud, et „Üliõpilasleht“ asutati a. 1920, kuid sama ajakiri märgib praegu oma XX aastakäiku.

Lühike eesti raamatu ajalugu. Alapealkiri: selle väline, sisuline ja keeleline areng 400 aasta jooksul. Eesti raamatu ajalugu on vanem kui ta naabrite oma, sest esimene soomekeelne raamat ilmus 1542. a., leedukeelne 1547. a. ja läti keelne 1585. a. Mõõ- dunud raamatu aastal oligi siis põhjust teha tagasisivaateid meie raamatu arengule ja nii ilmus ka peale mainitud populaarteadusliku, ülevaatliku töö vastavaid uurimusi ja töid ka teistelt (R. An- tikult, F. Puksoolt, H. Weissilt ja P. Johansenilt).

Roosi töö on kirjutatud bibliofiilile omase soojuse, huvi ja asjalikkusega. Töö kitsas- tesse raamidesse on kokku surutud kogu eesti raamatu arengulugu ja selles vaadeldakse ilu- kirjandust, populaarteaduslikku, koolikirjandust jne. Töö arusaadavust tõstavad rikkalikud teksti ja stiilinäited ning rida pilte raamatute illustatsioonidest.

Kokkuvõtlikult öeldud on selles töös antud asjalik ülevaade meie 400-aastasest raama- tukultuuri arengust ja saavutustest ning sellega on täidetud raamatuturul lünk, mille järele meil oli juba ammu vajadus.

Kohati tunduvad aga mõned seisukohad liiga subjektiivsetena, milledele-ei saa alla kir- jutada, nagu näit. piibli ja vaimuliku kirjanduse ülehindamine (lk. 28 jj.). Toodud raamatute pealkirjades on väikesi eksimusi, näit. lk. 77 „Võitluse päevil“ pro „Võitluse päivil“, ja samal lk. raamatu „Punased aastad Eestis“ autorina märgitud M. Martna, sama raamatu kaanel seisab aga pseudonüüm M. Jürisson. Suuremaks eksimuseks on lk. 66 väide, et M. J. Eiseni poolt 1881. a. toimetatud „Eesti luuletused“ on esimene eesti antoloogia. Kuhu on jäänud tuntud bibliofiili J. H. Rosenplänter'i poolt toimetatud „Lillikesed“ (1814) ja B. Gildemann'i toi- metatud „Lillekessed“ (1852)!

Need kaks raamatut on vist peamiselt raamatu aasta pärandus, ilma selleta oleksime pidanud neid vist veel ootama.

Eesti rahvakunst. Selles numbris esitatakse peajooni Vana-Eesti kunst- käsitööst ja ta moodustab nagu pideva jätku eelmisel aastal ilmunud G. Ränga „Vana-Eesti rahvakultuurile“ (E. T. nr. 41). E. R. Muuseumi arvukaise ruumidesse on koondatud sajan- dite jooksul sündinud eesti rahva looming. Selles „suures varaaidas“ leiduvaist väärtustest, vara- dest, loomingust ja selle omapärast annab T. Kadaka käesolev töö süstemaatilise, aga küllaltki populaarteaduslikus ja arusaadavas käsitluses hää ülevaate. Lähemat käsitlust leiavad rahva- pärane puutöökunst, õlg-, luu-, kivi-, savi-, klaas-, nahk-, metall- ja tekstiiltööd. Teksti aitab selgitada rikkalik pildimaterjal (50). Töö on redigeerinud dir. F. Linnus.

Lõpuks on antud kokkuvõtte rahvakunsti omapärast, stiilist ja rakendusvõimalustest. Autor soovib muuseas elustada vana rahvakunsti ja väidab: „Täiesti võimatu on püüda elustada kõike mineviku rahvakunsti, nii nagu ta on olnud, sest ka selles on leidunud palju võõrast ja mõndagi asjatut, ebailusat ja barbaarsetki. Asjatundlikud pead ja käed peavad siin tegema hoolika valiku, mida püüda edasi anda, mida mitte.“

Lood filosoofia ajaloost I. Käesolev prof. W. Duranti väga populaarsest tööst (Story of Philosophy) ilmunud esimene osa mahutab endasse Vana-Kreeka, milles on antud ülevaated Sokratesest, Platonist ja Aristotelesest. Teose on tõlkinud mag. L. Anvelt ja redigeerinud dr. A. Koort.

Lugedes seda, teost võime veenduda, et ka filosoofilisi küsimusi ja probleeme võib väga arusaadavalt, lodusalt ja huvitavalt esitada, nii et neid võib lugeda ilma erilise pingutuseta. Allakirjutanul pole käepärast algupärandit ja ta ei saa otsustada, palju on tõlkes tehtud lühendusi või väljajätteid, kuid lugedes tundub, et näit. eriti Platoni puhul oleks vajalik tööde loetelu (Aristotelesel puhul on seda tehtud). Huvitavad on kahtlemata Platoni poliitiliste, õigus-filosoofiliste probleemide arutelu ja lahendused, neid küsimusi on käsitletud ka raamatus, kuid me ei saa sellest selget süstemaatilist pilti.

Töö võib aga leida kahtlemata rohkesti lugejaid, kuna ta on huvitav ja kergesti arusaadav ja vastavat kirjandust pole meil varem ilmunud.

Inglased, nende iseloom ja Inglismaa. Raamatu tõlkija ja järelsõna kirjutaja A. Aspeli nimi on E. T. lugejale juba varemalt tuttav (vt. E.T. nr. 23 ja 40). A. Maurois, tuntud kirjaniku ja biograafina ning hää Inglise olude tundjana, annab meile võrratu hää, selge ja huvitava pildi inglasedest ja nende iseloomust. Inglased oma vanade traditsioonidega ja omapäraste kommetega tunduvad noorele demokraatlikule rahvale vahest küll naiivkoomilistena, kuid kõik see on huvitav lugeda.

Maurois' raamat kuulub kõige huvitavamate hulka, mis meil eesti keeles ühegi maa või rahva kohta on ilmunud. Üksikute peatükkide lugemine koolitunnis Inglismaa käsitluse juures pakub õpilastele kindlasti rohkesti huvi.

Raamatu arusaadavust lugejale oleks tõstnud asjaolu, kui tõlkija oma lühikese ajaloolise ülevaate oleks asetanud algusesse, mitte aga lõppu, nagu see on nüüd.

Maailmaruum ja tähed — sissejuhatas astronoomiasse. Astronoomia kuulub nende teadusalade hulka, kus viimasel ajal on tehtud suuri avastusi ja leiutusi, ja ta areneb päev-päevalt. Kindlasti iga haritlase keskkoolis kosmograafia tunnis õpitud teadmised on vananenud ja need vajavad täiendamist, milleks sobib väga hästi käesolev raamat. Astronoomiat peetakse tavaliselt väga raskeks, kaugeks ja võõraks teaduseks, kuid lugedes käesolevat teost, võime veenduda, et sellest võib kirjutada väga huvitavalt, selgesti ja arusaadavalt. Kuna raamatu autor on Tartu ülikooli tähetorni vanem assistent ja teost on omakorda kontrollinud prof. T. Rootsmäe, siis see peab raamatule tagama täie ustavuse ja teadusliku täpsuse.

Sport ja kehaline kasvatus. Alapealkiri: Mida peab igaüks teadma selle tähtsusest, erialadest ja ajaloost. — Sport, see on tänapäeva masside suuremaid huvialasid ja sellest kõneldakse nii palju, et sageli muutub see päris tüütavaks, nagu see oli mõeldud olümpiaadi puhul.

Spordiliikumise ajaloost, selle mõttest, reeglitest ja rekorditest teavad aga spordi liikumisele kõrvalseisjad võrdlemisi vähe. Nii ongi käesolev raamat kirjutatud mitte niivõrd sportlastele kui tavalistele inimestele, kes võivad sellest leida kõik vajalikud algteadmised spordi ja kehalise kasvatuses üle, sest põgusajooneline ülevaade on antud kogu kerge- ja raskejõustiku aladest. See raamat täidab kindlasti oma ülesannet.

Naine ja naisliikumine. Raamat sisaldab peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust. Naisliikumine on muutunud viimaseil aastail küsimuseks, mille üle palju kõneldakse ja vaieldakse, sellepärast on sellise selgitava ja ülevaatliku töö ilmumine õigustatud.

Naisliikumise üle võib ju väelda, kuid allakirjutanu ei taha laskuda siin kohal selle küsimuse üle autoriga poleemikasse, kuid ei saa märkimata jätta neid mõningaid puudusi ja eksimusi, mis esinevad töö ajaloolises osas.

Näit. lk. 14 esitatakse Aristotelese vaade naise õigusliku seisukorra kohta, aga nii segaselt ja ebamääraselt, et ei suuda aru saada, mida seal õigupoolest on tahetud ütelda. Samal lk. ei ole ka mitte täpselt antud edasi Platoni mõtteid.

Autoril ei ole olnud selget ettekujutust ka rooma abielust. Lk. 20. kõneldakse, et Roomas „abiellumine ja lahutus oli harilik asi“, siis ei saa me Roomas lahutust ega abiellumist tänapäeva mõttes, vaid rooma abielu ei olnud üldse vormiline toiming. Samas öeldakse, et konkubinaat on vormivaba abielu, see on täiesti ebaõige definitsioon.

Lk. 24. asetatakse Martin Luther keskaega?!

Lk. 27. nimetatakse Cesare Lombroso't kriminalistiks pro kriminaloog ja arstiteadlane.

Lk. 32 nimetatakse ka suurte naisvalitsejate seas Rootsi kuninganna Kristiinat, viimasele omistada erilisi teeneid näitab, et tast peale nime midagi ei teata, sest K. astus troonile 6. a. ja ta eest valitses alul hooldusvalitsus ja ta lahkus troonilt 28. aasta vanaduses.

Nähtavasti on autoril käepäras olnud rohkem andmeid välismaa kohta; kuna meil naisliikumise ajalugu on alles uurimata, siis on Eesti kohta roodud andmed lünklikud ja ebatäpsed. Lk. 49 öeldakse: „Meil Eestis on haridusolud algkooli osas enne iseseisvust olnud ühesugused nii poistel kui tütarlastel“, selles on öeldud liiga palju ja pole võetud vaevaks uurida, millal näit. möödunud sajandil tütarlapsed asusid poiste kõrvale algkoolis õppima. Pikemalt on käsiteldud naiste võitlusi välismaal, eriti Prantsuse revolutsiooni ajal, kuid sellevastu naiste osa Eestis 1905. a. revolutsioonis on puudutatud vaid viie reaga.

Väljaarvatud mõningad ebatäpsused ja puudused on see raamat, mis väärib lugemist. K. a. on E. T.-es antud ülevaade kahest eriilmelisest liikumisest, jääks soovida, et tulevikus järgneksid neile ülevaated vabaharidus- ja karskustööst jt. liikumistest, mis laiemaid hulki võiksid huvitada.

Eesti Kroonika 1935. See E. T. number on paisunud suuremaks, kui seda on tavalised numbrid, sest 1935. a. oli nii Eesti kui ka kogu maailma ajaloos rikas erilistest sündmustest. Kroonikas leiavad ülevaatlikku käsitlust kõik elu-alad kuue eri autori poolt. H. Tammer vaatleb välis- ja sisepoliitilist elu, J. Janusson Eesti majanduselu, H. Reiman sotsiaalolusid, A. Palm vaimset- ja kehakultuuri, A. Elango kooli ja rahvaharidust ning R. Paris kunstielu. Lõpuks on kümneleheküljeline 1935. a. tähtsamate Eesti ja välismaa sündmuste loetelu.

Eesti kroonikas esitatakse meile rikkaliku faktilist materjali „möödunud aastast“ ja sealt on kerge ülevaadet saada iga eluala kohta ka sellel, kes neist küsimustest kaugemal seisab. Kroonikal on väärtus omaette praegu, ehkki alati ei saa leppida mõningate autorite seisukohtadega, kuid kroonikate väärtus suureneb veel aastatega.

Käesoleva numbri korrektuuri ei ole vist tehtud mitte täie hoolsusega, sest muidu ei saaks seletada selliseid eksimusi nagu lk. 23 ja 126: O. Oidermaa pro H. Oidermaa ja lk. 124: J. Manninen pro I. Manninen.

Eesti ühiskond, selle koostis, areng ja iseloom. E. Laamani populaarteaduslikud teosed on meil juba varem E. T.-es tuttavad, sest käesolev töö on juba kolmas selles seerias. Laamanile on omane elav pildirikas keel ja väljendusviis ning rohke tabavate võrdluste ja tsitaatide tarvitamine, mis teevad ta kirjutised alati hästi loetavaks ja arusaadavaks ka kõige lihtsamale lugejale.

Käesolev raamat jaguneb kahte ossa, esiteks „üldpilt arvudes“ ja teiseks „arengu suunad“. Üks kolmandik teosest on pühendatud esimesele osale, ülejäänud aga teisele osale. Õigusega on E. T. toimetuse sissejuhatusel puhul joone all märkinud, et selle „numbri probleemistiku raskuse tõttu on arusaadav, et mitmed siin avaldatud seisukohad võivad olla subjektiivsed, mille eest vastutab ainult autor.“ Tõsi, paljud Laamani seisukohad annaksid küll põhjust pikaks poleemikaks.

On esitarud hulk hääd arvulist materjali, kuid oleks tahtnud näha, et seda oleks esitarud veel põhjalikumalt, eriti näit. meie varasemate agraarolude seisukorra üle jne. Üldse on tsiteeritud ühiskondlike voolude arengu vaatlemisel peamiselt välismaisi arengu autoreid, mis viib kogu asja nagu võrresse valgusesse. Nimede kirjutamises esineb mõningaid eksimusi, nagu lk. 44. Lorenzon pro Lorenzonn.

Sellisena, nagu see töö on, võime teda päris huviga lugeda ja ta on rohkesti omapoolseid mõtteid ülestõstev.

**Korporatiivne ühiskond.** Kui kolm aastat tagasi ilmus J. Vilmsi sama küsimust käsitlev raamat („Erakondadega ühiskonna poole“), siis võeti see üldiselt ja mõningate arvustajate poolt teatava muigega vastu. Praegu on aga „Korporatiivne ühiskond“ juba nagu vajalik, möödapääsemata käsiraamat E. T. „sissejuhatus poliitikasse“ sarjas, sest on ju korporatiivne riik üks meie päevaprobleeme.

Vilms vaatleb süstemaatilisel korporatiivse korra ajaloolist arenemist, korporatismi erimaades ja selle vorme. Autor on aine kallal töötanud ja selle edasi andnud täie asjalikkusega ja huviga. Siiski aga sellise küsimuse juures võib sattuda vägagi subjektiivsetele seisukohtadele, nagu autor seda tähendab sissejuhatuses. E. T. toimetuse on pidanud ka omalt poolt vajalikuks lisada: „Siin käsitletud küsimuste suure aktuaalsuse ja huvitavuse pärast avaldame käesoleva töö, kuigi kõiki autori seisukohti ja mõttearendusi ei saa veel pidada tõestatuiks.“

Praegusel poliitilisel hetkel on Vilmsi töö lugemine nagu paratamatult vajalik.

**Euroopa, maailmapoliitika ja sõjahädaohu piirkonnad.** Teose on tõlkinud N. Andresen ja redigeerinud ning täiendanud prof. A. Piip. See E. T. aastakäigu viimne number (ilmus tegelikult küll jaanuari lõpul) käsitleb J. Vilmsi teose kõrval kahtlemata niisama aktuaalseid probleeme ja küsimusi. E. T.-es on sarjas „sissejuhatus poliitikasse“ ilmunud varem kuus teost, käesolev seitsmes raamat moodustab nagu pideva jätku juba varem ilmunud prof. A. Piibu teosele „Praegune maailmapoliitika ja Eesti“.

Raamat on vajalikuks allikaks kõigile neile, kes tahavad saada vähegi ülevaatliku pildi praegusest maailmapoliitikast ja -seisukorrast.

Pannes kõrvale kogu aastakäigu kaksteistkümmend numbrit ja võrreldes neid eelmistega näeme, et käesolevas aastakäigus on nagu kõrvale jäänud reaaltreadused ja praktilisi elualasi käsitlevad küsimused, peärõhk on langetatud humanitaarteadustele ja päevaprobleemidele. Rõõmustavalt tuleb märkida asjaolu, et üha enam on leitud E. T. numbrite autoriteks kodumaisi teadlasi ja vastavate alade eriteadlasi asjatundjaid. Nii oli E. T. 1935 aastakäigus ainult kolm välisautorit, kuid esimeses aastakäigus on proportsioonid otse vastupidised.

Käesoleva aastakäigu paljud numbrid on otse vajalikud õpetajale koolitöös ja nad pakuvad palju lisa seniseile õpperaamatuile. Siin võiks loetella esijoones raamatu ja ajakirjanduse ajalugu, „Maailmaruum ja tähed“, „Eesti rahvakunst“, „Inglased“, „Lood filosoofia ajaloost“ ja vähemal määral ka teised.

Kui meie algkooli õpetajate võrdlemisi madalad palgaolud ja paljude koolide kitsad rahalised olud ei luba hankida kuigi rikkalikult uuemat kirjandust, siis ometi Elava Teaduse aastakäigud peaksid igas koolis leiduma.

*Al. Looring.*

---

**Fr. W. Foerster: Kool ja iseloom. Koolielu kõlbluspedagoogilisi probleeme. Tõlkinud E. Oissar. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus, Tartu, 1937. a. 154 lk. Hind 3 krooni.**

Fr. W. Foersteri „Kool ja iseloom“ on pedagoogilises literatuuris neid vähesed teosed, mis oma levikuga tõendab, et kasvatusküsimustega tegelejad vajavad oma teadmiste täiendamiseks ja vastavasse alasse sissetundmise teritamiseks ka raamatulist abi ja haaravad massiliselt selle järele, kui nad teavad, et see abi pole ainult teoreetiline targutus vaid,



juurdudes geniaalse pedagoogi terava pilguga kogutud elukogemusist ning puhtkasvatajakulist hingelaadist, on rakendatav ka tegelikus elus.

„Kooli ja iseloomu“ levikul on koguni mõne õnnestunud kriminaalromaaniga laad. 1. detsembril 1908. ilmus sellest teosest esimene trükk, neli aastat hiljem, a. 1912., ilmunud väljaanne kannab juba nimetust: „Üheteistkümnes suurendatud väljaanne“.

Pedagoogiliste küsimustega tegelejale võib tunduda, et see teos on jäänud hiljaks. On ju viimase kolmekümne aasta jooksul pedagoogiline mõtlemine väga suurtest tormi- ja tuulepööristest läbi käinud, mis mõndagi vana on juurteni raputanud ja teiselt poolt mõndagi uut kokku keerutanud. Kuid, pika aja järele veel kord nimetatud teost kätte võttes ja lugedes eeskätt veendumine, et kasvatuses tabavalt kirjutamine ja selle ala küsimuste õige mõistmine juurdub suurimal määral intuitsioonist — kuulsaks ning surematuks saab see pedagoog, kel seda intuitsiooni suuremal määral on olnud. Nii on ka Foersteriga: 30 aastat tagasi avaldatud mõtted tunduvad tänapäeval veel päris värsketena. Eriti aga meie olukorras, kus puhtkasvatusküsimuste rõhutamine, just iseloomukasvatuse mõttes, mis on vaadeldava teose tuumaks, on alles viimasel ajal võetud tõsisemalt, hariduspoliitiliselt päevakorrale. Meenutagem meie praeguse Haridusministri sõnu: „... me peame oma koolist, peale selle et ta on õppeasutus, tegema esmajoones kasvatusasutuse. Me teame, et elu nõuab iseloomu, tugevaid iseloomu, leidlikke, sitkeid inimesi... Järelikult peab olema eesmärgiks iseloomult julgete, tahtejulist inimeste kasvatus... Me peame ette valmistama inimesi, kes oskavad tööd algatada ja tööd leida...“ („Eesti Kool“ nr. 9 — 1936. a. lk. 473). Need on mõtted, milliste üksikasjalikku käsitlemist kõige laiemas ulatuses leiame ka „Koolist ja iseloomust“ iseloomukasvatuse sõna all.

„Kooli ja iseloomu“ kasvatuses käsitelu on meie praeguse kasvatuses seisukohalt kindlasti tagurliisem, kuid ühtlasi ka moodsem, sest meie senise kasvatuses vastu on viimasel ajal õige kuuldavaid häali tõstetud. Kui meie kool „peab saama kasvatusasutuseks“, siis pidi ta olema midagi muud. Meie kõrgelt ülistatud „individuaalne meetod“ ning individuaalne kasvatus“, millest viimaste aastate jooksul väga palju on räägitud ja kirjutatud, pole andnud nähtavasti seda, mida rasti loodeti. Foersteri „Kool ja iseloom“ juhibki selles kasvatuses täispöördes meie koolitegelaste tähelepanu eeskätt vast kõige põlevamale — individuaalsuse küsimusele. Siit leiame, et individuaalsuse rõhutamine pole mitte iseenesest vale, vaid et see on ohtlik neile, kes seda ise vajalikult ei tunne, kes kannavad enesega vaid tumedat aimust individualiteedist. Foerster ütleb: „Moodsad pedagoogid vahetavad alatasa individualiteedi ja isiksuse, meelelise ja vaimse mina, välise ja seesmise iseseisvuse. Nad ei näe mitte, et sünnipärane individualiteet on ainult aine, millest alles põhjalik läbitöötamine teeb selle, mis mõjub „isiksusena“: individualiteet on hajuvus, — isiksus on keskustus... Isiksuseks saame otse selle läbi, et astume vastu oma individualiteedi paljale läbielamisele: mida enam individualiteet elab, seda enam peab isiksus kiratsema. Ja mida võimsamalt tegeleb vaimne ise, et organiseerida seesmist kaost ja alistada lugematud seesmised tungid elueesmärkide astendusele, seda enam lööb meis läbi isiksuse-elu. Seega: individualiteet peab surema, kui isiksus peab üles tõusma... Sure ja sünni“ (lk. 78—79) ja teisel: „Sagedasti kõige parem individualiseerimine on indiviidi ignoreerimine“.

Ümberpöörduvalt individuaalsuse rõhutajale, kes kalduvad vabadusprintsipi, rõhutab Foerster autoriteediprintsiipi, mille põhitunnuseks on kehtivus ja alistamine, sõnakuulmine. — „Kuni XVIII sajandini kõneldi inimesele ta kohustusest, sellest peale aga ainult veel ta õigustest ja ta autonoomiast. Otse sõnakuulmine aga on inimese tahte esitanud palju suurema ülesande, kui seda suudab vaade, mis heidab indiviidi täitsa ta enese impulsside kätte. Pidulikust „autonoomiast“ on meil tõesti ainult „auto“, aga mitte „noomia“, s. t. meil on ülespuhutud ise, aga mitte eneseseaduseandlus — ja see pole juhus... Sõnakuulmise kaudu inimene üldse alles õpib loomulikust tahtesuumast kõrgemale tõusma...“ (lk. 81).

Andnud kasvatuses nii tähtsa osa autoriteediprintsiibile, autor selgitab, eriti algajaid õpetajaid silmas pidades, autoriteedi avaldumist ning annab juhiseid, kuidas selleks kujunetakse.

Iseloomukasvatuses langetab Foerster täie rõhu enesevalitsemisele. Viimase kohta ütleb ta oma „Jugendlehre’s“: „Mida lõvile hammustamine, röövlinnule silm, linnule tiib, seda on inimesele enesevalitsemine“. Autor on täies ulatuses omaks võtnud Xenophoni tõekspidamise, et iga teine voores on enesevalitsemiseta kasutu. Nii nagu helleenide juures viimases seisib kogu rahvusvoores, nii ehitab Foerster sellele kogu iseloomukasvatuse. Selles probleemis on „Kooli ja iseloomu“ tsentraalsemaid peatükke „Psühholoogilisi ja pedagoogilisi seisukohti koolidistsipliini uuendamiseks“, kus teose autor väga veenvalt, paljude lisamaterjalide varal, mis tõlkest kahjuks on välja jäänud, seletab Ameerikast pärit olevat „School city“ süsteemi häid külgi. Siin on õpilase sisemine enesevalitsemine kui voores pandud välise omavalitsuse kujundava ja distsiplineeriva mõju alla, mis tervikuna viib õpilasriigi-kodaniku kaudu päris-riigi- ja lõpuks maailma õilsaks kodanikuks.

Kogu „Kool ja iseloom“ on kasvatuses kaugemate sihtide suhtes ühendusse viidud kõiki inimesi ja rahvaid ühendava jumaluse ning maailmakodaniku humaniteedi-ideega. Seda aga võisid autori kaasmaalased kannatada vaid maailmasõjani, mil Foersteri taolised mehed võisid jultustada humaniteedist ning rahvasterahust, samal ajal kui teised salaja teritasid võiduverest nõretavaid relvi uueks sõjaks. Nüüd peab Foerster Saksast pagulasena, maailmakodanikuna eemal elama. Tema võõrsil väljendatud ütluse puhul: „Uues saksa poliitilises mõtlemises vaadeldakse tööd ülerahvuslikus ühiskonnas rahvustunde eitamisena ja rahvusvahelise ühtekuuluvuse ja kohustuse toonitamist autonoomse riigi äraandmisena. Selline üksiku riigi tõstmine kõrgeimaks hüveks ning kõlbla ja poliitilise pürgimuse viimseks sihiks on hirmus eksitus, ka reaalpoliitilisest seisukohast, ja on saanud saksa kokkuvarisemise peapõhjuseks“, (lk. 64). Jääme küsivalt seisatuma: Kes tunnetab kasvatuses kaugemat sihti selgemini, kas saksa rahvas või tema pedagoog?

„Kooli ja iseloomu“ tuleb pedagoogilises literatuuris hinnata kui teost, mis oma elava keelega ning kujukate väljendustega, hõlmates tähtsaimat osa kasvatuslikust tööst, paneb iga õpetaja päris tõsiselt mõtlema mitmesuguste alati-akuutsete küsimuste üle oma erialal. Võib koguni ütelda, et see teos äratav ka teistes isikuis huvi, kuna ta näitab, kui elulised ja tähtsad on kasvatuslikud küsimused, hoolimata tänapäeva kõrgele arenenud teadustest.

Üksikasjusse tungides ning karmi loogikaga esitatud tõdesid vaagides, leiab lugeja teosest nii mõnegi vasturääkivuse, kuid see pole segav, sest kogu raamatust helgib vastu autori ülipuhas kasvataja-isiksus ning kasvatuslik vaim.

Tõlge on sama soravalt loetav kui originaal. Kuna aga vaadeldavat teost tuleb pidada pedagoogilise kirjanduse alal klassikaliseks, olnuks parem ta ilmumine kärbeteta. Lisaks sellele olnuks vajalik märkus, millise trüki järgi tõlgitud ning millal ja kus Foerster eestikeelsele väljaandele saatesõna kirjutas.

Teose on redigeerinud Joh. Käis.

A. Parl.

# MITMESUGUST

## Õpetajate kongresse, päevi ja nõupidamisi.

Möödunud jõuluvaheaeg oli eriti rikas õpetajate kongresside, päevade ja nõupidamiste poolest. Koosolekute sari algas Loo-de-Eesti alg- ja täienduskoolide juhatajate nõupidamisega Tallinnas 28. detsembril 1936. Teine samasugune koosolek peeti Tartus 3. jaanuaril 1937. Sellest võtsid osa Kagu-Eesti koolide juhid. Mõlemad koosolekud olid suurearvulised. Nõupidamistel esinesid ettekannetega Haridusministeeriumi Koolivalitsuse direktor O. J. Kiisel, haridusnõunik M. Raud ja teised ministeeriumi juhtivad tegelased. Nende referaadid on toodud „Eesti Kooli“ eelmises numbris.

28. detsembril toimusid Tallinnas ka Eesti Õpetajate Liidu asemikekogu koosolek ja õpilasringe juhtivate õpetajate päev. Selle järele algas 5. eesti keele õpetajate kongress ja 2. filosoofia õpetajate päev, mis peeti samuti Tallinnas 29. ja 30. detsembril. Uuel aastal toimus Tallinnas 2.—5. jaanuarini kaubanduslike ainete õpetajate nädal, kus kanti ette rida asjakohaseid referaate ja korraldati õppekäike mitmesugustesse ettevõtetesse. 4. ja 5. jaanuaril toimus Tallinnas EKESKO korraldusel matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate 6. kongress ja 4. jaanuaril peeti Tartus üleriigiline usuõpetajate päev, millest osa võttis ligi 300 õpetajat. Päeva korraldas Tartu Linna Pedagoogiline Muuseum Õpetajate Koja toetusel.

Allpool toome kokkutulekute üksikasjalisemaid kirjeldusi.

## Eesti Õpetajate Liidu Asemikekogu koosolek.

peeti esmaspäeval 28. detsembril 1936. a. Tallinnas Raua tänava algkooli ruumes. Esindajaid oli koosolekule tulnud 60 ümber, peale nende Soome õpetajate esindajaid. Viimaseid tervitati elava aplausiga. Asemikekogu koosolekut juhatas koolijuhataja G. Hion Tallinnast.

Liidu tegevuse ja kassa aruanded kandis ette koosolekule Liidu sekretär V. Horm. Kuna kõik aruanded juba varem asemikkudele trükituina olid kätte saadetud ja nende materjalidega ka tutvunud, täiendas V. Horm ainult mõningaid aruande osi. Nagu aruandest nähtub, on Eesti Õpetajate Liidu ümber koondunud üle 3400 õpetaja.

Elavamat tegevust on aruande-aastal avaldanud pedagoogiline ja eesti keele toimikond ning Soome toimikond. Rohkesti tööd on Liidu juhtivatele organitele aruande-aastal andnud Õpetajate Koja loomisega seoses olnud toimingud ja küsimused, samuti koolide võrgukava selgitamine.

Õpetajate edasiharimise alal on korraldatud rida aine-õpetajate päevi ja kongresse. Rahvusvaheliste suhete loomise alal E. Õpetajate Liit on töötanud elavas kontaktis Soome ja Ungari haridustegelastega. Liidul on kavatsus uuendada ja tihendada koostööd meie lõunanaabri Läti õpetajaskonnaga.

Liidu tegevuskavast alanud tegevusaastal oleks tähtsaimana mainida koguteose väljaandmise kavatsust Eesti Õpetajate Liidu 20-aastase tegevuse tähistamiseks. Samuti otsustas asemikekogu, et ajakiri „Kasvatus“, mida Õpetajate Liit juba 18. aastast on välja andnud, ka edaspidi Liidu omaks peab jääma. Õpetajate Koja soovile vastu tulles otsustati „Kasvatuse“ toimetuse tööst osavõtt võimaldada ka kesk- ja kutsekoolide õpetajate esindajatele.

Liidu liikmemaks otsustati alandada 170 sendilt 120 sendile, missugusest summast osa arvatakse pensiooni-kapitali täiendamiseks. Selle järele kinnitati nii aruanded kui ka eelarve üksmeelselt juhatause poolt esitatud kujul.

Liidu juhatus valiti tagasi senises koosseisus. Selle järele kuuluvad juhatusse Enn Murdmaa, I. Rummo, A. Roos, V. Horm, Hilda Ennemuist, J. Unt, A. Kuks, G. Ollik, V. Peet, I. Tamm, V. Altoa, P. Algma, H. Rajamaa, I. Söödor, J. Tork, A. Ruut, K. Neuman, A. Kallion ja P. Raudsepp. Juhatause liikme kandidaatideks valiti T. Algma, E. Raidal ja J. Välbe ning revisjonikomisjoni E. Kuslapuu, I. Kass, V. Uustalu, O. Arviste ja E. Oja.

Liidu esindajate saatmine sihtasutustesse usaldati juhatuse hooleks, toimkondade koosseisud jäid endisteks.

Eesti Õpetajate Liidu juhatuse koosolekul, mis toimus s.a. 10. jaanuaril, valiti ühel häälel Liidu esimeheks eelolevaks tegevusaastaks senine esimees Enn Murdmaa, abideks Jaan Rummo ja Ants Roos, sekretäriks V. Horm, abiks pr. H. Ennemuist ja laekuriks J. Unt, kes moodustavad ühtlasi ka Liidu sekretariaadi. Liidu ajakirja „Kasvatuse“ toimetuse kolleegiumi koosseisu otustati kutsuda üks esindaja iga Õpetajate Koja sektsioonist, kes oleksid ühtlasi oma koolitiibi osakonna toimetajaks. „Kasvatuse“ pea- ja vastutavaks toimetajaks valiti edasi E. Murdmaa, tegeva toimetaja kohale kutsuti J. Käis.

## Eesti keele õpetajate 5. kongress.

Eesti keele õpetajate 5. kongress, mis peeti möödunud aasta 29. ja 30. detsembril Tallinnas, kujunes osavõtjate arvult meie õpetajate suurimaks kongressiks. Kongressist võttis osa 915 eesti keele õpetajat ja veel umbes 50 küllalist, — koolinõunikke ja Haridusministeeriumi juhtivaid tegelasi. Arvuliselt jagunesid registreeritud kongressist osavõtjad õpetajad järgmiselt: ülikooli õppejõude — 3, keskkoolide ja gümnaasiumide õpetajaid — 62, kutsekoolide õpetajaid — 37, alg- ja täienduskoolide õpetajaid — 809 ja lasteaednikke — 4.

Kongressi töökoosolekud peeti Raua tän. algkooli saalis, avakoosolek toimus aga „Estonia“ kontsertsaalis, sest algkooli saali ei mahtunud kõik avakoosolekust osavõtjad.

Kongressist osavõtjaid tervitas Eesti Õpetajate Liidu ja Õpetajate Koja nimel Liidu esimees Enn Murdmaa, kes tähendas, et eesti keele õppekorraldus on meie kooli põhi-küsimusi ja et käesoleva kongressi tulipunktiks on kirjanduse õpetus koolis. Kõneleja avaldas tänu kõigile, kes soodustanud kongressi korraldamist, eriti aga Vabariigi Valitsusele, Haridusministeeriumile, Teedeministeeriumile jt. Soojade sõnadega tervitas esimees E. Murdmaa vennasrahva Soome õpetajaskonna esindajaid. Kongressile oli saabunud neli Soome õpetajat. Järgnevalt palus Liidu esimees Haridusministrit kol. A. Jaaksoni sõna võtta kongressi avakõneks.

Haridusministri kõnet, mis on toodud „Eest Kooli“ eelmises numbris, kuulati põneva tähelepanuga. Kõnele järgnes elav aplaus.

Järgnes kongressi tööle rakendamine. Kongressi juhatuse valiti Enn Murdmaa, Johan Aavik, Agu Õnapuu, Herman Rajamaa ja Harald Jänes. Sekretariaadi koosseis moodustati järgmistest õpetajaist: Juhan Väinaste, Ants Šmidt, Mare Sakk, Paul Rummo, Mall Suigu, Jaan Kurepalu, Albert Seppel, Eduard Triik ja Heino Nurmiste. Redaktsiooni-komisjoni valiti õpetajad Hans Ruubel, August Mölder ja Jüri Uustalu.

Tervitusi ütlesid kongressile Tallinna linnapea, linnavalitsuse ja linnakoolivalitsuse nimel mag. J. Kents, kes lootust avaldas, et kongress aitaks meid lähemale viia meie ühisele ideaalile — et rahvas kõneleks ühist keelt ja omaks üksmeelt. EKESKO poolt ütles tervitusi mag. J. Aavik, EKESKO Tallinna osakonna nimel õpetaja E. Nurm.

Elava aplausiga tervitati kongressile saabunud Soome õpetajaskonna esindajaid, kelle poolt kongressile tervitusi tõi õpetaja J. Kemppinen, kes ütles, et ka Soomes on päevakorral samad küsimused, mis leiduvad kongressi kavas.

Traadi ja posti teel olid kongressile tervitusi saatnud haridusnõunik A. Salmela ja koolinõunik A. Huuskonen Soomest, Saksa Õpetajate Liit Eestis ja professor Andrus Saarest. Kongressi lõpuks lisandus neile veel tervitus ülemõpetaja E. A. Saarimaalt Helsingi Emakeeleõpetajate Klubi nimel.

Kongress omalt poolt saatis tervitustelegrammid Riigivanem K. Pätsile ja Kaitseväge Ülemjuhataja kindral J. Laidonerile.

Kongressil kanti ette järgmised referaadid.

1. Dr. A. Annist: Ilukirjanduse osa isiku, riigikodaniku ja rahva kasvatuses.
2. Koolinõunik V. Alttoa ja J. Roos: Kirjandus eesti koolis (ülesanded, valik, pak-kumisviis).
3. Õpet. H. Rajamaa, A. Vaigla, H. Ratassepp: Kirjandusliku pala (lüürielse, eepilise, dramaatilise) käsitusmeetod kooli astmetel.
4. Lektor Aino Suits ja õp. A. Lint: Hääldamisravi ja lugemistehnika.
5. Õp. J. Parijõgi: Vaba lugemine ja selle juhtimine
6. J. Käis ja K. Mihkla: Eesti keele õppekavade ühtlustamise küsimus 5. ja 6. õppeaastal alg- ja keskkoolis.

Referaadid kutsusid esile elavaid mõttevahetusi ja vaidlusi, mis omalt poolt täien-

dasid tuumakaid ettekandeid.

Kuna osa referaate on juba ilmunud Eesti Õpetajate Liidu ajakirjas „Kasvatus“, teine osa ilmub samas ajakirjas ja on seega asjast huvitatuile kättesaadavad, jäävad nad „Eesti Koolis“ ruumi puudusel refereerimata.

Kava kohaselt pidi toimuma ka resolutsioonide ja kokkuvõtete vastuvõtmine. Kuna EKESKO esindaja mag. J. Aavik aga teatas, et keskkoolide õpetajad resolutsioonide hääletamisest osa ei võta, ning enamik koosolijaist ka kongressilt rongidele ruttas, jäid resolutsioonid hääletusele panemata. Need otsustati anda materjalideks kongressi protokollide juurde.

Töörikas ja hoogne kongress lõppes korraldava toimkonna esimehe Agu Õunapuu lõpusõnaga ja hünni laulmisega.

## 2. filosoofiaõpetajate päev.

Õpetajate Koja ja Filosoofia ning Kasvatusteaduse Õppekorralduse Toimkonna algatusel peeti 29. ja 30. detsembril 1936. a. Tallinnas, Pedagoogiumi ruumes teine filosoofia-õpetajate päev, millest osa võttis üle 50 aineõpetaja.

Päeva avas prof. K. Ramul, avaldades päeva eeltoetajatele tänu. Päeva juhatuse valiti dir. A. Kuks ja O. Mälk ning õpetaja J. Madisson, sekretariaati inspektor M. Meiusi, õpetajad T. Künnapas ja K. Mihkla.

Tervitusi ütlesid päevale dir. O. J. Kiisel Haridusministri nimel, E. Oissaar Õpetajate Koja nimel ja A. Kuks Tallinna Filosoofia Ühingu ja Pedagoogiumi nimel.

Ainsa puhtteoreetilise referaadiga esines päeval dr. A. Koort käsitelles „Eetilist väärtusteooriat“.

Dr. W. Freymann selgitas oma referaadis, kuidas tuleks käsitella filosoofilisi probleeme gümnaasiumis. Filosoofia tahab meile selgitada maailma olemust, inimese tunnetuse võimet ja piire, ning ühtlasi määrata inimese kohustusi teda ümbritseva maailma vastu, avastada inimeses neid väärtusi, mis annavad meie elule mõtte ja sisu. Seda silmas pidades tuleb filosoofia tundides käsitella kogu tegelikkust, mida teised vaimu- ega loodusteadused ei vaatle.

Pärast vaheaga otsustati saata Haridusministrile tervitustelegramm.

Prof. K. Ramul oma referaadis „Saksa ja Ameerika psühholoogia“ juhtis tähelepanu sellele, et nüüdisajal on üksikute rahvaste „psühholoogiaist“ esikohale kerkinud saksa ja ameerika psühholoogia, mis teineteisest erinevad neis domineerivate huvide, üldiste meetodite ja lähenemisviiside poolst probleemidele.

Mag. E. Bakis esines referaadiga „Psühholoogia õppevahendid ja nende valmistamine“, milles rõhutas katsete korraldamise vajadust psühholoogia õpetuse vaatluskustamisel.

Oma ettekandes „Gümnaasiumi filosoofia õppekavad“ püstitas mag. M. Meiusi järgmised teesid.

1. Filosoofia õpetamisel gümnaasiumis on oma kindel ja konkreetne ülesanne, nimelt viia õpilasi meie kultuurkonda kandvate maailmavaateliste põhiideede teadlikule ja filosoofiliselt põhjendatule tunnustamisele.

2. Ülesseatud eesmärgile jõudmiseks tuleb:

a) õpetada õpilasi tundma meie kultuurkonnas üldiselt esinevaid filosoofilisi elemente;

b) koos eelmisega arendada neis huvi ja võimeid maailmavaatelistel küsimustel filosoofiliseks käsitlemiseks;

c) kätte näidata ja põhjendada meie kultuurkonda kandvaid maailmavaatelisti printsiipe.

3. Gümnaasiumi filosoofia kursuse üksikuid osi ei tule võtta kui sissejuhatusi vastavatesse teadusharudesse, vaid kui süstemaatilist ettevalmistust inimese ja kultuuri mõistmiseks ja viimasele kaasatöötamiseks.

4. Kõige vähem tohib filosoofia käsitlemine muutuda sihituks targutamiseks või lobisemiseks, vaid see olgu tõsiseks õppeaineks, kus õpitakse ainult vajalikku ja teatakse, milleks igat küsimust käsitellakse.

5. Aine valiku mõttes on üldjoontes vastuvõetav senine filosoofia õppekava.

6. Õpetajale jäägu vabadus töökavade koostamisel küsimuste üleviimiseks ühest klassist teise.

7. Sügavama huvi äratamiseks tuleb lubada valitavaid teemasid pikemalt käsitella.

A. Roos ja A. Elango refereerisid mõlemad samal teemal — „Kasvatusteaduse õpetamisest gümnaasiumides ja kutsekoolides“.

Mag. A. Roos leidis, et filosoofiliste ainetega käsitäes tuleb õpetada kasvatusteadust ulatuslikumalt ja praktilisemalt. senisest. Kasvatusteadust peaksid gümnaasiumis õppima nii tütarlapsd kui poeglapsed. Tunnikavas määratagu kasvatusteadusele 2 tundi nädalas.

Mag. A. Elango selgitas kasvatusteaduse ülesandeid eritüübilistes koolides.

Päeval võeti üksmeelselt vastu järgmised resolutsioonid.

1. Paluda HM-i Koolivalitsust võtta moodustatavate gümnaasiumide tunniplaani-desse õppeainena ka kasvatusteadus ja reserveerida filosoofia ja kasvatusteaduse õpetusele 6 õppetundi nädalas (2+2+2).

2. Moodustada Filosoofia ja Kasvatusteaduse Õppekorralduse Toimkond järgnevas koosseisus: prof. K. Ramul, dots. A. Koort, eradots. W. Freymann, mag. A. Elango, mag. T. Künnapas ja mag. J. Madisson (Tartust); dir. A. Kuks, dir. A. Roos ja mag. M. Meiusi (Tallinnast). Toimkonda kohustada pidevalt kaasa aitama filosoofia ja kasvatusteaduse õpetamise paremale järjele tõstmiseks.

K. M.

## Matemaatika-, füüsika- ja kosmograafiaõpetajate VI kongress.

Seekordne kongress oli korraldatud 1937. aasta 4. ja 5. jaanuaril Õpetajate Koja ja Eesti Keskkooliõpetajate Kogu poolt Tallinna Gustav-Adolfi gümnaasiumi aulas.

Kongressi avas Õpetajate Koja nõukogu juhataste liige K. Ratassepp. Juhatasid prof. G. Rāgo, direktor V. Päss ja õpetaja O. Paas. Osavõtjaid — ligi 100.

Kongressist võtsid osa ka Haridusminister kol. A. Jaakson, ministeeriumi Kooli-valitsuse direktor O. J. Kiisel, koolinõunikud J. Grüntal ja J. Lang ning välisküla-lisena Soome haridusnõunik dr. N. Kallio.

Kongressi algul Haridusminister oma tervituskõnes avaldas soovi, et kongress võtaks kaalumisele ja annaks vastused järgmistele küsimustele: 1) Kas tütarlaste ja poeglaste koolide matemaatika õppekavad peavad erinema teineteisest või mitte? 2) Kas on võimalik ja otstarbekohane ühtlustada algkooli lõpuklasside ja keskkooli esimese ning teise klassi õppekavad? 3) Kas on otstarbekohane tutvusele võtta standardiseeritud õpperaamatut? Need küsimused äratasid suurt tähelepanu.

Järgnes tervitus Tallinna Linnakoolivalitsuse juhatajalt J. Kents'ilt.

Kongressil peeti järgmised referaadid.

1. Dr. R. Livländer — Geograafiliste koordinaatide määramisi Eestis.

Selles ettekandes kirjeldas kõneleja groograafiliste koordinaatide määramise tööde läbi-viimist triangulatsiooni meetodi abil, milliste tööde juhatajaks oli kõneleja ise. Oli üli-huvitav kuulda, kui hoolsasti ja kui suure täpsusega neid mõõtmisi toimetati. Moodsed vaatluse- ja mõõduriistad võimaldaksid mõõtmisi teha suurema täpsusega, kui seda lubab pikkustühiku — meetri definitsioon.

2. A. Kasvand — Keskkooli matemaatika õpetamise eesmärgid ja ulatus.

Referent püüdis põhjendada algkooli lõpuklasside ja keskkooli nooremate klasside matemaatika õppekavade ühtlustamist, soovitades algebra kursusega alata alles keskkooli kolmandas klassis.

3. E. Etverk — Gümnaasiumi matemaatika õpetamise eesmärgid ja ulatus.

Kuna seaduse järgi on gümnaasiumi ülesandeks kasvatada oma õpilastest haritud kodanikke ja valmistada neid ette ülikooli astumiseks, siis referent E. Etverk seadis oma kõne eesmärgiks leida vastused küsimustele:

a) kes on haritud kodanik ja

b) milliseid oskusi ning võimeid nõuab ülikool sinna astujailt.

Kõneleja mainis, et umbes sada aastat tagasi ütles Napoleon: „ainult need rahvad edenevad, kes on matemaatiliselt hästi arenenud“. Sel ajal oli Saksamaal enamikus güm-naasiumest kümme tundi nädalas matemaatikat. Kõneleja avaldas arvamist, et praegu elame matemaatika tundide arvu suhtes gümnaasiumis mõõna ajal, vaatamata sellele et just praegusel ajal tehnika ja füüsika omavad suure tähtsuse.

Referent loodab, et Vabariigi Valitsus, kes isalikult hoolitseb tehnilise hariduse eest, luues Tehnikainstituudi ja Kaitseväe Tehnikakooli, ei jäta ka uut gümnaasiumi sellise tundide arvuga matemaatikas, mis selle aine õpetamisel jalad alt ära lööks. Referent näitas, et minimaalne tundide arv matemaatika alal uues gümnaasiumis peaks olema kokku 8 tundi nädalas.

4. Haridusnõunik dr. N. Kallio — Matemaatika ja füüsika õpetamisest Soome gümnaasiumis.

On tähelepanuvääriv, et Soomes tütarlaste ja poeglaste gümnaasiumide matemaatika õppekavad on ühesugused, kuid tütarlaste koolides on tundide arv 1 võrra suurem, nähtavasti sel põhjusel, et tütarlapsed vajavad matemaatika läbitöötamiseks rohkem aega, kui poisid.

5. E. Mälson — Keskkooli ja gümnaasiumi füüsika õpetamise eesmärgid ja ulatus.

Referent väitis, et keskkooli ajutise füüsika õppekava ümbertöötamine ja kooskõlastamine gümnaasiumi õppekavaga on tungivalt tarvilik. Seejuures tuleb kava ülekoormamisest hoiduda.

Keskkooli füüsika kava peab täpselt ja üksikasjaliselt fikseerima õpitava aine miinimumi, samuti sunduslikud katsed. Keskkooli füüsika kursus peab moodustama omaette terviku. Keskkoolis olgu füüsika tundide arv  $4 + \frac{1}{2}$  t. praktilisi töid. Gümnaasiumi humanitaarharus 6 tundi, reaalarus — 8 tundi + 4 t. prakt. töid.

6. Prof. T. Rootsmäe — Keskkooli ja gümnaasiumi kosmograafia õpetamise eesmärgid ja ulatus.

Oma kõne kokkuvõttena tegi referent kolm ettepanekut: 1) Gümnaasiumi reaalarus õpetada kosmograafiat kahe, humanitaarharus ühe nädalatunni ulatuses. 2) Senine 1930. a. keskkooli kosmograafia õppekava võtta tarvitusele gümnaasiumis. 3) Keskkoolis korraldada lühike süstemaatiline õpetus kosmograafia algmõisteist.

7. Jul. Grüntal — Alg- ja keskkoolide matemaatika õppekavade kooskõlastamine.

Oma ettekande tulemusena referent väitis, et mainitud õppekavade kooskõlastamine ei ole tarvilik. Sellele väitele vaidlesid vastu koolinõunik J. Lang, direktor A. Raudsepp ja õpet. A. Kasvand, kuid hääletamisel sai enamuse koolin. Jul. Grüntali ettepanek.

8. V. Erleman — Katseid lendamise ja voolamise põhinahete kohta. Ettekanne peeti Gustav-Adolfi gümnaasiumi füüsika-auditooriumis ning teda jälgiti suure huvi ja heameelega.

Katsete korraldaja arvates peaks lendamise ja voolamise põhinahete käsitlemine aset leidma ka uues gümnaasiumis, nagu see on välismail paljudes koolides.

Läbirääkimistel kuulati ära koolinõunik J. Langi ja prof. G. Rägo poolt esitatud FÖK-i ja MÖK-i teadaanded, milledes mõlemad komisjonid tunnustasid oma volitused lõpenuks.

Kongress leidis aga tarvilikuks mõlema komisjoni töö jätkamist.

Füüsika Õpetamise Komisjoni valiti J. Lang, V. Erleman, E. Kilkson, E. Mälson ja A. Usai. Matemaatika Õpetamise Komisjoni valiti G. Rägo, E. Etverk ja J. Grüntal.

Läbirääkimistel kongress osutas erilist tähelepanu Haridusministri poolt esitatud küsimustele. Nende kohta kongress tegi järgmised otsused: a) Tütarlaste ja poeglaste koolide matemaatika õppekavad ei tarvitse erineda; võimaluse korral peaks tütarlaste koolides matemaatika tundide arv suurem olema kui poeglastel. b) Õpperaamatute standardiseerimine on seotud raskustega. Kui aga ministeerium peab tarvilikuks õpperaamatute standardiseerida, siis soovib kongress, et selle töö ettevalmistus usaldataks kongressi poolt valitud kolmeliikmelisele komisjonile. Sellesse komisjoni valiti prof. G. Rägo, õpetajad E. Etverk ja A. Vihman.

Kongressi esimese päeva õhtul oli kongressi liikmete omavaheline koosviibimine Kunstihoones.

Kongressi lõpusõna ütles dir. V. Päss, tunnustades kongressi töö kordaläinuks.

*A. Vihman.*

## Gümnaasiumilõpetajate III kirjanditevõistlus.

23. jaanuaril 1937 oli gümnaasiumilõpetajate kolmas kirjanditevõistlus. Ringkirjaliselt 17. nov. 1936 koolidele oli teatatud, et võistluskirjandi teemaks antakse üldküsimus maateaduse ja majandusteaduse valdkonnast ja et võistlusele tuleb saata abiturient, kes osutub parimaks eelvõistlusel, mis korraldatakse igas gümnaasiumis 11. ja 16. jaanuari vahel.

Võistlusele saabus 68 õpilast, 36 noormeest ja 32 neidu. Võistlustöök anti teema „Eesti majanduselu arenemise suund ja väljavaated“. Esmakordselt võistlejail oli lubatud kasutada töö ajal käsiraamatuid — Muugi Õigekeelsuse sõnaraamatut ja Geograafia õpperaamatut. Töö kestis 5 tundi. Hindamiskomisjon, koosseisuga — HM Koolivalitsuse direktor O. J. Kiisel, haridusnõunik J. Aavik, koolinõunik J. Grüntal, direktor K. Koljo

ja õpetaja A. Kask, hindas tööd sajabunktilise astmiku järgi, andes sisu eest ülimalt 40 punkti, õigekeelsuse eest — 30 punkti, stiili eest — 15 punkti, kompositsiooni eest — 10 punkti ja välimuse eest ülimalt 5 punkti, ja määras I auhinna tööle märgusõnaga „Boheem“, II auhinna tööle märgusõnaga „Kauge ring“, III auhinna — tööle märgusõnaga „Valgevälja“ ja 3 kiituskirja töödele märgusõnadega „Aatom“, „Eesti“ ja „Salus publica suprema lex est“. Ümbrikute avamisel selgusid tublimad võistlejad:

I auhind — Tallinna Linna Poeglaste Gümnn. õpilane Karl Allik,

II auhind — Saaremaa Ühisgümnn. õpil. Aarne Vinkel,

III auhind — Läänemaa Ühisgümnn. õpil. Arnold Eller.

Kiituskirjad — Valdeku Nurmela (Pärnu Linna Poegl. Gümnn.), Juta Hiob (Tallinna Linna Tütari Kommertsgümnn.) ja Helmi Randla (Paide Ühisgümnn.).

---

## **Koolide juhatajaile.**

*„Eesti Kooli“ toimetus palub koolide juhatajaid selgitada, kas koolil on juba tasutud „Eesti Kooli“ tellimisraha 1936. aasta eest, ning eitaval korral maksta see viivitamatult, kui koolil selleks olemas summasid, või paluda seda teha kooli ülalpidajat. „Eesti Kooli“ tellimishind on 3 krooni aastas. Tellimisraha võib saata otseselt toimetusele (Tallinn, Tõnismägi 11) või maksta „Eesti Kooli“ posti jooksvale arvele nr. 433. Tellimisraha saatmisel tuleb täpselt märkida, millise aasta eest raha saadetakse ja kas ajakiri tellitakse koolile või rahasaatjale isiklikult.*

---

Haridusministeeriumi pedagoogiline ajakiri „Eesti Kool“ ilmub 10 korda aastas, iga kuu üks vihik, välja arvatud juuni- ja juulikuu. Tellimishind on 3 kr. aastas, poolaastas 1 kr. 50 s., välismaale 4 kr. aastas. Tellimisraha võib maksta postil „Eesti Kooli“ jooksvale arvele nr. 433. Tellimisi võtab vastu iga postiasutus.

„Eesti Kooli“ üksikuid vihikuid hinnaga 40 senti eks. võib saada toimetusest, „Kooli-Kooperatiivi“, „Päevalehe“, „Rahvaülikooli“ ning „Töökooli“ raamatukauplustest Tallinnas, „Akadeemilise Kooperatiivist“ Tartus ja „Õpistust“ Viljandis.

Kuulutuste hind on kaantel ja erilehtedel 30 krooni lehekülj.

Toimetus: vastutav toimetaja V. Päts, toimetuse liikmed: J. Aavik, J. Grüntal, O. J. Kiisel, A. Kurvits ning E. Terasmäe ja tegev toimetaja G. Ollik.

Toimetuse asukoht on Haridusministeeriumis, tuba nr. 20, telef. 476-65 (Tallinn, Tõnismägi 11).

---

Vastutav toimetaja **V. Päts.**

Tegev toimetaja **G. Ollik.**

Riigi trükikoja trükk, Tallinn, Niine 11.



# Muruplatside asutamise ja külümise juhtnöörid.

Püsiva ja korraliku muru saamiseks tuleb tarvitada külviks vastavaid heintaimede liike, millised suudaksid moodustada hästi tiheda ja püsiva kamara, mis ei kardaks tallamist ning oleks vastupidav ilmastikule.

Vastavalt maapinnale ja niiskuse ning valguse tingimustele tuleb igale murupinnasele valida ja koostada vastav muruseemnete segu.

Muruseemnete segude koostamisel tuleb määrata suhteline seemnete hulk kaalu järgi vastavalt kasvutingimustele.

Seemnete nimetus	Muru päikesepaistelisele lagedale kohale, keskmise niiskusega aiamullal	Muru puude varjus, keskmise niiskusega aiamullal	Muru päikesepaistelisele kohale, niiskel, savikal mullal	Muru päikesepaistelisele kohale, kuival, liivakal mullal	Spordimuru
Valge kastehein	20%	15%	15%	—	15%
Aasnurmik	25%	20%	20%	20%	20%
Pärisaruhein	25%	—	30%	—	20%
Inglis raihein	30%	30%	35%	—	20%
Lamba aruhein	—	—	—	65%	20%
Punane aruhein	—	—	—	15%	—
Sugapää	—	35%	—	—	—
Valge ristik	—	—	—	—	5%
	1 m <sup>2</sup> võtta 30-35 g segu	1 m <sup>2</sup> võtta 30 g segu	1 m <sup>2</sup> võtta 30 g segu	1 m <sup>2</sup> võtta 25-30 g segu	1 m <sup>2</sup> võtta 35 g segu

Maa, kuhu muru tahetakse rajada, tuleb kahe labida sügavuselt ümber kaevata ja umbrohu juurtest hoolikalt puhastada. Kui muru tahetakse külvata kevadel, siis tulevad eeltähendatud tööd läbi viia sügisel. Varakevadel enne külvi kaevatakse pealispind veel kord kergelt läbi ja tehakse täiesti tasaseks.

Parim külviaeg on varane kevad, millal maa veel niiske. Külvata tuleb iga eriliiki seemne eraldi, alates peenematega ja lõpetades jämedamatega. Et külvi juures seemne puudu- ja ülejääke ära hoida, tuleb külvipind jagada osadesse ja igale osale mõõta välja ning külvata vastav hulk seemet. Külv tehakse tuulevaikse ilmaga käsitsi ja võimalikult ühtlaselt. Kuna seeme on väike, siis tuleb teda ainult vähese mullaga katta. Kõige parem on teha seda kerge puurehaga, rehalaiuste ribadena sisse rehitsedes.

Peale rehitsemist tuleb seemendatud muld kinni vajutada rulli, löök- või tallamislaudade abil. Jääb külv hiljaks või on muld liiga kuiv, tuleb muru korduvalt kasta.

Ülaltähendatud seemned ja valmis segusid muruks müüb

## Eesti Seemnevilja Ühisus

Tallinn, Valli 6, telef. 426-36 ja Ühisuse Osakonnad maakonna linnades.

Tutvuge meie hinnakirjadega!



*Ahto  
Turist  
Kuldmedal*

**ETK tubakatehas**

**MEESTERAHVA  
RÄTSEPAARI**

**JUL. KULL**

**TALLINN,  
SUUR KARJA 6—3  
TELEFON 468-37.**

Kohalejõudnude eel-  
olevaks kevade ja  
suve hooajaks pa-  
rimad inglise üli-  
konnariided. Väga  
mitmesugused  
ja maitserikkad  
uued mustrid.

**Tellimiste kiire täitmine.  
Esimese klassi töö.  
Täielik vastutus.**

*Daamid ja  
härрад!*

Üleriided tellite ikka  
meeste- ja naisterahva  
üleriietuse ateljees

**RIIETUS**

**Kullasepa t. 4 II k.  
Telefon 467-99.**

Tellimised soovikohaselt ateljee  
ehk tellija materjalist.

Tellimised täidetakse kiirelt ja  
täpselt Londoni-Pariisi  
stiilis.

Hinnad kõigile vastuvõetavad.

**RIIETUS TALLINNAS,**

Kullasepa t. 4 II korral  
Telefon 467-99.

# Oskar Lutsu Kogutud teosed

O. Lutsu Kogutud teosed ilmuvad 3 aasta jooksul, arvates esimese köite ilmunisest. Käesoleval aastal ilmub 3 köidet. Kogusummas moodustavad O. Lutsu Kogutud teosed umbes 10.000-leheküljelise sarja. Kogutud teoste hulgas ilmub ka O. Lutsu praegu trükkis olev uus teos Tootsilugude järg „Sügis“.

## Soodustatud eeltellimised kuni 25. maini 1937. a.

KUNI 25. MAINI S. A. MAKSAVAD O. LUTSU KOGUTUD TEOSED:

BROŠEERITULT:

**Korraga makstes kr. 50.— Osade viisi makstes kr. 65.—**

Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 5.— ja iga köite ilmunisel kr. 2.

ÜLENI LINASES KÖITES JA ERITI HEAL PABERIL:

**Korraga makstes kr. 80.— Osade viisi makstes kr. 95.—**

Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 5.— ja iga köite ilmunisel kr. 3.—

PEALE 25. MAID MAKSAVAD O. LUTSU KOGUTUD TEOSED:

BROŠEERITULT:

**Korraga makstes kr. 60.— Osade viisi makstes kr. 75.—**

Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 7.50 ja iga köite ilmunisel kr. 2.25.

ÜLENI LINASES KÖITES JA ERITI HEAL PABERIL:

**Korraga makstes kr. 90.— Osade viisi makstes kr. 105.—**

Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 7.50 ja iga köite ilmunisel kr. 3.25.

Brošüütris on võimalus Kogutud teoseid tellida ka eriti heal paberil, makstes iga köite eest juurde 25 s NB! Posti saatekulud jäävad tellija kanda.

Peale ilmunist maksavad O. Lutsu Kogutud teosed vähemalt 120 krooni.

## Kirjanik O. Lutsu autogrammid eeltellijatele.

300 esimest eeltellijat 25. maiks tellimise äraandnute hulgas saavad esimese Kogutud teoste hulgas ilmuva köite kirjanik Oskar Lutsu autogrammiga.

„Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, Gustav-Adolfi tän. 8.  
Tel. 2-66.

K. K. Ü „TÖÖKOOLI“

# odav raamatute müük

- kestab 15. veebruarist — 6. märtsini.

Odavate raamatute nimekirja oleme võtnud peajasjalikult noorsoo-raamatuid, milledest suurem osa Haridusministeeriumi poolt koolidele soovitatud.

Nõudke meie nimekirju.

K. K. Ü „TÖÖKOOL“

Tallinn, Pärnu mnt. 17,

telefon 462-56.

# „PÄEVALEHT“

ON ISESEISEV, DEMOKRAATLIK JA ÜLERIIKLIKULT LEVINUIM AJALEHT

Suurim ning kasulikum kuulutamise leht Eestis. Hinnata kaasandena igal pühapäeval pilke- ja naljaleht „KRATT“

Meie kirjastusel ilmub

## „L A S T E R Ö Ö M“

EESTI POPULAARSEIM LASTE AJAKIRI

T. E. K.-Ü.

## GRAAFIKATÖÖSTUS

ON TÄIELISIM TÖÖSTUS SEL ALAL EESTIS

TRÜKIKODA  
KÖITEKODA  
TSINKOGRAAFIA  
LITOGRAAFIA  
OFFSET-TRÜKK

Hinnad kõigile  
vastuvõetavad

Tellijaste täitmise  
kiire

SUURIMAD NING TÄIELISIMAD RAAMATU-  
JA KIRJUTUSMATERJALIDE KAUPLUSED,  
KIRJANDUSE- JA PABERILAOD EESTIS

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN, PIKK T. 2.

OMA TELEFONI KESKJAAM 428-83